

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİVİL TOPLUM PERSPEKTİFİNDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ YARDIM FAALİYETLERİ: BİGA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Nermin ŞAHİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Suat UĞUR

Çanakkale - 2018

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANA BİLİM DALI

SİVİL TOPLUM PERSPEKTİFİNDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ YARDIM FAALİYETLERİ: BİGA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Nermin ŞAHİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Suat UĞUR

Çanakkale, 2018

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **"Sivil Toplum Perspektifinde Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının Yardım Faaliyetleri: Biga Örneği"** adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir bir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/07/2018

Nermin ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Nermin ŞAHİN'e ait "Sivil Toplum Perspektifinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yardım Faaliyetleri: Biga Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üyeler	İmza
Prof. Dr. Suat UĞUR (Danışman)	
Doç. Dr. Abdurrahman BENLİ	
Dr. Öğr. Üyesi Ebru KANYILMAZ POLAT	

Tez No : 10204235

Tez Savunma Tarihi : 20.06.2018

O N AY

Doç.Dr. ŞERİF KORKMAZ

Enstitü Müdürü

16./08/2018

ÖZET

SİVİL TOPLUM PERSPEKTİFİNDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ YARDIM FAALİYETLERİ: BİGA ÖRNEĞİ

İnsanlar yaratılışları, dini inançları, toplumsal yapılanmaları gereği, muhtaç olanlara yardım etme eğilimindedir. Önceleri insanlar, muhtaç olanlara bireysel yardımda bulunmuşlardır. Bireysel yardımlaşma zamanla kurumsal yardımlaşmaya dönüşmüş ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumları ortaya çıkmıştır. Medeniyetler geliştikçe, sivil toplum bilinci oluşmuş ve sivil toplum kuruşları kurulmaya başlamıştır.

Çalışmada sosyal yardım faaliyetlerini daha iyi anlamak, sosyal politika aracı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının (SYD Vakfı) yoksullukla savaşımdaki rollerini inceleyerek bu savaşımdaki etkinliğini ve yerini sorgulamak amaçlanmıştır.

Toplumumuzun sosyal yardım ve dayanışma için oluşturduğu kurumların en önemli örneklerinden biri; devlet düzenlemesi ile her il ve ilçede kurulan SYD Vakıflarıdır. Günümüzde toplumun ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı kesiminde bulunan yoksul ve muhtaç durumdaki vatandaşlara SYD Vakıfları aracılığıyla sosyal yardımlar ve proje destekleri sağlanmaktadır.

SYD Vakıfları, hedef kitlesini oluşturan muhtaç ve yoksulluk içindeki vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli görevler üstlenmektedir. Ancak bu yardımların yoksul kesimin sadece asgari düzeyde ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük bir işlevi olmakla birlikte toplamda çok büyük oranda bir kamu kaynağı bu vakıflar aracılığı ile dağıtılmaktadır.

Çalışmada SYD Vakıfları aracılığıyla yürütülmekte olan sosyal yardım ve proje desteklerinin çeşitliliği, vakıf politikalarının verimliliğinin ve etki alanının artırılması için neler yapılması gerektiği, uygulamanın aksayan yönleri, bir örneklem olarak Biga SYD Vakfının faaliyetlerinin incelenmesi sonucu elde edilen veriler de dikkate alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Sosyal devlet ilkesi gereği yapılması ön görülen sosyal politikaların, bir kamu işinin, hukuksal olarak özel tüzel bir düzenleme ile yapılanmış olan SYD Vakıfları aracılığı ile yaptırılmasının sakıncaları değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak; bir çok kesim tarafından kamu kurumu olarak kabul edilen ama hukuksal düzenlemede özel tüzel kişiliğe haiz olan SYD Vakıfları ile ilgili kamusal bir düzenlemenin daha uygun olacağı yönünde görüşlerin doğruluğu desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşu, Sosyal Yardım, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Vakıf.

ABSTRACT

SOCIAL WELFARE AND SOLIDARITY FOUBDNATIONS' WELFARE ACTIVITIES UNDER CIVIL SOCIETY PERSPECTIVE: BIGA CASE

Based on their natures, religious beliefs, social structures, people tend to help. Prior times, people have provided individual assistance to those in need. As civilization developed, civil society awareness formed and Non-Governmental Organizations (NGO's) started to be established. Individual assistance gradually turned into institutional assistance and institutions of social assistance and solidarity emerged.

In this study, it was aimed to investigate the effectiveness and the place of this struggle in order to better understand the social assistance activities and to examine the role of Social Assistance and Solidarity Foundations as social policy instruments in the struggle with poverty.

One of the most important examples of the institutions that our society has established for social assistance and solidarity are Social Welfare and Solidarity (SWS) foundations that are established in each province and district by state regulations. Social assistance and project support are provided to the poor and needy citizens in the most disadvantaged part of society in economic and social terms through SWSFoundations.

SWS Foundations undertake important tasks in meeting the needs of needy and poverty-stricken citizens. However, a total of very large public resources are distributed through these foundations, with these benefits serving only to meet the minimum needs of the poor citizens.

In this study, social assistance and project support of SWS's are tried to be evaluated in terms of success and effectiveness, what needs to be done to increase the efficiency and impact of foundation policies, and what is wrong with the implementation, considering also the data obtained from fieldwork.

Also the problems of running the social policies duty of state's through SWS foundations that are structured by a legal regulations are evaluated.

As a result; the idea that SWS foundations shall be regulated by public regulations instead of their current private structuresis more appropriate.

Keywords: Civil Society, NGO, Social Assistance, Social Assistance and Solidarity Foundations, Foundation.

ÖNSÖZ

SYD Vakıfları, 1986 yılında “3294 sayılı Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” gereği olarak tüm il ve ilçelerde kurulmuştur. Ülke genelinde sosyal yardım faaliyeti göstermek amacı ile kurulan bu vakıfların sayısı şu an 1002'dir. SYD Vakıflarının çalışma usul ve esaslarını “Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün karar organı olan Fon Kurulu” belirlemektedir. Toplumda, ekonomik ve sosyal açıdan en dezavantajlı kesimlerde bulunan, yoksul ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara SYD Vakıfları aracılığıyla sosyal yardımlar ve proje destekleri sağlanmaktadır.

Çalışmada sivil toplum anlayışından yola çıkarak sosyal devlet olmanın bir gereği olarak yapılanmış olan SYD Vakıflarının oluşum süreçleri, Bakanlık ve Genel Müdürlük ile ilişkileri, çalışma usul ve esasları, hukuki, idari, mali yapılanmaları ve yardım faaliyetleri incelenmiş, örneklem olarak Biga SYD Vakfı'nın yapısı ve faaliyetleri değerlendirilmiştir.

SYD Vakıflarının, politikalarının etkinliğinin incelenmesi, aksaklıkların belirlenmesi ve bu politikaların etkinliğini arttırma yollarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Tezin oluşmasında bilgi ve deneyimlerinden çokça yararlandığım ve yoğun programımdan dolayı yaşanan ufak aksaklıkları sorun etmeyen, beni sürekli destekleyen ve teşvik eden çok değerli hocam Prof. Dr. Suat UĞUR'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın saha araştırması kısmında ilgili verileri elde edebilmem adına Biga SYD Vakfına, değerlendirme noktasındaki yardımlarından dolayı mesai arkadaşım Gülbahar GEDİKOĞLU'na, dil ve değerlendirme noktasındaki yardımlarından dolayı Aylin YAVUZASLAN'a, Yüksek Lisans serüvenine başlamam ve bitirmem yönündeki teşviklerinden dolayı eski müdürüm Filiz KAÇAR'a, bu çalışma esnasında bana manevi destek veren başta eşim ve çocuklarım olmak üzere tüm aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT iii

ÖNSÖZ iv

İÇİNDEKİLER v

KISALTMALAR xi

TABLOLAR xiii

ŞEKİLLER xv

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL YARDIM BİLİNCİNİN OLUŞUMUNDAKİ ROLÜ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Sivil Toplum Kavramı 3

1.2. Sivil Toplum Kavramının Gelişimi 5

1.3. Günümüzde Sivil Toplum 8

1.4. Sivil Toplumun Amaçları, İşlevleri ve Özellikleri 11

1.5. Sivil Toplum Kuruluşları 13

1.5.1. "Sivil Toplum" ve "Sivil Toplum Kuruluşu" ayrımı 13

1.5.2. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı 14

1.5.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Türleri 17

1.5.3.1. Vakıflar 18

1.5.3.2. Dernekler 21

1.5.4. Finans Kaynaklarına Göre STK'lar 22

1.5.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri 23

1.5.6. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri 26

1.5.7. Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri 28

1.6. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi 30

1.6.1. Dünyada Sivil Toplum Kuruluşları 31

1.6.2. Osmanlı Döneminde Sivil Toplum 33

1.6.2.1. Tanzimat Dönemi 33

1.6.2.2. Birinci Meşrutiyetin İlanı 34

1.6.2.3. İkinci Meşrutiyetin İlanı 35

1.6.3. Cumhuriyet Döneminde Sivil Toplum 37

1.6.3.1. 1945 Öncesi Dönem (1923 – 1945) 37

1.6.3.2. 1945-1960 Yılları Arası Dönem 38

1.6.3.3. 1960-1980 Arası Dönem 39

1.6.3.4. 1980-2000 Arası Dönem 41

1.6.3.5. 2000 Sonrası Dönem 42

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ KURULUŞ SÜRECİ, YAPILANMASI VE YARDIM PROGRAMLARI

2.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kavramı 44

2.2. Türkiye'de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Düşüncesinin Doğuşu ve Kurumsallaşması 45

2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Kurumsal Mekanizmaları ve Fon'un Kuruluş Süreci 46

2.3.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) 47

2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü / Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü 49

2.5. Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi 52

2.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kuruluşu 52

2.6.1. Vakıf Örgütlenmesinin Avantajları 54

2.6.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Amacı 55

2.6.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hukuki Niteliği 55

2.6.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın İdari Yapısı 59

2.6.4.1. Vakıf Başkanı..... 59

2.6.4.2. Mütevelli Heyeti 60

2.6.4.3. Mütevelli Heyetinin Çalışma Usul ve Esasları..... 60

2.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Mali Yapısı..... 65

2.7.1. *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri..... 65*

2.7.2. *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Giderleri..... 67*

2.8. Muafiyetler..... 68

2.9. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Sosyal Yardım Faaliyetleri 68

2.9.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hedef Kitlesi..... 69

2.9.2. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları Yardım Türleri..... 70

2.9.2.1. Düzenli Yardımlar (Merkezi Yardımlar)..... 70

2.9.2.1.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar... 70

2.9.2.1.2. Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Yardım Programı (EVEK)..... 71

2.9.2.1.3. Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı (MAAY)..... 72

2.9.2.1.4. Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı... 73

2.9.2.1.5. Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardım Programı..... 74

2.9.2.1.6. Kronik Hastalık Yardımı..... 75

2.9.2.1.7. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY)..... 76

2.9.2.2. Düzenli Olmayan Yardımlar..... 77

2.9.2.2.1. Aile Yardımları..... 77

2.9.2.2.1.1. Barınma Yardımları..... 78

2.9.2.2.1.2. Gıda Yardımları..... 78

2.9.2.2.1.3. Yakacak Yardımları (Kömür)..... 78

2.9.2.2.1.4. Sağlık Yardımları / Tedavi Destekleri..... 79

2.9.2.2.1.5. Eğitim Yardımları..... 79

2.9.2.2.1.6. Engelli Yardımları..... 79

2.9.2.2.1.7. Özel Amaçlı Yardımlar..... 80

2.9.2.2.1.8. İstihdama Yönelik Yardımlar..... 80

2.9.2.3. Proje Destekleri..... 81

2.9.2.3.1. Gelir Getirici Proje Destekleri 81

2.9.2.3.2. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP) Destekleri..... 81

2.9.2.3.3. Sosyal Hizmet Proje Destekleri..... 82

2.9.2.3.4. İstihdam Eğitimi Proje Destekleri..... 82

2.9.2.3.5. Geçici İstihdam Proje Destekleri..... 82

2.9.2.3.6. Toplum Kalkınması Proje Destekleri..... 83

2.9.2.3.7. Sosyal Konut Projesi..... 83

2.9.2.4. Genel Sağlık Sigortası 83

2.10. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Çalışma Usul ve Esasları 84

2.11. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Personel Rejimi 88

2.12. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Denetimi 90

2.12.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Teftişi 90

2.12.2. İçişleri Bakanlığı Teftişi..... 91

2.12.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Teftişi 92

2.13. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Sona Ermesi..... 92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİGA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI VE YARDIM FAALİYETLERİ

3.1. Biga Hakkında Genel Bilgi..... 94

3.2. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Kuruluşu..... 94

3.3. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı SYD Vakfı Teşkilat Yapısı..... 96

3.4. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Personel Rejimi 97

3.5. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Gelir ve Giderleri 97

3.6. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yardım Faaliyetleri 98

3.6.1. Düzenli Yardımlar..... 101

3.6.1.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar..... 103

3.6.1.2. Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Yardım Programı (EVEK).. 105

3.6.1.3. Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı (MAAY)..... 107

3.6.1.4. Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı..... 108

3.6.1.5. Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardım Programı..... 108

3.6.1.6. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY)... 111

3.6.2. Düzenli Olmayan Yardımlar (Vakıf Öz Kaynaklı)..... 111

3.6.2.1. Aile Yardımları..... 111

2.6.2.1.1. Barınma Yardımları..... 113

2.6.2.1.2. Gıda Yardımları..... 114

2.6.2.1.3. Yakacak Yardımları (Kömür)..... 115

3.6.2.2. Sağlık Yardımları / Tedavi Destekleri..... 116

3.6.2.3. Eğitim Yardımları..... 117

3.6.2.4. Engelli Yardımları..... 118

3.6.2.5. Özel Amaçlı Yardımlar..... 118

3.6.2.6. Yabancı Yardımları..... 119

3.6.2.7. Giyim Yardımları..... 121

3.6.3. Proje Destek Programları..... 121

3.6.4. Yapılan Yardımlar Toplamı..... 125

3.6.5. Genel Sağlık Sigortası 126

SONUÇ 128

KAYNAKÇA **133**

ÖZGEÇMİŞ **150**

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AKS : Adres Kayıt Sistemi

AKUT :Arama Kurtarma Timi

ASM : Aile Sağlığı Merkezi

ASPB : Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

BM : Birleşmiş Milletler

BSYBHS : Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Hizmetleri Sistemi

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

Çev. : Çeviren

Der. : Derleyen

ECHO : Avrupa Topluluğu İnsani Yardım Bürosu (European Community Humanitarian aid Office)

EVEK : Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı

GM : Genel Müdürlük

GSS : Genel Sağlık Sigortası

IMF :International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)

İŞKUR :Türkiye İş Kurumu: Gazete(si)

KASDEP : Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi

KPSS : Kamu Personeli Seçme Sınavında

MAAY : Muhtaç Asker Ailesi Yardımı

Md. : Madde

MH : Mütevelli Heyeti

NGO : Non-Govermental Organizations (Sivil Toplum Kuruluşu)

ÖSYM : Öğrenci Seçme Ve Yerleştire Merkezi

R.G. : Resmi Gazete

SED : Sosyal Ekonomik Destek

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

SUY : Sosyal Uyum Yardımı

SYD Vakıfı : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

STDGM : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü

SYGM : Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

ŞESY : Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımı

ŞGY : Şartlı Gebelik Yardımı

ŞNT : Şartlı Nakit Transferi

ŞSY : Şartlı Sağlık Yardımı

TOKİ : Toplu Konut İdaresi

VGM : Vakıflar Genel Müdürlüğü

WFP :Dünya Gıda Programı (World Food Programme)

TABLOLAR

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1.1.	Sivil toplumun amaçları	11
Tablo 1.2.	Sivil toplumun işlevleri	12
Tablo 1.3.	Finans kaynaklarına göre STK'lar	23
Tablo 2.1.	İl Vakıf Mütevelli Heyeti	62
Tablo 2.2.	İlçe Mütevelli Heyet Üyeleri	63
Tablo 2.3.	2022 Yaşlı ve Engelli Aylıkları	71
Tablo 2.4.	Şartlı Nakit Transferi Yardım Programı (ŞESY)	74
Tablo 3.1.	Biga SYDV 2012-2017 yıllarında kayıtlı kişi - hane sayıları ve yüzdelik değişimleri	99
Tablo 3.2.	Biga İlçe Nüfusu ve artışı	100
Tablo 3.3.	Biga İlçe yaş grupları nüfus dağılımı ve yıllara göre değişimleri 0-35yaş	100
Tablo 3.4.	Biga İlçe yaş grupları nüfus dağılımı ve yıllara göre değişimleri 35-60yaş	101
Tablo 3.5.	Biga İlçe yaş grupları nüfus dağılımı ve yıllara göre değişimleri 60-90+yaş	101
Tablo 3.6.	Biga SYDV 2022 yardımları	103
Tablo 3.7.	Biga SYDV Yaşlı Aylığı	104
Tablo 3.8.	Biga SYDV Engelli Aylığı	105
Tablo 3.9.	Biga SYDV Engelli Yakını Aylığı	105
Tablo 3.10.	Biga SYDV Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı	106
Tablo 3.11.	Biga SYDV Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı 2	106
Tablo 3.12.	Biga SYDV Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı	107
Tablo 3.13.	Biga SYDV Öksüz-Yetim ve Muhtaç Asker Çocuğu Yardım Programı	108
Tablo 3.14.	Biga SYDV Şartlı Nakit Yardım Programı	109
Tablo 3.15.	Biga SYDV Şartlı Eğitim Yardım Programı	109

Tablo 3.16 Biga SYDV Şartlı Sağlık Yardım Programı..... 110

Tablo 3.17. Biga SYDV Şartlı Gebelik Yardım Programı..... 110

Tablo 3.18. Biga SYDV Aile Yardımları..... 112

Tablo 3.19. Biga SYDV Aile Yardımları 2..... 112

Tablo 3.20. Biga SYDV Barınma Yardımları..... 113

Tablo 3.21. Biga SYDV Barınma Yardımları 2 114

Tablo 3.22. Biga SYDV Gıda Yardımları..... 115

Tablo 3.23. Biga SYDV Yakacak Yardımları..... 116

Tablo 3.24. Biga SYDV Sağlık Yardımları..... 116

Tablo 3.25. Biga SYDV Eğitim Yardımları..... 117

Tablo 3.26. Biga SYDV Diğer Özel Amaçlı Yardımlar..... 118

Tablo 3.27. Biga SYDV Yabancı Yardımları..... 119

Tablo 3.28. Biga SYDV Yabancı Hane Kayıtları..... 120

Tablo 3.29. Biga SYDV Yabancı Yardımları 2..... 120

Tablo 3.30. Biga SYDV Giyim Yardımları..... 121

Tablo 3.31. Biga SYDV 2012-2017 Projeler..... 122

Tablo 3.32. Biga SYDV 2012-2017 Yardımları..... 125

Tablo 3.33. Biga SYDV 2012-2017 Yardımları 2..... 126

Tablo 3.34. Biga SYDV 2012-2017 GSS işlemleri..... 127

ŞEKİLLER

Şekil 3.1. Biga Siyasi Haritası..... 94

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşları (STK) farklı alanlarda çalışan gönüllü örgütler, düşünce kuruluşları, sosyal hareketler, vatandaşlık inisiyatifleri, vakıflar, dernekler, sendikalar ve meslek odaları gibi çok geniş bir yelpazede hareket eden bir alanı temsil etmektedir. Gün geçtikçe STK'ların önemi artmakta, toplumsal değişiminin temel aktörlerinden birisi haline gelmektedir. Bugün sivil toplum örgütlerinin farklı yapılanmalar şeklinde toplum içinde yaygınlaştığı gözlenmektedir. Günümüzde, STK'ların hareket alanı sadece yerel ve ulusal alanla sınırlı kalmamakta, bölgesel ve hatta küresel bir alanı kapsamaktadır.

STK'ların en genel amacı hedef kitlesinde yer alan kesimin, üyelerinin refahının arttırılması, ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu kapsamda pek çok STK'nın amacı yoksullukla mücadeledir. Türkiye açısından yoksullukla mücadele çalışmalarında; hükümetin, sosyal devlet kapsam ve olanaklarını kullanarak yoksullukla mücadele ettiği ve aynı zamanda STK'ların da benzer bir uğraş içerisinde öncü pozisyonda yer aldığı hatta belli noktalarda ortaklaşa çalışmalar yaptığı görülmektedir.

STK kapsamında, toplumsal dayanışmada geçmişten günümüze gelen vakıf anlayışı önemini halen korumakta ve işlevselliğine devam etmektedir. Osmanlı döneminde önemli bir yere sahip olan vakıflar, cumhuriyet döneminde, değişen devlet yapısına ayak uydurmada bir takım zorluklarla karşılaşmış ve uzunca bir süre boyunca toplumsal işlevini çok düşük bir seviyede devam ettirebilmiştir. Günümüzde yapılan kanun değişiklikleri ve yenilenen vakıf yapısıyla bir ölçüde geçmişteki görevine ve önemine tekrardan kavuşmuştur.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün verilere göre, 1980 yılında kurulmuş olan vakıf sayısı 601 iken, bu rakam 2017 yılı itibari ile mülhak, cemaat, esnaf, yabancı ve yeni vakıflar olmak üzere toplamda 5.532'ye ulaşmıştır. Yeni vakıflar türünde yer alan SYD Vakıflarının bu sayı içerisindeki değeri 1000'dir. 2018 yılında iki vakıf daha açılarak bu sayı 1002'ye ulaşmıştır.

SYD Vakıfları, ülkede yoksullukla mücadele alanında devletten aldıkları güçlü finansman kaynağı, faaliyet alanlarının ve çeşitliliğinin çok geniş olması, işlemlerde bir çok kuruma nazaran bürokrasiden arınmış olması, yardım hizmetinin verilmesi noktasında yerelde en etkili yapıya sahip olmaları sebebi ile etkinliği ve kapsamı giderek artan bir forma sahiptir. Türkitye'de her il ve ilçede kurulması kanun ile sabitlenen SYD Vakıflarının bilhassa yerelde yoksulluk içerisinde bulunan ve muhtaçlığa düşmüş kesimlerle olan

yakınlığı, yoksullukla mücadelede ve çözüm üretmedeki hızı, vakıfların önem derecelerinin artmasını desteklemektedir.

Hazırlamış olduğumuz çalışma ile sosyal politika araçlarının, sivil toplum faaliyetlerinin ve hükümet politikalarının ekseninde, yoksullukla mücadelede SYD Vakıflarının yerini ve etkinliğini incelemek amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda araştırmanın birinci bölümünde, Sivil Toplum ve STK ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. İkinci bölümde ise SYD Vakıflarının gelişimi, yapısı, faaliyet alanları, bakanlık ile ilişkisi, çalışma disiplini anlatılmış ve son bölümde ise Biga SYD Vakfı verileri kullanılarak küçük ölçekli bir vakıf analizi yapılarak SYD Vakıflarının ülke içerisindeki etkinliğinin anlatılması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL YARDIM BİLİNCİNİN OLUŞUMUNDAKİ ROLÜ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Toplumlar var olduğundan bu yana, toplum içerisinde ihtiyacı olana yardım etme çabasında olan kesimlerde oluşmuştur. Bu kesimler toplumun ve kişilerin ihtiyaçlarına, koşullarına, toplumun genel refahına vb. durumlara göre farklılıklar göstererek değişime uğramıştır.

1.1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum, binlerce yıllık bir tarihsel-felsefi geleneğe dayanmaktadır. Son dönemlerde hem gündelik dilde hem de aktif siyasi arenada yer alan aktörlerin söylemlerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Yurtseven, 2015: 105). Diğer bir ifadeyle sivil toplum, kişilerin kendi istekleriyle oluşturdukları ortak yaşam alanını ifade etmektedir (Çaha, 2006).

Sözcük olarak “Sivil”, Latince "civis" kökünden türetilmiştir ve "yurttaş veya kenttaş" anlamına gelmektedir. “Sivil toplum” kavramı ise, Fransızca’da yer alan "société civile"den gelmektedir (Günes, 2004: 1). Bu ifadelerden yola çıkılarak; sivil kelimesi, aslında, vatandaş ya da vatandaşlık kelimesi ile eşanlamlı olmaktadır. Bir anlamda, sivil toplum; yurttaslar toplumu olmaktadır (Ercan, 2002: 75).

Popper'a (2010: 363- 364) göre, hiçbir birey başka herhangi bir bireyden daha önemli değildir. O'na göre insanların eşit olmaması ancak onların eşit haklara sahip olmaması ile açıklanabilir. Demokratik haklara sahip olmak için ise inançla hareket etmek gerekir.

Sivil toplumdaki gücü ise Popper şöyle tanımlar (2010: 365): “İlerlemek bir tür amacı, insan olmamız yüzünden benimsememiz gereken bir amacı gerçekleştirmeye yaklaşmak demektir. Bunu tarih yapamaz, ancak biz, insan bireyleri yapabiliriz; özgürlüğün, onunla birlikte de ilerlemenin dayandığı demokratik kurumları savunmak ve güçlendirmekle yapabiliriz bunu. Ve ilerlemenin bize bağlı olduğunu, dikkatliliğimize, gayretlerimize, amaçlarımızın açıkça kavranmasına ve gerçekçi bir biçimde seçilmesine bağlı olduğunu daha iyi kavradıkça bunu da daha iyi yapabiliriz”.

Jhon Ehrenberg (1999: 10) ise sivil toplumu tanımlayabilmek için ancak onu oluşturan yapıların ne yapmakta olduğunun, nasıl örgütlendiklerinin ve hangi ekonomik ve siyasal güçlerin etkisinde olduğunun bakılması ile mümkün olacağını belirtir.

Sarıbay (2000:58), sivil toplumu, gönüllü bireylerden oluşan, kendi desteklerine sahip, devletten bağımsız, devlet ile özel alan arasında aracı olarak ifade edilebilecek örgütlü sosyal bir yapılanma olarak tanımlamaktadır. Çaha (1999:71) ise, sivil toplumun gelişebilmesi için devletin "ideolojik" görünümünden kurtulup hukuki niteliğe sahip bir devlet olması gerekliliğini vurgular. Çaha'ya göre sivil toplum, modern toplum içerisinde sivilleşmeyi sağlamakta olup sivil toplum bireylerin kendi istekleri ile oluşturdukları ortak yaşam alanını tanımlamaktadır.

Şerif Mardin, sivil topluma ilişkin olarak kavram karşıtının "askeri" toplum olmadığını, vurgunun kavramsal olarak "şehir adabı" şeklinde tanımlanabileceğini söylemektedir. Tamlamadaki "sivil" şehir hayatıyla birlikte gelen, kişilerin haklarını ve yükümlülüklerini ifade etmektedir. 12. yüzyıldan sonra Batı Avrupa'da şehirler tekrardan önem kazanmaya başladı, bununla beraber şehir hayatını düzenlemek için Roma Hukuku tekrardan kullanıma alınmıştır. 17. yüzyılda sivil toplum, Batı düşünürleri arasında "hürriyet" ekseninde kullanılmaya başlandı. Tarihi ve felsefi kavramlar sivil toplumun etrafında kümelenerek Marx ve Hegel'in ifadelerinde ortaya çıkmıştır (Mardin, 2006: 3).

Talas (2011: 387) sivil toplumu, ister devlet yönlendirmeli isterse de bunun tam tersi olsun, toplumun yapısını etkileyen, hareket ettiren, dönüştüren ve ona hız veren bir faktör, olarak tanımlar. O'na göre sivil toplumun etki alanı toplumsal değişimi pozitif yönde gerçekleştirecek boyutta görülmektedir.

Sivil topluma ilişkin şimdiye kadar ifade edilen açıklamalar kavramın olumlu yönünü tanımlamaktadır. Marx gibi, tarihsel süreç içerisinde kavramı olumlu yönleri ile ele almayan düşünürler de olmuştur. Marx'ın ifadesine göre sivil toplum, Ortaçağ sonunda burjuvazinin toplumsal hareketidir. Burjuva sınıfının ve sermayenin doğuşuna meydan vermiştir. Marx, burjuva kapitalist toplumu ile sivil toplumu denk tutmaktadır. Siyasal toplum ile sivil toplumun ortadan kaldırılmasının gerekliliğin dikkat çekmektedir (Akıncı, 2014: 221).

Marx'a ifadesi ile; devlet, sivil topluma bağımlı durumdadır.Bunun sonucu olarak da devletin faaliyeti de toplumda hakim olan sınıfın çıkarları doğrultusunda şekillenmektedir.

Sivil toplum, siyasal ve toplumsal hayata yön veren burjuvaziyi meydana getirmiştir. İfadeden yola çıkarak sivil toplumun olumsuz bir toplumsal hayata kaynaklık ettiğini savunarak bu kavrama olumsuz bir anlam atfetmektedir (Çaha, 2000: 42).

1.2. Sivil Toplum Kavramının Gelişimi

Sivil toplum kavramının ilk kez kullanımı Aristotales tarafından gerçekleştirilmiştir (Odabaşı, 2005: 13). “Sivil toplum, Aristoteles'in 'Politike Koinonia' dediği yurttaşların, kentlilerin, politeslerin oluşturduğu politik düzendir... Sivil olanla siyasal olmayanın ayrımının henüz olmadığı, politik olana ilişkin olan bu anlayışla sivil toplumun (politike koinonia) diğer toplum düzenlerinden farkı adaleti temel alan düzen olmasıdır." İnsanların kendilerini, yaşamlarını, özgürlüklerini, mülkiyetlerini güvence altına alma istek ve ihtiyacı ile siyasal bir otoritenin yanında yer alma çabasından doğan anlaşmalarının sonucu olarak ortaya çıkan sivil toplum, siyasal otorite olan devlet ile özdeş anlamlara sahipti (Köse, 2013: 27).

Sivil toplum kavramı, gelişmekte olan ülkelerde demokratik ve politik katılım kanallarının iyileştirilmesine yönelik tartışmalarda büyük önem taşımaktadır. Kavramsal karmaşanın toplumsal-siyasal boyutları üzerine düşünmek, bu boyutları detaylı bir şekilde araştırmak ve sorgulamak sivil, ekonomik ve siyasi faillerin önünde duran önemi küçümsenemeyecek bir görevdir (Yeğen, 2009: 9).

İnsan yalnız yaşayan bir varlık değildir ve buna bağlı olarak insanın var oluşunu belirleyen etken toplumsal varlığıdır. Toplumun yapısı ise buluş ve uygulamalara göre değişiklikler göstermekte; farklı sınıflar ve sınıflar arası ilişkiler meydana gelmektedir.

Genel çerçevede, sivil yönetim anlayışının hâkim olduğu toplum şeklinde ifade edilebilinen sivil toplum (Çaha, 2006), başka bir değerlendirmeye göre, birimi yurttaş olan toplum türü, yurttaşlık düzenidir (Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları, 1998: 28).

Sivil toplum kavramın doğup gelişmesi, Batı toplumlarının gelişim sürecinin ve Batı'nın politik geleneğinin içerisinde olmuştur. Sivil toplum, aynı gelenek içerisinde politik-yönetsel sistem, demokrasi ve demokratikleşme arayışlarını etkileyen ve onlara rehberlik eden bir kavramdır (Tosun, 2001: 29).

Çiçeron tarafından Latince’ye “societas civilis” olarak bire bir çeviri olarak aktarılmıştır. Ortaya çıktığı anlamıyla tüm siteyi etkisi altına alan siyasal toplum şeklinde kabul gören sivil toplumun, devlet dışı ve/veya onun karşıtı olan bir alanı tanımladığı söylenemez (Tosun, 2001: 30).

İfade edilen anlayışa göre sivil toplum, devlet ve siyasal toplum ile eş anlamlı kabul edilmiştir. Aristo'nun politika koinonia tanımı, devletin içerisinde, özgür olan vatandaşların meydana getirdiği siyasal bir yapı, yani devlet çerçevesinde anlamlı olan toplum modelini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle sivillik; medenilik ve uygarlık şeklinde tanımlanmıştır (Demirel, 2009: 9).

Locke; insan olmaktan dolayı bireyin eşitliğinin, sivil toplumun içinde anlamlı hale geldiğini ifade eder. Locke'ye göre sivil toplum, insan hayatının özgür yanlarının ve mülklerin karşılıklı olarak muhafazası adına birleşmiş şekli olarak tanımlamak mümkündür (Eroğlu, 2010: 4).

Sivil toplum kavramı 18'inci yüzyıla kadar var olan bu klasik anlayış biçimi ile İngiltere, Almanya ve Fransa 'da etkin olmuştur. İfade edilen geleneksel yaklaşımda, on sekizinci yüzyılın ortalarından itibaren değişmeler görülmeye başlanmıştır.

Francis Hutcheson tarafından "Sivil Toplum" 1755 yılında Londra'da yayınlanan, "İnsanlığın Güzellik ve Fazilet Düşüncesinin Kaynağı Üzerine Bir İnceleme" (An Inquiry of into the Original of our Ideas of Beauty and Virtue) adlı eserinde ilk defa kullanılmıştır (Doğan, 2002: 71). Ancak ilk kez bir eserinde başlık olarak "sivil toplum" kavramını kullanan kişi 1724-1816 yılları arasında yaşamış olan İskoçyalı Filozof Adam Ferguson'dur. Ferguson 1767 yılında kaleme aldığı "Sivil Toplumun Tarihi Hakkında Deneme" (an Essay on the History of Civil Society) adlı çalışmasıyla konu ile ilgili değerlendirmelerini ortaya koyar (Doğan, 2002: 71).

Sivil toplumun, kendine ait ilkelerinin olduğu, devlet ile özdeşleştirilmeyen anlamındaki tanımlaması da, ilk kez Adam Ferguson gibi İskoç aydınlanmacıları tarafından yapılmaya başlanmıştır (Özer, 2008).

Ferguson da Hutcheson da eserlerinde "sivil toplum"u, barbar hareketlerin mümkün olan en az boyuta indirgenmiş, sanat ve edebiyatın etkin olduğu toplum anlamında kullanmışlardır (Tosun, 2001: 36). Türkçe'ye "Sivil Toplum" olarak giren "Civil Society" tamlamasındaki "sivil" kelimesi de, "medeni, uygar" anlamına vurgu yapmaktadır.

Başlangıçta 'polis'(şehir devleti) veya 'devlet' ile aynı anlamda kullanılan sivil toplum kavramı, 18. yüzyıldan sonra, sivil topluma üye olmak, devletin vatandaşı olmak ve devletin koymuş olduğu kurallara uyan, toplumda yer alan diğer vatandaşlarla uyum içerisinde yaşamaktan, kişilerin devletten izin almasına gerek olmadan yer alabildiği toplumsal ilişkiler ve hayata geçirebildiği toplumsal etkinlikler olma yönünde ilerleme kaydetmiştir. Bu değişimlerle birlikte sivil toplum kavramında, devlet ile bütünleşmek ve

özdeşleşmeden, özerkleşmek ve özgürleşme yönünde bir kayma yaşanmıştır (Yılmaz, 1997: 88).

Tosun'a (2001: 37) göre; 18. yüzyılda hakim olan düşüncenin sonraki dönemde değiştiği , kent yaşamının ve ticaret hayatının gelişme gösterdiği, çoğulcu yaklaşımın hakim olduğu, devlet müdahalesi sonucu asimile olmamış ve aile sınırlarının dışında meydana gelen bireysel çalışmaların yer aldığı toplum "sivil toplum" olarak kabul edilir.

Sivil toplum kavramıyla ilgili bir taraftan da kurallar bütünü olan devlet karşıtı bir kavram olarak değerlendirmeler yapılır. “Toplum bizim isteklerimizin, hükümet ise kötülüğümüzün ürünüdür; toplum duygularımızı birleştirerek pozitif anlamda, hükümet ise kötülüklerimizi sınırlayarak negatif anlamda mutluluğumuzu artırır. Biri ilişkiye girmeyi teşvik eder, diğeri ayrımlar yaratır. Birincisi bir patrondur, ikincisi ise bir cezalandırıcı” (Keane, 1993: 49).

Sivil toplum kavramı Hegel'le birlikte devletle bir düşünülen yönüyle ayrıştırılır. Hegel'in düşüncesi, sivil toplumu kişisel menfaatlerle evrensel menfaatlerin dengelenmesi çabasının bir unsuru olarak değerlendirilmekteydi. Buna göre, sivil toplum devlet ile aile arasında yer alan bir sosyal alanı ifade etmektedir (Keane, 1993: 100).

1990'lardaki kullanılan tanımlamalarda, sivil toplumu anlatmak için “gönüllü kavramı da tanımların içinde yer almaya başlamıştır. “Sivil toplum, devletin resmi örgütlenmesinin dışında vatandaşlık bilinci ile geliştirilen gönüllü yapılanmalardan oluşmaktadır” (Kongerr, 1991: 109).

Arslan (2001) da sivil toplumu şöyle açıklar: “Sivil toplum, birey özgürlüklerinin ve temel hakların korunduğu, gönüllülük temelinde örgütlenmenin asıl olduğu, toplumun devletin önüne geçerek devlet politikalarını denetleyip yönlendirebildiği, yurttaşlık bilincine dayanan bir gelişmişlik düzeyidir."

Doğan (2002: 224) sivil toplum kavramının tarih sürecini üç ayrı evrede özetler:

1. Sivil toplum ve devlet kavramlarının henüz birbirinden ayrı olmadığı dönem, kavramın tarih sürecindeki ilk aşamayı göstermektedir. Bu anlayışın Avrupa’da 18. Yüzyıla kadar devam ettiği görülmektedir. Sivil toplum ile devletin bir birinden ayrılma sürecinin arka planında aydınlanma felsefesi, burjuva kültürünün doğuşunu hazırlayan ekonomik alandaki gelişmeler ve bu dönemde meydana gelen siyasi hareketlerin hazırlayıcı etken olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır.

2. Sivil toplum ve devlet olgusunun birbirinden kopuşu 1789 Fransız Devrimi ideolojisi ile mümkün olmuştur. Devrimden sonra oluşan serbest pazar ekonomisi,

toplumun ekonomik faaliyetleri devletten ayrı düşünmesini, kendi kendine organize olmasını ve özgürlükleri devlete karşı özerk bir alan olarak tanımlamasını gerekli kılmıştır. Felsefi anlamda temelini Kant'ın attığı, ayrışmanın liberal ekonomi anlayışını benimseyen Adam Smith, Adam Ferguson gibi düşünce adamları tarafından sahiplenildiğini görmekteyiz. Alexis de Tocqueville, Thomas Paine gibi düşünürlerde, toplumun kendi kendine organize olması, bakış açısı ile yorumlamaktadır.

3. George Wilhelm Friedrich Hegel, Karl Marx ve Antonio Gramsci gibi bir diğer grup düşünce adamları sivil toplumu devletten ayrı bir alan olarak tanımlamaktadır. Ancak bu üç düşünüre göre sivil toplum, liberal bağlamda bir özgürlükler alanı olamamaktadır. Aksine totaliter sistemin hakim olduğu düzenin içerisinde sivil toplumu müdahale edilmesi zorunlu bir engel olarak gördüklerinden, sivil toplumun nasıl ele geçirileceği ve kontrol altına alınacağı onların araştırmalarının en önemli noktasını oluşturmuştur.

Sivil toplum, otoriteye ve totaliter rejimlere karşı olarak kişilerin savunma mekanizmalarını destekleyen, devletin hukuksal düzeninde kişisel hak ve özgürlükleri koruma altına alan, iktidar baskılarına karşı kamuda algı yaratmakta etkili olan, demokratik yaşamın ilkelerinin gerçekleşebilmesi için mücadele veren, devletten bağımsız olarak eğitim, sağlık ve buna benzer alanlarda kamu hizmeti veren, belirli bir konuda politik, hukuksal, kültürel etki oluşturan devletten bağımsız, gönüllü bir örgütsel güçtür (Yurtseven, 2015: 112).

Sivil toplumun tanımıyla ilgili bugün bile varlık gösteren farklı bakış açılarının temelinde, insanlığın sosyal/siyasal yaşam alanlarındaki değişimlerin ve bu iki alanın birbirlerini etkilediği noktalardaki dalgalanmaların etkisi vardır.

1.3. Günümüzde Sivil Toplum

Günümüzde sivil toplum, “Doğrudan devlet eliyle düzenlenmeyen, kendi dinamiğini oluşturan toplumsal ilişkiler alanı" olarak ifade edilmektedir (Doğan, 2002: 239). Sivil toplumu kavram olarak değerlendirirken, iki kriter dikkat çekmektedir. Bu kriterlerin birincisi, devletin dışında olma; ikinci kriter ise, kendi içerisinde demokratik bir işleyişinin olmasıdır (AB Uyum Süreci ve STK’lar, 2004: 147). Kavram, “devletin ve devlet otoritesinin dışındaki ekonomik ve toplumsal alanı nitelemek için kullanılmaktadır” (Yılmaz, 1997: 86).

Devlet dışından ve merkezi devlet organları tarafından yönlendirmeye uğramayan, siyasi partiler, sendikaların da içinde olduğu özerk kurumların hareket alanı bu kapsamda değerlendirilebilir (Doğan, 2002: 266).

Sivil toplum günümüzde kazanmış olduğu anlamı ile başlıca üç öğeden oluşmaktadır. Bu üç öğe; anayasal demokratik bir devlet, serbest pazar ekonomisi, siyasal özgürlüklerdir (Doğan, 2002: 274). Bu öğelerin herhangi birindeki eksiklik veya uygulanmasında görülebilecek sapmalar, sivil toplum kavramının oluşumunu veya sağlıklı gelişmesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Sivil toplum ile devlet arasındaki ilişkiden yola çıkarak kavram ile ilgili yaklaşımlar üç grupta değerlendirilebilir:

Birinci görüş, Larry Diamon'a ait olan ve sivil toplumu devletten ayrı olarak vatandaşın kendi hür iradesiyle tesis edilmiş bir düzen olarak ifade etmektedir. Sivil toplum, kişisel alan ile devlet arasında yer alan aracı bir varlıktır (Odabaşı, 2005: 46).

İkinci görüş, Ernest Gellner'in değerlendirmesidir. Diğerine göre daha geniş bir alanı kapsayan anlayıştır. Gellner'e göre, sivil toplumun, aile ve ya kişi ile devlet arasında var olan boşluğu doldurabilen bir yapıda olma özelliği vardır. Bu görüşe göre, sivil toplum daha ziyade, sendikalar, dinsel örgütlenmeler, baskı grupları, siyasal partiler ve dernekler gibi ara kurumlar tarafından oluşmuş bir sistemdir.

Üçüncü görüş ise, sol liberal kesimden John Keane'e ait olan yaklaşımdır. Yaklaşıma göre, sivil toplum, üyeleri tarafından oluşturulan devlet dışı faaliyetler ile, devlet kurumlarının üzerinde baskı ve denetim uygulamak suretiyle kendi kimliklerini korumakta olan ve dönüştüren örgütlenmelerdir (Çulhaoğlu, 2001: 32-33).

Sarıbay ise sivil toplum ile ilgili sınıflandırmasını, Alman, Fransız ve İtalyan tipi sivil toplumlar şeklinde yapmıştır. Alman tipi Hegel ve Marks'a, Fransız tipi Tocqueville'ye, İtalyan tipi ise Gramsci'ye dayandırılmış yaklaşımlardır (Sarıbay, 2000: 109). Gruplandırmalara göre, devlete dahil olan, devlete karşı olan ve hem devletin dışında hem içinde olan sivil toplum seklinde olan üç tür tanımlanmıştır.

Bir bakıma sivil toplum ile ilgili var olan farklı bakış açıları, gelenek haline gelmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında varılan sonuca göre sivil toplum, devlet yönetiminin haricinde bireylerin gönüllülük esası ile oluşturduğu birlikteliklerdir ("Partnership and collaboration with civil society" 1999: 9). Ancak bazı kurumların devlet ile iç içe olduğunu ve bazı kurumlarınsa bizzat devletin kendisi tarafından yönlendirildiğini öne süren görüşlerin de var olduğu belirtilmelidir (Çulhaoğlu, 2001). Sivil toplum, ister devlet yönlendirmeli olsun ister devlet yönlendirmeli olmasın, toplumsal yapıyı etkileyebilen, hareket ettirebilen, dönüştürebilen ve ona ivme katabilen bir aktördür.

Mary Kaldor da, çağdaş kullanımını ile sivil toplumu üç farklı versiyonla ifade etmektedir. Bu versiyonlar; aktivist (etkinci), neo-liberal ve post modern sivil toplumudur (Palabıyık, 2010: 99).

1) Aktivist (Etkinci) Sivil Toplum: 1970 ve 1980'lerde Latin Amerika ve Doğu Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Aktivist terimi, Doğu Avrupa'daki totaliter komünist rejim ve Latin Amerika'daki otoriter devlet ve askeri diktatörlük noktasında özerk kamu alanı oluşturmak için bir topluluk olmaksızın aynı dönemde ortaya çıkmıştır.

2) Neo-Liberallerin Tanımlaması ile Sivil Toplum: 1970 ve 1980'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gelişme gösteren STK veya üçüncü sektör kuruluşları fikriyle birleşme göstermektedir. Bu versiyona göre, devletin ve pazarların kontrolünün dışında yer alan ancak onlar adınaa önemli rol oynayan ve Tochquevillian'ın de vurguladığı şekli ile devletin rolünün en aza indirilmesi eğiliminde ama yardım işlerinde devletin yerine hareket edebilen ve kurumları yapmış olduğu faaliyetler ile hesap vermek gerekliliği ve ihtiyacına yönelten gönüllü örgütlenmeler (STK) bulunmaktadır.

3) Post Modern Sivil Toplum: Aktivist ve neo-liberal versiyonların birlikte tartışıldığı neo-modern bir mit olarak ifade edilebilir. Günümüzde sivil toplum kavramı ideolojik perspektiften çıkarak demokrasi, yurttaşlık bilinci, katılımcılık, şeffaflık, hemşerilik, empati, kamu oyu, kamusallık, yasallık, güven, özerklik, ait olma, gönüllülük ve bireysel rıza, aktif vatandaşlık, insan hakları, çoğulculuk ya da çok kültürlülük, fikir ve inanç özgürlüğü, kamu yararı kapsamında serbest örgütlenebilme, hizmet odaklılık, hoşgörü, serbest piyasa ekonomisi, etik, küresel normlu olabilme, sosyalleşme, lobicilik, hesap verebilme, yardım severlik, kesintisiz demokrasi gibi olgularını içine alan zengin bir kavram halini almıştır. Günümüzde ön plana çıkan nokta ideolojiden çok ifade edilen değerlerin ve kazanımların en üst seviyeye taşınmasıdır. Bu değerlerin kamuda sürekli geliştirilebilmesi ve gerçekleştirilebilmesi için en mükemmel ve pratik yöntemin STK'lar olduğu ifade edilmektedir.

Toplumun sivil niteliğini vurgulayan sivil toplum, sosyolojik bir kavramdır. Kavram toplumun sivil olmasının yanında hem olmayan unsurları da ayırarak sunmaktadır (Yurtseven, 2015: 110). Gönüllü kavramının, sivil toplum kavramını içerik olarak doldurması ile 2001 yılında Birleşmiş Milletlerin (BM) 5 Aralık tarihini "Dünya Gönüllüler Günü" olarak kabul etmesi sonucu gönüllülük ve sivil toplum anlayışı daha bir güçlenmiştir. Bu güçlenmeye Sanayi Toplumu'nun etkisini Anderson (2009: 37) şöyle açıklar: Sanayi toplumuna geçilmesiyle birlikte çalışma günlerinin haftanın beş gününü kapsayacak şekilde ve çalışabilir nüfusun hangi yaş aralıklarında olması gerektiği ile ilgili

düzenlenmeyle birlikte özgür zaman oluşturulmuş olundu. Bu vesileyle gönüllülük (bedava işgücü) aktivitelerinde bir artış söz konusu oldu ki günümüzde de bu durum devam etmektedir.

Öner (2004: 6) tarafından gönüllülük kavramının toplumun ekonomik, sosyal ve demokratik gelişmesine etkisi "bireylerinin kendi sorunlarının çözümüne yönelik çalışmalarına gönüllü olarak katılma düzeyleriyle yakından ilgili" olduğu şeklinde belirtilir. Bu yönüyle gönüllü faaliyetlerin toplumsal sorunlar ve kişilerin özgür zamanlarına sahip oluşları devam ettikçe gündemde kalacaktır.

Türkiye'de gönüllü aktivitelerine farkındalığın oluşumunda 13 Ağustos 1999 depremi ve bu depremde Arama Kurtarma Timi (AKUT) gönüllülerinin oluşturduğu ekibin çalışmaları etkili olmakla birlikte; ilk çalışmalar 1948 yılında bir kulüp olarak kurulan, ABD merkezli, genç kız ve kadınların hayatlarını destekleyen Türkiye Soroptimist Kulüpleri Federasyonu'na ait olarak görülmektedir (http://soroptimistturkiye.org/hakkimizda.html).

Sivil toplum, alanındaki bu çalışmalar toplumda gönüllü yardımlaşma ve dayanışma duygusunu desteklemektedir. Zor zamanlarda ve günün getirdiği zorluklara karşı toplumsal bilinç oluşturmada etkisi yadsınamaz. Devlet dışı örgütlenmeler veya devlet destekli örgütlenmeler yapısı ne olursa olsun, tüm düzeni etkileyecek kriz anlarındaki olumlu etkileri göz ardı edilemez.

1.4. Sivil Toplumun Amaçları, İşlevleri ve Özellikleri

Sivil toplumun amaçları, işlevleri ve özellikleri birbirini bütünleyen bir yapıdadır. Aşağıda sivil toplumun amaç, işlev ve özellikleri ile bunlar arasındaki ilişki yer almaktadır. Sivil toplumun amaçları, kavramın yapısal özellikleriyle aynı doğrultudadır. Sivil toplum, toplumsal olarak bilinçli bir örgütlülüktür. Herhangi bir konuda politik, kültürel, sosyal, hukuksal alanda bireysel olarak örgütlenmek yerine toplumsal örgütlenmelerle, gönüllü olarak oluşturulmalı ve sahiplenilmelidir.

Tablo 1.1 : Sivil Toplumun Amaçları

Sivil Toplumun Amaçları	
1	Farkındalık yaratmak
2	Örgütlenmek
3	Hukuksal çerçeveyi biçimlemek
4	Aidiyetlik duygusu oluşturmak
5	Egemen otoritenin dışında çalışmalar yürütmek
6	Kamuoyu oluşturmak

(Yurtseven, 2015: 111)

Tablo 1.2 : Sivil Toplumun İşlevleri

Sivil Toplumun İşlevleri	
1	Despotizme karşı güvence oluşturulmak
2	Devlet iktidarının meşrulaştırılmak
3	Uygarlığı barbarlıktan ayıran ölçüttür
4	Demokrasiye geçişi kolaylaştırıcı bir etken

(Akıncı, 2014: 199-201)

Charles Taylor sivil toplumun özelliklerini üç grupta toplamaktadır:

1. Genel anlamıyla devlet tarafından yönlendirilmeyen bireylerin kendi özgür iradeleriyle örgütlenmelerin varlığıdır.
2. Dar anlamda ise toplumda sivil toplum kuruluşlarının kendi ilişkilerinde devletin yönlendirmesi olmaksızın koordineli hareket edebilmeleridir.
3. Devlete alternatif olarak faaliyetler yürütebildiği, devlet politikalarına etki edebilen örgütlenmelerin var olduğu toplumsal durumdur (Doğan, 2002: 271).

Başaran (2007: 55) ise sivil toplumun özellikleri şöyle sıralar:

1. Bir sivil toplumda farklı, birbiriyle bağdaşmayan iyi anlayışları ve dünya görüşleri barış içinde bir arada var olabilirler.

2. Sivil toplumun içinde hem vatandaşlar hem de devlet hukukun üstünlüğü ile kayıtlıdır. Herhangi bir sivil toplumda, çoğu siyasi ve sosyal etkinlikler "hukuk devleti"yle korumaya alınan ve devletten bağımsız olarak faaliyet gösteren özerk kurumlar içinde gerçekleşir.

3. Sivil toplumun merkezi kurumu özel mülkiyettir. Özel mülkiyet sayesinde, sivil toplumda, rakip ve belki de karşılaştırılamaz iyi anlayışları, herhangi bir kolektif karar sürecine başvurmaksızın gerçekleştirilebilir. Sivil toplum, yerel ve merkezi yönetimlerin güdümünden bağımsız bir toplumsal alan içerisinde faaliyet gösterir.

4. Kişiler, sivil toplumu oluşturmakta olan herhangi bir gruba girmek noktasında zorlanmadan karar ve uygulamalarında katılımcı bir yaklaşım içerisindedirler.

5. Genel olarak bürokratik olmayan esnek bir yapıdadır.

6. Sivil toplum, devlet ve birey arasında "aracı" ve "itici güç" olarak görev yapmaktadır.

7. Sivil toplum, çoğulcu bir yaklaşımdadır.

8. Sivil toplum, herhangi bir merciye bağımlı olmayan bağımsız bireylerden oluşan ara grupların varlığı ile devleti sınırlandırır.

9. Sivil toplum sayesinde bireysel özgürlükler güvence altına alınır.

10. Siyasal partilerin demokrasi anlayışlarının pekiştirilmesine katkı sağlar, bilgi ve fikirleri toplum içerisinde geniş kesimlere yayar (Aslan, 2010: 365-366).

1.5. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplumu anlatmadan önce sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu ayrımını yapmak yararlı olacaktır.

1.5.1. "Sivil Toplum" ve "Sivil Toplum Kuruluşu" Ayrımı

Öncelikle 'Sivil Toplum' ile 'Sivil Toplum Kuruluşu' kavramlarının ayrıldığı noktayı vurgulamak yerinde olacaktır. Bu iki kavram birbirine çok yakın kelimelerle ifade edilmekle beraber, soyut ve somut iki olgu olarak birbirinden farklılık gösterir.

"Sivil toplum kuruluşu", var olmuş, yapılanmış somut bir kurumu ifade eder. "Sivil toplum" ise sağlıklı sivil toplum kuruluşlarının oluşabilmesi için uygun sosyal zemin anlamına gelir. Toplumsal, soyut bazı nitelikleri ifadede kullanılır. Kuruluşların ortaya çıkacağı zeminin nitelikleri ile kuruluşların sahip olmaları gereken nitelikler arasında güçlü bir bağ ve örtüşme olduğundan söz edilebilir (Küçüközyiğit, 2004: 22).

Genel olarak aynı şeyi ifade etmekte kullanılıyor olmakla birlikte "sivil toplum" ile "sivil toplum kuruluşu" kavramları farklı anlamlara sahiptir. STK'ların siyasal ve toplumsal hayatta önemli bir rolleri vardır. Demokratik bir sistem için vazgeçilmez bir konumda bulunmakla birlikte sivil toplumun temel aktörlerinden olan bu kuruluşlarla ilgili literatürde de ortak bir tanım bulunmamaktadır. "Sivil toplum örgütü" yerine "sivil toplum kuruluşu" terimini tercih eden kesim, STK'ların örgütlülüğünün formel olmak zorunda olmadığını; esnek, süreklilik göstermeyen yasal bir statüyle düzenlenmiş oluşumların da sivil toplum kuruluşu olduklarını kabul eder. Bu diğer örgütlenmeler ile STK'ları ayıran özellikler, sivil toplum kuruluşlarının toplumsal hareketlere yakın bağlantılarından kaynaklanmaktadır (Cicioğlu, 2011: 13-14).

1.5.2. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı

STK'ları "yurttaşların, devletin etki ve ekonomi alanları dışında kendi hür iradeleri ile bir araya gelerek sosyal ilişkilerde meydana getirdikleri organizasyonlar ve oluşturdukları iletişim yapıları" olarak tanımlamak mümkündür (Doğan, 2002: 267).

STK'lar için yönelik literatürde yer alan tanımlara göre; belli bir amacı gerçekleştirmek, belirli bir konuda kamuoyuna bilgi vermek veya yönlendirmede bulunmak için çalışan ve gönüllülük esasına dayalı hareket eden kuruluşlara "sivil toplum kuruluşları" denilmektedir (Arslan, 200: 118).

Literatürde sivil toplumu tanımlarken oluşan çeşitlilik, sivil toplum kuruluşlarını tanımlarken de görülmektedir. STK'lar en genel tanımıyla "toplumun yararına çalışan ve bu doğrultuda kamuoyu oluşturan, amacı kar gütmek olmayan, mevcut sorunların çözümün için katkı sağlamayı hedefleye, çoğulculuk ve katılımcılık kültüründe gelişme sağlayan, demokratik işleyişe sahip, bürokratik donanımdan yoksun ve gönüllülük esasına göre bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmelerdir (Aslan, 2004: 216).

Bir diğer tanımı ile "Vatandaşların ortak bakış, ortak duyarlılık, ortak talep, ortak çıkar vb. temeli ile gönüllü olarak bir araya geldiği, devletin hukuki, idari, üretici ve kültürel organlarının dışındaki alanda meydana getirdikleri bağımsız dernekler, vakıflar, sivil girişimler, platformlar, ilişki ağları ve benzerlerinden oluşan kurumsal yapılara sivil toplum kuruluşları" denir (Uğur, 1997: 69).

Üyelerinin öncelikli olarak devlet dışı faaliyetlerle -ev yaşamı ve gönüllü birlikler (voluntary associations) ekonomik ve kültürel üretim- uğraştığı ve bu faaliyetler ile devlet kurumları üzerine bir çeşit baskı uygulayarak ve denetim sağlayarak kendi kimliklerini koruyan ve dönüştüren kurumlar bu kapsamda yer almaktadır (Doğan, 2002: 265).

Birleşmiş Milletler Ekonomi ve Sosyal Konseyi'nin tanımına göre STK; "Devletlerarası anlaşma temeline dayanmayan bütün uluslararası örgütüler hükümet dışı örgüttür"(Hajnal, 2001: 139).

Yıldırım'a göre STK, "sivil toplum alanında faaliyet gösteren ve yönetimin bir parçası olmayan her örgütlenmeyi ifade etmek için kullanılır. Sivil toplum kuruluşları resmi olarak belli bir hukuki kalıba uygun örgütler olarak, ortak bir amacın etrafında toplanan ve doğrudan kendilerine çıkar sağlamayan kişi topluluğudur" (Yıldırım İ. , 2004: 15).

Öztürk (2003: 10) ise STK'ları toplum yararına hizmetler sağlayan ve bunun için kamuoyu yaratan, amacı kar gütmek olmayan, sorunların çözümüne dair katkıda bulunan çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü geliştirmeyi amaçlayan, demokratik bir işleyişte olan, bürokratik donanımdan yoksun ve gönüllü bireylerin bir araya gelmesiyle oluşmuş örgütlenmeler olarak tanımlamaktadır.

Buradan hareketle STK kavramını tanımlarken, kavramın ulusal ve uluslararası alanda ifade edilmeye çalışıldığı terimlerden çokça kullanılanların Türkçe karşılıklarına göre genel bir fikir edinilebilmektedir:

- Non Profit Organization (NPO): Kar Amacı Gütmeyen Kuruluş

- Non-Govermental Organization (NGO): Hükümet Dışı Kuruluş

- Non Governmental Development Organization (NGDO): Hükümet Dışı Kalkınma Kuruluşları

- Third Sector Organization: 3. Sektör Kuruluşlar

- Voluntary Organizations: Gönüllü Kuruluşlar

"Sivil toplum örgütü" kavramsal olarak literatürde farklı terimlerle ifade edilmektedir. Uluslararası arenada sivil toplum "NGO (Nongovermental organization)", "IGO (Intergovermental organizations)", "GONGO (Govermental NGO)", "DONGO (Donor-organised NGO)", "MONGO (My own NGO)" ve BONGO (Business-organised NGO) gibi terimlerle anılmaya başlamıştır (Yıldız, 2007: 271).

Yurtdışında STK kısaltmasının karşılığı olarak NGO kısaltması kullanılmaktadır. NGO üçüncü sektör kuruluşlarını uluslar arası platformda en yaygın şekilde tanımlayan kısaltmadır. İlk defa 1949'da BM (UN-United Nations: Birleşmiş Milletler) tarafından kullanılmıştır. İlk dönemlerde, terim çok geniş bir alanı açıklamada kullanılmış, daha sonra yukarıda belirtilen terimler, değişik türleri simgelemek üzere geliştirilmiştir (Öner, 2004: 6).

Nitekim Türkiye'de de demokratik kitle örgütleri, hükümet dışı kuruluşlar ve de sivil toplum örgütleri de NGO kapsamında değerlendirilmektedir (Yıldız, 2007: 271).

Son dönem çalışmalarda sivil toplumla kalkınma terimleri bir arada düşünülmüş ve "Uluslararası literatürde sivil toplum ve kalkınma ilişkisini inceleyen yazarlar çalışmalarında NGDO (Non Govermental Development Organization) yani –Hükümet Dışı Kalkınma Kuruluşları- kavramının kullanımı yaygınlaşmıştır". Bu tür organizasyonlarla yoksulluğun sürekliliği değil çözümün sürdürülebilirliği hedeflenmiştir (Önsoy, 2009: 24, 109). ABD'de ise STK, gönüllü kamu örgütleri (public voluntary organizations) şeklinde tanımlanmaktadır (Günes 2004: 1).

Liberal politikaların, insanın ihtiyaçlarını komplike bir duruma getirmesi, bu gereksinimlerin karşılanması noktasında devlet ve özel sektörün yetersiz kalması, kaçınılmaz olarak devlet ve özel sektörden bağımsız bir oluşumun gerekliliğini zorunlu hale getirdi. Bununla birlikte toplumsal değişime bağlı olarak bireysel hak ve özgürlüklerin ön plana gelmesi de devletten bağımsız yeni bir toplumsal örgütlenmenin rasyonel temellerinin oluşmasını sağladı. STK'lar bu olguların çıktısı olarak meydana geldi (Yurtseven, 2015: 112-113)

STK'lar küreselleşme çağının politika yaratan aktörlerinden biri olma hasebiyle de önemlidir. Özellikle, toplumları yönlendirme konusundaki önemi ile dikkat çekmektedir.

Şahin ve Öztürk de STK'ların gelişimini sağlayan en büyük neden olarak küreselleşme ile liberal felsefenin tekrar güçlenmeye başlamasını görmektedir. Nitekim son zamanlarda, neo-liberalizmin ilkeleri doğrultusunda, devletin üzerinde yer alan sosyal yükümlülüklerinin azaltılmasının bir yolu olarak STK'ların ön plana çıkartıldığı ve "sivil toplum" söyleminin neo-liberal felsefenin bir uzantısı haline geldiği görülmektedir (Şahin ve Öztürk, 2008: 14).

STK'lar, sivil toplumun bir temsilidir. Bir taraftan sınırları biçimlenmiş organizmaya (devlet) öteki taraftan da sınırları olmayan "küresel dünya"ya karşı, bireylerin rasyonel örgütlülüklerini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle ifade edilirse sivil toplum kuruluşları, bireylerin özgürlüklerini savunmalarının simgesidir (Yurtseven, 2015: 116).

STK'lar, farklı toplumsal sorunlarla ilgili olarak çalışmış ve toplumda giderek yaygınlaşıp önem kazanmıştır (Keyman, 2006). Bu bağlamda, 'Sivil toplum kuruluşu', gönüllü üyeliğe dayanan ve topluma hizmet eden ve siyaseti etkilemeye yönelik olarak gayri resmi olan örgütlenmeler olarak da ifade edilebilir (AB Uyum Süreci ve STK'lar 2004: 35-36).

"STK'ları üçüncü sektör olarak da tanımlanmaktadır. Üçüncü sektör kuruluşları, devletin (kamu sektörünün) yetersiz olduğu alanlarda topluma hizmet götürmek amacıyla ortak hedefte birleşmiş bireyler tarafından kurulan ve kâr amacı gütmeyen yapılardır" (Yurtseven, 2015: 114).

İnsel (2004: 2) farklı bir bakış açısı ile, STK'ları "devlet ve piyasa dışında kalan alan" olarak tanımlar. İnsel, devleti tanımlarken, "şiddet kullanma, vergi alma, kanunları uygulama tekelini elinde tutan siyasal güç diye ifade eder ve onun kurumları ile kâr amacıyla, para kazanmak için faaliyet gösteren kişi ve kuruluşların dışında kalan her şeyin STK'nın tanımı içine gireceğini" belirtir. Tanımdan yola çıkarak sivil toplum kuruluşları için üçüncü sektör ifadesini kullanmak da yetersiz kalmaktadır.

1.5.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Türleri

Siyasal yapıyı etkileme sürecinde en önemli nokta, bu etkiyi sağlamak üzere baskıda bulunacak örgütleri meydana getirmektir (Yücekök, 1987: 89). STK'ların örgütlenme şekli ve etkinlik alanları değişiklik gösterebilmektedir. STK'lar yerel olarak örgütlenebilecekleri gibi, ulusal ve uluslar arası da örgütlenmeye gidebilmektedirler. STK'lar; eğitim, yardımlaşma, kentsel-kırsal kalkınma, çevre, sağlık, spor, sosyal hizmetler, danışmanlık ve teknik yardım, barış ve insan hakları gibi geniş bir etkinlik alanında faaliyet gösterebilirler (Aslan ve Kaya, 2004: 216).

STK'lar büyüklükleri, standartları, görünümleri, uyguladıkları strateji ve taktikleri, yerine getirdikleri fonksiyonları ile heterojenliğin bir çeşitlilik düzeyine sahiptirler (Gray ve ark., 2006: 325).

STK'ların, "finans kaynaklarına göre, faaliyet alanlarına göre, yerine getirdikleri fonksiyonlarına göre, örgütlenme düzeylerine ve hukuki yapılarına göre" gruplandırılmaları mümkündür (Başpınar, 2016: 22).

STK'lar, küçük yerel derneklerden, çok geniş ve son derece profesyonel kuruluşlara kadar pek çok farklı gruplardan oluşmaktadır. Türleri açısından sivil toplum kuruluşlarının çeşitliliği çok geniştir. Dernekler, sendikalar, vakıflar, meslek kuruluşları, konfederasyonlar, odalar, profesyonel federasyonlar, birlikler, yerel birlikler, işveren kuruluşları, medya ve kooperatifler gibi tüzel kuruluşlar STK olarak kabul görmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, STK'lar içerisinde "Dernekler, Vakıflar, Sendikalar, Meslek Kuruluşları, Birlikler ve Kooperatifler" hem yapısal hem de işlevsel yönden önemli bir konumdadır. Yer alan ifadelerden yola çıkarak hukuksal yapılarına örnek olması adına vakıf ve dernekleri tanımlamakta yarar vardır.

1.5.3.1. Vakıflar

Arapça bir kelime olan vakıfın anlamı; "durdurmak, alıkoymaktır, bencilliği, açlığı, servet hırsını ve kibri durdurmak" olarak yorumlanmaktadır. Vakfetmek ise, "insanların sahip oldukları malları belli bir amaç ile karşılıksız ve Allah rızası için bağışlamaları" şeklinde ifade edilmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere vakıf; gerçek veya tüzel kişilerin hiçbir etki altında kalmadan kendi rızalarıyla kendilerine ait malları, parayı veya her türlü ekonomik değerlerini ve haklarını belirli bir amaç için hayır ve hizmete ebedi olarak tahsis etmesinden kaynaklı tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu şeklinde tanımlanabilmektedir (Özaydın, 2003: 4).

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 101. maddesinde vakfın tanımı "gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları" olarak yer almaktadır. Vakfı oluşturan en önemli iki unsur; "özgülenecek bir malvarlığı ve malvarlığının özgüleneceği amaçtır" (https://www.vgm.gov.tr/vakıf-işlemleri/vakıf-nasıl-kurulur/vakıf-kurmak, Erişim tarihi: 24.04.2018).

Vakfların amacı; hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir ve sürekli olmalıdır. Vakıflar, Anayasa ile belirlenmiş niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, ahlâka, hukuka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belirli bir ırka ya da cemaat mensuplarına destek olmak amacıyla kurulamaz. Temelde vakıflar yardımlaşma ve dayanışma ruhunu geliştirmek amacı ile kurulur.

"Vakfa özgülenecek malvarlığı, vakfın amacını gerçekleştirebilmek için yeterli olmalı, vakfın amaç veya devamını imkansız, yetersiz veya yararsız hale getirmemelidir" (https://www.vgm.gov.tr/vakıf-işlemleri/vakıf-nasıl-kurulur/vakıf-kurmak, Erişim tarihi: 24.04.2018).

Vakıf kurmak için gerçek veya tüzel kişi olmak engel teşkil etmez. Ancak kurucu gerçek kişi ise "Türk Medeni Kanununda belirlenen fiil ehliyetine sahip olmalı", tüzelkişi ise "fiil ehliyetine sahip olmakla birlikte, kuruluş statüsünde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı özgüleyebileceğine" dair hükmü taşıması gerekir.

Özel hukuk tüzelkişisi olan Vakıflar, "Türk Medeni Kanununun 48. maddesinde belirtilen tüm hak ve yetkilere sahiptir. Vakıflar Genel Müdürlüğü denetim makamı olup, vesayet makamı değildir. Yeni vakıfların kuruluş ve işleyişi ile ilgili hükümler Türk Medeni Kanunu, Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliğinde yer almakta olup, diğer ilgili mevzuatta da hükümler bulunmaktadır" (https://www.vgm.gov.tr/vakıf-işlemleri/vakıf-nasıl-kurulur/vakıf-kurmak, Erişim tarihi: 24.04.2018).

Geleneksel anlamda vakıflar, belirli bir amaç için varlıklarını tahsis eden kuruluşlardır, vakıflarda üyelik sistemi yoktur. Üyeliğin yerine kurucuları tarafından atanmış ve kendi kendini idame ettirebilen bir yönetim kurulu mevcuttur. İdare bu kurul tarafından yerine getirilir. Bazı ülkelerde vakıflar özel amaçlara hizmet etmek için kurulabilirken bazılarında sadece kamu yararına hizmette bulunmaları zorunludur. Vakıfların süreli veya süresiz olarak kurulması da mümkündür. "Örneğin Slovenya ve Macaristan'da vakıfların sürekli olacağı varsayılırken Estonya'da belli bir zaman için kurulurlar" (Wyatt, 2007:20-21'dan aktaran Başpınar, 2016: 29).

Tarih boyunca, vakıfların kuruluş amacı her ne olursa olsun, vakıflar, kuruluş amacı ne olursa olsun, İslâm ve Türk dünyasında çok çeşitli hizmetleri üstlenmiş ayrıca günümüzde de yönetimin sürdürmekte olduğu çok sayıda kamusal hizmeti başarılı bir şekilde yerine getirmektedirler. Vakıflar, zengin kesimin sahip olduğu servetin toplum içerisinde yer alan daha fakir kesimlerine doğru dağılımını önemli oranda gerçekleştirmek suretiyle sosyal dengelerin kurulmasında ve sosyal bütünleşmeyi sağlamada, kamunun hizmet taleplerinin yerinde karşılamada, siyasî ve ekonomik istikrarı sağlamada hem merkezî yönetimlerin hem de yerel yönetimlerin en büyük destekleyicileri olmuşlardır (Tosun, 2013: 59).

İnsanların iyilik yapma, kendinden sonrası için topluma yararlı bir şey bırakma, dini açıdan sevap işleme ve ihtiyaç sahiplerine hizmet ve yardım etme gibi arzuları vakıfların gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Özellikle Osmanlı döneminde vakıflar toplumun din, sağlık, spor, sanat gibi değişik ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmışlardır. Dönemin vakıfları önemli bir iktisadi varlık olmanın yanında sosyo-ekonomik bir kuruluş niteliğindedir (Dinçer, 1996: 53).

Vakıflar, hem doğu hem de batı toplumlarında bulunan, kökleri çok eskilere dayanan yardım kuruluşlarıdır. Vakıflar, kökeni İslam hukukuna dayanmaktadır. Vakıflar İslam topluluklarında hayır, yardımlaşma ve dayanışma gibi olguları temel alarak oluşturulmuş kurumlardır. Vakıflar bulundukları ülkelerin eğitimine, kültürüne, ekonomisine, sosyal ve siyasal hayatlarına çok önemli katkı sağlamaktadır (Kabasakal, 2008: 40).

Nitekim tarihte kurulan ilk vakıf; Hazreti Ömer'in Hayber'in fetih edilmesinden sonra ganimet olarak kendisine verilen bir arazinin satılamaması, miras bırakılamaması ve hibe edilememesi şartı ile köle, fakir, misafir ve Allah yolunda olanların istifade etmesi için vermesi, ilk vakıf olarak kabul görmektedir (Yurtseven, 2015: 119).

Osmanlı'dan beri her vakfın üç ana unsuru vardı: Birincisi; "bağış (genelde zengin bir kişi tarafından yapılır)", ikincisi; "bu bağışın kullanımı ile elde edilen düzenli ve devamlı uzun süreli gelir" ve son olarak "belli bir amaç, ki bu sağlıktan eğitime ve belediye hizmetlerine, yukarıda da adı geçen (din, sağlık, spor...) alanların herhangi birinde" olabilir. Dolayısıyla her vakıf, bir bireyin kamusal bir amaca hizmet adına gönüllü mal/para transferini içermektedir (Çizakça, 2006: 23).

Vakıflar, kuruluşları itibari ile farklı amaçları olmasına rağmen, zorda olanlara yardım etme, dayanışma ve hayırseverlik gibi gayelerle kurulmaktadır ve gelecekte sürdürülebilirliği açısından insanların belli şartlar ve resmi bir yolla bıraktıkları mülkiyetleri veya parayı ifade etmektedir (Akatay, Yelkikalan, 2007: 18).

Vakfetme noktasında bazı kısıtlar söz konusudur; "vakfedecek kişi veya kişiler, mülkiyetin tek sahibi olmalı, zihni melekeleri tam olmalı, hukuken yetişkin ve hür olmalıdır, vakfedilecek mülkiyetin üzerinde de herhangi bir ipotek ya da kısıtlama olmamalıdır" (Singer, 2002: 18'den aktaran Başpınar, 2016: 29).

Vakıflar bireysel ve gönüllülük esasına dayalı kuruluşlardır. Bireylerin kendi mallarından toplum yararına fedakârlık yapmasını sağlayacak inanca dayalı bir düşünceye sahip olması gerekmektedir. Türk toplumlarında vakıf kurma isteğinin arkasında dini nedenler bulunmaktadır. Vakfın özünde yardımlaşma ve dayanışma duygusu bulunmaktadır. Bu duygu, Türklerin İslamiyet öncesi geleneklerinde de görülen bir özelliktir ve Müslüman olduktan sonraki dönemde de vakıf ve yardımlaşma anlayışı "Allah Rızasını" kazanma isteği ile çok daha güçlenerek, gelişmiştir (Öner, 2000: 178).

Günümüzde vakıflar ve benzeri yapılanmalar büyük önem taşımaktadır. Bireylerin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanma noktasında imkanı olan bireylerin yeterince tatmin olmaması ve içinde bulundukları topluma karşı sorumluluk bilincinde görev yapma noktasındaki isteklilikleri vakıfların bireysel alanda önem kazanmalarını sağlamaktadır. Kişiler, sosyal sorumluluk faaliyetlerini vakıflar yoluyla gerçekleştirmektedir. Vakıfların önem kazanmasını sağlayan faktörler arasında küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ön plana çıkmaktadır. Toplumsal ihtiyaçlarda artış gözlenen alanlarda, meydana gelen ekonomik ve küresel krizlerin etkisiyle devletin yetersiz kaldığı bu alanlarda vakıflar ön plana çıkmaktadır. Vakıflar bir sosyal politika kurumu olarak da önemli fonksiyonlara sahip olmakta, özellikle gelir dağılımı ve sosyal güvenlik konularında önemli faaliyetler göstermektedir (Özaydın, 2003: 28-29).

Sosyal etkinlikler, bilimsel araştırmalar, panel, dini etkinlikler, basın toplantıları, sempozyum etkinlikleri, konferans, anma etkinlikleri, bilimsel yayınlar, sanat etkinlikleri,

kermesler, bilimsel araştırmalar, gösteri ve yürüyüşler vb. vakıfların faaliyet türleri arasında sayılabilir.

1.5.3.2. Dernekler

Dernek; "kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır". (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu md.56; 5253 sayılı Dernekler Kanunu md.2)

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 56. maddesinin 2. fıkrasında "hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla dernek kurulamayacağı" hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanunun 57. maddesinde dernek ise, “Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.” diyerek dernek kurmanın izne bağlı olmadığı hükmü yer almaktadır.

Yıldırım'a (2004: 125) göre "dernekler; kazanç paylaşma hedefi gütmeyen kişi toplulukları olmamalarının yanında, daha ziyade sanayileşmenin ve kentleşmenin yabancılaştırdığı ve yalnızlaştırdığı insanların, benzer görüşteki diğer insanlarla bir araya gelerek kendi varlıklarını devam ettirmek ve ortak amacı gerçekleştirmek için meydana getirilen örgütlenme biçimleridir. Dernekler genelde bir kültür, hayır ve dayanışma örgütleridir."

En yüksek idare organını üyeleri tarafından oluşturulan dernekler, üyeliğe dayalı kuruluşlardır. Kamunun yararına veya üyelerin ortak menfaatlerine hizmet etmek amacıyla kurulurlar. Bulunduğu ülkedeki düzenlemeler, derneği kimin ve kaç kişinin kuracağı hakkında değişiklik gösterir. Örneğin; "Romanya ve Letonya’da tüzel kişilikler dernek kurabilirken Makedonya’da kuramazlar. Macaristan’da dernek kurmak için 10 kişiye ihtiyaç varken Estonya’da ise 2 kurucuya ihtiyaç vardır" (Wyatt, 2007: 20'dan aktaran Başpınar, 2016: 28).

Derneklerin ortaya çıkışı ile ilgili geleneksel olarak "(mesleki dernekler) Krallık Dönemi’nde Numa Pompilius (M.Ö 715-672) ya da Servius Tullius (M.Ö. 578-534) yönetimi" zamanında olduğu kabul görmektedir (Küçük 2005: 40-41).

Derneklerin, sanayi toplumu ile eş zamanlı olarak varlıkları ve faaliyet alanları önem kazanmıştır. Sanayileşme, bir bakıma kapitalist ekonomiye geçiş anlamını da taşımaktadır. Ekonomik gelişme beraberinde iş bölümü ve uzmanlaşmayı getirdiğinden, yatay ve dikey hareketlilik artmakta ve yetenekler ön plana çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak; çoğunluğun kentlerde oturduğu, kültürel düzeyin yüksek olduğu, çıkarların birbiriyle

çatıştığı ancak yine de bir arada yaşama mecburiyetinin olduğu karmaşık ilişkiler ağına dayalı bir toplum yapısı meydana gelmektedir. Çıkar ve düşünce bakımından birbirinden çok faklı olan ve grupların ve/veya sınıfların kendi görüşlerini ifade edebilecekleri yeni örgütlenmelere gitmeleri çok tabi olmuştur. Söz konusu bu örgütlenmeler, dernekler olarak ifade edilebilmektedir (Akatay ve Yelkikalan, 2007: 19).

Türk tarihinde dernek kurma ile ilgili hak ve özgürlükler ilk kez II. Meşrutiyet sonrasında 120. Madde ile anayasaya girmiştir. Ama ilk dernekler 1856 Kırım Savaşı sonrasında kurulmuştur. 1909'da değiştirilen 120. madde ile "toplantı yapma hakkı tanınmış ve kurulması yasak olan dernekler" tanımlanmıştır. Derneklerin yapısı ve işleyişi ile ilgili ilk düzenleme ise Ağustos 1909 yılı “Cemiyetler Kanunu” ile olmuştur (Gönel, 1998: 43). Kanun 1938'de kaldırılarak yerine 3512 Sayılı “Cemiyetler Kanunu” çıkarılmış, bu Kanunla, dernekler kurulurken devletin izninin alınması esası getirilmiştir. 1946'da yapılan değişiklikle beyan esasına dönülmüştür. 1961 Anayasası'nda, "dernek kurma özgürlüğü, Medeni Kanuna uygun olarak, yalnız kamu düzenini ve genel ahlakı korumak için" sınırlandırılmakla birlikte, bu ilkenin Dernekler Kanunu'na yansıtılmadığı dikkat çekmektedir. 1946 tarihli Cemiyetler Kanunu anayasaya uydurulması gerekirken, tersine bir durum yaşanmış ve 22 Kasım 1972'de kapsamlı yasaklar getiren 1630 sayılı “Dernekler Kanunu” çıkarılmıştır (Kırılmaz, 2009: 49).

Derneklerin çalışma alanları; toplumsal hayatı geliştirme ve destekleme hizmetleri, spor kulübü faaliyetleri, kalkınma ve konut, yardımlaşma dernekleri, dostluk dernekleri, mesleki dayanışma, kültür ve boş zamanlarını değerlendirme, imar dernekleri, sağlık, çevre, sosyal vb. şeklinde sıralanabilir.

Derneklerin faaliyet türleri olarak sosyal etkinlikler, sempozyum etkinlikleri, sanat etkinlikleri, panel, konferans, basın toplantıları, bilimsel yayınlar, bilimsel araştırmalar, anma etkinlikleri, gösteri ve yürüyüşler olarak sıralanabilir.

1.5.4. Finans Kaynaklarına Göre STK’lar

Finans kaynakları da STK’ların sınıflandırılmasında ayırt edici etken olabilir. Sınıflandırmayı "toplumsal destekli STK’lar ve devlet destekli STK’lar" olarak önce ikiye sonra; "bağış örgütlü STK’lar (DONGO), işletme kontrollü STK’lar (BINGO) ve tepkisel STK’lar (RINGO) toplumsal destekli örgütler; devlet örgütlü STK’lar (GONGO), yarı devlet örgütlü STK’lar (QUANGO), manipüle edilen STK’lar (MANGO), hükümet tarafından başlatılan ve düzenlenen STK’lar (GRINGO), devlet kontrolündeki STK’lar (GINGO)" (Lencucha, 2009: 20'dan aktaran Başpınar, 2016: 22) şeklinde yapmak mümkündür.

Tablo: 1. 3. Finans Kaynaklarına Göre STK'lar

Kategori	Alt kategori	Tanımlama
Toplumsal Destekli STK'lar	1." DONGO(Bağış Örgütlü STK'lar)"	Finansmanları bireysel veya özel kaynaklar ile sağlanır.
	2. "BINGO(İşletme Kontrollü STK'lar)"	
	3. "RINGO (Tepkisel STK'lar)"	
Devlet Destekli STK'lar	1. "GONGO (Devlet Örgütlü STK'lar)"	Finansmanları devlet kaynakları ile sağlanır.
	2." QUANGO(Yarı-Devlet Örgütlü STK'lar)"	
	3. "MANGO(Manipüle edilen STK'lar)"	
	4. "GRINGO(Hükümet Tarafından Başlatılan ve Düzenlenen STK'lar)"	
	5. "GINGO(Devlet Kontrolündeki STK'lar)"	

Kaynak: Raphael Lencucha (2009: 20) tarafından, Higgott, Underhill ve Bieler (2000: 35)'den uyarlanmıştır.

Devletin sponsorluğunda olan STK'lar (GONGO) kendi içinde çelişkili olsalar da giderek artmakta ve küresel olarak yaygın hale gelmektedir, hükümetler STK'lara genellikle gizli bir şekilde fon desteği sağlamakta ve onları kontrol etmektedir. Hükümetin desteklediği STK'ların bazıları iyi niyetli iken bazıları tam tersi bir şekilde tehlikelidirler. Bazı kuruluşlar baskıcı hükümetlerin bir uzantısı olarak çalışırlar ve demokrasi uygulamalarını kullanmak suretiyle demokrasiyi zayıflatırlar (Başpınar, 2016: 22).

STK'ları finans yapılarına göre dini kurumlarla bağlantısı noktasında "inanca dayalı STK'lar (Faith-based NGOs-FBNs)" ve "seküler STK'lar" şeklinde de ayırmak mümkündür. (Dicklitch ve Rice, 2004: 661'den aktaran Başpınar, 2016: 23).

1.5.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri

STK tanımlarından anlaşılacağı üzere bazı koşulların varlığı zorunluluk gerektirmektedir. Neredeyse bütün tanımlamalarda var olan birincil koşul, sivil toplum kuruluşunun finansal, işlevsel ve yasal açıdan devletten bağımsız olması gerektiğidir. Dolayısıyla devlet finansmanına veya yardımlarına bağımlı, devlet tarafından yetkilendirilmiş veya bizzat devlet tarafından kurulması sağlanmış örgütler bu tanımın

dışındadır. STK'ları, resmi veya yarı-resmi olan kuruluşlardan ayıran en önemli fark, devletten bağımsız olmaları ve tamamen gönüllü ilişkilere dayanmalarıdır (Atar, 1997: 98).

Tosun (2001: 161) da aynı özelliklere dikkat çekmektedir. Çoğulcu bir sistem içerisinde STK'ların, kendi kendine kurulmuş, kendi kaynaklarından beslenen, gönüllü ve bağımsız olmaları esastır. Özerk olabilmenin en önemli şartlarından biri olan ekonomik bağımsızlık, STK'ların en fazla önem vermesi gereken özelliklerinden biridir. Öyle ki Tekeli (2006:119) de aynı konu ile ilgili STK'lar olarak adlandırılmanın toplumda kazandıracağı saygınlık adına pek çok kuruluşun günümüzde kendini bu şekilde tanımlamaya çalıştığını ifade eder. Gerçek anlamda STK sayılamayacak kuruluşların yanlışlarının da bu alanda faaliyet gösteren tüm kuruluşlara mal edilmesine ve STK'ların saygınlığını yitirmesine neden olabileceği için STK'ların ayırt edici özelliklerinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Özelliklerin belirlenmesi STK'ları tek tipleştirmek adına yapılmamaktadır.

STK'ların çerçevesini belirleme sorunu karşısında Hatch (1980) "bir kurumun gönüllü, kar amaçsız bir örgüt olabilmesi için" üç özelliğine atıfta bulunmuştur; "formel bir örgüt yapısı, hükümetten bağımsız olması ve kâr paylaşımı yapmaması." Johnson (1981) bu özelliklere "gelirlerinin en az bir kısmının gönüllü kaynağından gelmesi gerektiğini" eklemiştir. Brenton'da (1985) "kendi kendini yönetim ve kamu yararı gözetmesi" olmak üzere iki özellik daha ilave etmiştir (Courtney, 2002: 44).

STK ile ilgili farklı tanımlarda farklı kapsamlar ortaya çıkabilmekte, bazı tanımlamalara göre bu kimliğe uygun görülen bir kurum, başka bir tanımda bu, STK olarak kabul görememektedir. Buna rağmen genel çerçevede, STK'lar için ortaya konulan nitelikler birbirine yakın anlamlar içermektedir.

Tanımlamalardaki genel kabul gören yaklaşımlarından yola çıkarak, Sivil Toplum Kuruluşlarında olması gereken özellikleri Doğan şöyle sıralamıştır (Doğan, 2002: 275):

1. Genel olarak toplumdaki tüm bireylerin katılımına açık kuruluşlar, dernekler, sivil oluşumlar gibi vatandaşların gönüllü olarak katılımı ile oluşmaları,
2. Özerk yapıya sahip olmaları. Bu kuruluşların siyasal otoriteler karşısında bağımsız hareket etmeleri. Bu bağlamda, söz konusu kuruluşlara yasaklamalarda bulunulmaması, bu kuruluşların devlet tarafından yönlendirilmemesi. Ekonomik anlamda siyasal sistemin herhangi bir organıyla bağlantılı olmaması, gelir elde etmesine yönelik herhangi bir siyasal durumun (kanun vb) etkisinin olmaması,
3. STK'lar yasal olarak kurulan kurumlardır. Bu sebeple kuruluşların iç işlerinde insan haklarına saygılı yaklaşılması kurumsal düzeyde garanti altında olmalı,

4. STK'ların üyelerinin kendi aralarında sivil davranış ruhu egemen olmalıdır. STK üyeleri kendi aralarında hoşgörü ve dayanışma ile hareket etmelidir. STK'larda denetim kendi denetim mekanizmaları ile sağlanır. Denetim sürecinde dıştan gelecek bir baskıya maruz kalmazlar

Güder'e (2004) göre bir topluluğun STK olarak nitelendirilebilmesi için sekiz belirgin özelliğe sahip olması gerekmektedir. Bu sekiz özellik şunlardır :

1. Süreklidirler. STK'lar amaçsızca bir araya gelmiş insan toplulukları değildir. Ortak bir ideali, düşünceyi veya inancı, ticari bir amaçları olmaksızın savunmaya/gerçekleştirmeye yönelik, hür iradeye sahip olan bireylerin meydana getirdiği kurumsallaşmış örgütlerdir.
2. Toplumun tümüne yarar sağlayabilmelidir. Bu hedefe, devlete karşı sivil toplumun yararına hareket ederek, alınan karaları etkilemek suretiyle ulaşabilmektedirler.
3. Ulusal hukuk düzeninde hazırlanan özel hukuksal biçime sahip olmalıdır. Kuruluşu ve faaliyetleri belirli kurallar çerçevesinde olmalıdır
4. Devletten bağımsız yapıdadırlar. Devletin görev ve yetki alanlarını belirleyip, bir anlamda sınırlandırmayı amaçlarlar. STK'lar aktif üyeleri, gönüllüleri ve çalışanları aracılığı ile devlet ve piyasanın iktidarını toplum yararına daraltmayı hedefleyen örgütlenmelerdir.
5. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. STK'lar çeşitli faaliyetleri ile belirli amaçlar için kullanılmak üzere kâr elde edebilirler. Ancak bu kârlardan kendi üyelerine, çalışanlarına veya kurucularına pay dağıtmazlar. Bu parayı sadece önceden belirledikleri proje ve hedefleri için kullanmaktadırlar. Bu para önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda kullanılabilir.
6. Gönüllük esasına dayanmalıdır. Bireylerin hür iradesiyle bir araya gelerek oluşturduğu örgüt niteliğindedirler.
7. Kurulmuş olduğu ülkenin dışındaki ülkelerde de insani yardım projeleri, insan haklarını savunmaya yönelik girişimler, çevreyi koruma gibi doğrudan eylemlerde bulunması önemlidir.
8. Demokratik siyasi yaşamın gerekliliğidir.

Başaran da (2016: 32) "STK'ları sekiz özelliği ile ifade etmiştir; STK'lar:

1. sürekli veya yarı-kalıcı formel örgütlerdir,
2. kendi yasal düzenlemeleri çerçevesinde kendi kendini yöneten bağımsız örgütlerdir,

3. hükümetten ayrı/özel, toplumdan destek alan ve doğrudan bir kesimin emrinde olmayan,

4. kâr amacı gütmeyen,

5. uluslar arası hedefleri ve bağlantıları olan,

6. benzer inançları, hedefleri ve menfaatleri olan insanların kişilerarası ilişkileri temelli,

7. örgütler arasında çeşitli tipleri olan

8. belirli bir konu ve özellikli bir coğrafi alana odaklanan örgütlerdir."

Bu niteliklere dayanarak, sendika, siyasal parti, kanun eliyle oluşturulmuş mesleki kuruluşlar, e-gruplar, kanaat birliktelikleri gibi vatandaş gruplarının sivil toplumun bir öğesi olduğu ancak niteliklerinin yeterli olduğu birer sivil toplum kuruluşu olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmek daha doğru olur (Küçüközyiğit, 2004:28).

1.5.6. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan demokrasilerde "STK'lar; siyasi katılımın ötesinde halkın sesini duyurabilmesi için ortam sağlayarak sistem için siyasi meşruluk kaynağı olarak hizmet veren önemli toplumsal aktörlere dönüşmüşlerdir" (Bach ve Starck 2002: 5). STK'ların genel anlamda politik diyalogların kurulmasında kolaylaştırıcı olarak önemli bir işlevi vardır. Bu açıdan "STK'lar şunları yapabilecek konumdadırlar (Başpınar, 2016: 35-36):

1. Farklı sosyal grupların ve taban örgütlenmelerinin bilgi ve deneyimlerinin politik kurumlara taşınması

2. Güç durumdaki kesimlerin çıkarlarına politik organlarca gerekli özen ve saygının gösterilmesi için izleyicilik."

Güneş ve Talas da Sivil Toplum Kuruluşlarının işlevlerini şu şekilde sıralamıştır (Güneş 2004: 2; Talas, 2011: 392):

1. Kamuoyu oluşturarak, kişilerin isteklerinin dile getirilmesi noktasında yardımcı olmak,

2. Çoğulcu topluma ait yapının oluşumunu sağlayarak piyasadaki metalaşmaya ve hakim piyasa değerlerine karşı denge unsuru olmak,

3. Kendi içlerinde meydana getirdikleri katılımcı ve çoğulcu bir kültürle beslenmiş ve aynı zamanda yönetim deneyimi de kazanmış kişilerin yetişmesini sağlamak

4. Pilot projeler üretmek ve projelere destek sağlayacak kaynaklar bulmak ya da bu projeleri uygulamaya başlamak yoluyla eğitim, sosyal refah ve istihdam alanlarında hükümet politikalarına paralel veya alternatif olabilecek sorumluluklar almak.

Başka bir değerlendirmeye göre STK'ların yerine getirdiği fonksiyonları "dört başlık altında toplamak mümkündür (Gray vd, 2006: 325'den aktaran Başpınar, 2016: 35):

1. Politika oluşturmada taşeron olarak yeni kamu yönetimi anlayışı,
2. Şirketlerle ortak hareket ederek kurumsallaştırma,
3. Sosyal sermaye oluşturma ve öz örgütlenme ortamı sağlama,
4. Güç sahipleri üzerinde denetim ve zorlama görevi, eylem."

STK'lar; farklı gruplarında çıkarlarında denge olarak geniş bir ulusal ortak fayda oluşturmasıyla toplulukları bir arada tutan tutkal görevi görmektedir (Borgmann, 2004: 34).

STK, devlet ile birey arasında alternatif bir temsil mekanizması işlevi görebilmektedir. Farklı talep ve istekleri tek bir yönde toplayıp siyasal karar alma mekanizmalarını etkilemeleri mümkündür. Sağlayacağı yeni katılım pratiği ile kamusal alan ve devlet arasında yeni demokratik kurallar oluşturabilmektedir (Tosun, 2001: 175-176).

STK'lar, demokrasi kültürünün oluşup işlerlik kazanması sürecinde eğitim, sağlık hizmetlerine erişim, çevre, spor, toplumsal refah konusunda devlete alternatif olabilecek projeler üretip ve kaynak bularak ya da oluşturarak bu projeleri uygulamaktadırlar. Özellikle iletişim teknolojilerinin son yüzyıl itibariyle oldukça gelişmesiyle yönetimlere hemen her alanda daha fazla katılımın sağlanmasına yönelik baskılar sebebiyle sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinde ve siyasal örgütlenme ile mücadele yöntemlerinde giderek farklılaşma ve artış görülmektedir (Koç ve Tuncer, 2005: 487).

STK'lar kamusal alan oluşturarak, yönetime etki edecek katılım biçimlerini oluşturmak için çaba harcamaktadırlar. STK'lar siyasal işlevlerini uzmanlıkları, duyarlılıkları, iktidar gölgesinde edinmiş oldukları konumları sorgulayarak yerine getirmektedirler. Bu yüzden STK'ların uzmanlıkları bildiğimiz uzmanlıklardan farklılık gösterir. Toplumun siyaset içerisinde, durumdan etkilenenin ötesinde fiili olarak yer almasına çalışmaktadır. Tüm kamunun yararını düşünürler ve temsil mekanizmalarını geliştirmek için uğraşırlar (Kesal, 2002: 109'dan aktaran Tosun, 2013: 54).

STK'lar devlete olan müdahalelerinin yanı sıra özel teşebbüse karşı da koruma görevini üstlenir. STK'lar; sendikalar, belgelendirme kuruluşları, tüketici dernekleri yanında ulus ötesi girişimler, dünya tüketim örgütü veya uluslar arası çalışma örgütü gibi uluslar arası örgütlerle birlikte çalışma ve sosyal haklarının savunulmasında önemli bir görev üstlenmektedir (Chessel, 2010: 113).

Yoğun olarak gençlere yönelik faaliyette bulunan STK'lar da vardır. Bunlar; "gençlere okul dışında da öğrenme imkanı vererek yaygın eğitimde aktif rol oynamaktadır. Gençler STK'larla tanıştığında ilk defa demokratik örgütlenmelerle karşılaşmaktalar; görüşlerini belirtme imkanı bulmakta, seçim süreçlerine katılarak seçmen olma ve seçilmiş konumda olduklarında seçmenlerini temsil etmeyi ve seçmenlerinin sorumluluklarını almayı öğrenmektedirler" (Denstad, 2002: 120-121'den aktaran Başpınar, 2016: 36).

Diğer bir fonksiyonu azınlık haklarının savunulmasıdır. Azınlıklar; nüfusun çoğuna göre dezavantajlı konumdadır. Bu gurplar genellikle belli kentlerde ve bu kentlerin içinde de belli bölgelerde bir arada yaşamayı tercih ederler (Giddens, 2000: 225-226).

STK'ların ekonomi alanında da önemli katkıları vardır. Özellikle gelişen ülkelerde hızlı nüfus artışından dolayı devletlerin sosyal hizmetlere büyük kaynaklar aktarması gerekmektedir. Bu durumun sonucunda ise yatırımlarda kullanılması gereken kaynakların azaltılması gerekmektedir.

STK'ların fonksiyonlarından bir diğeri de yoksullukla mücadeledir. Yoksulluk, çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir, "toplam gelirlerin, insanın hayatını idamesi için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması durumunu" ifade etmektedir (Görün ve Elagöz, 2007: 148).

STK'lar; hoşgörü, gönüllülük, ılımlılık, uzlaşma, farklı düşüncelere saygı gibi demokratik ve güzel tutumlarla demokratik siyasi kültürün gelişmesine katkı sağlamakta ve bu sayede demokrasinin istikrarlı gelişmesine destek olmaktadırlar (Tosun, 2001: 181).

1.5.7. Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri

STK'ların yürüttüğü çalışmalar son derece çeşitlilik göstermekle birlikte faaliyetleri ve rolleri birbiriyle örtüşen üç başlıkta özetlenebilir. Bunları "bizzat yürüttüğü faaliyetler, ortak yürüttüğü faaliyetler ve hızlandırdığı faaliyetler" olarak sayabiliriz (Lewis, 2003: 333).

STK'ların yürüttüğü, bu çeşitli faaliyetler gösterir ki, genelde aralarında ortak bir payda bulunmamaktadır. Kamu ve özel düzenleyici kuruluşların gıda, çevre ya da emek standartları alanlarındaki çalışmalarına de nezaret ederler. Örneğin; "İnsan Hakları Fizikçileri (PHR: Physicians for Human Rights), Balkanlardan Sri Lanka'ya kadar savaş suçlarına dair delil toplayabilmek için toplu mezarları araştırmakta, Greenpeace örgütü gelişmekte olan ülke yöneticilerini besin zincirinde sinsice, etiketsiz bir şekilde karıştırılan genetiği ile oynanmış ürünler konusunda uyarmakta, Açlıkla mücadele eden Fransız grupları (ACF-Action Contre la Faim) özellikle Güney Sudan'da beslenme gözetim

programları yürütmekte, Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü (MSF-Médecins Sans Frontiers) AİDS virüsüne karşı geliştirilen ilaçların fiyatlarını düşürtebilmek için mücadele etmektedirler" (Heins, 2008: 2-3).

STK'lar bireylerin grup psikolojisine girmelerine katkı sağlamaktadırlar. Bireyin tek başına yaşamakta olduğu kişilik krizi, yabancılaşma vb. sorunları yenebilmesi için birtakım sosyal ilişkiler içinde olması gerekmektedir ve bunu STK'lar bünyelerinde oluşturduğu gruplar vasıtasıyla gerçekleştirmektedir (Akay, 2012: 46).

"STK'ların faaliyet alanlarından önemli bir kesimini kalkındırma amaçlı yardımlaşma oluşturmaktadır. Özellikle büyük ölçekli doğal afetlerde merkezi hükümetin yetersiz kaldığı veya başarısız olduğu durumlarda sivil toplumun kullandığı en etkin strateji karşılıklı yardımlaşma olarak öne çıkmaktadır. Katrina kasırgası sonrasında hayatta kalan kişiler; işçi ve ekipman değişimi yaparak, geride kalan çocuklara bakarak bir yardımlaşma ve dayanışma örneği oldular. Bu kolektif çalışma ortamı ile fiziki olarak karşılıklı destek, insanların tek başlarına halledemeyecekleri işlerin üstesinden gelmelerini sağlamıştır" (Wright, 2008: 618'den aktaran Başpınar, 2016: 33).

STK'lar dezavantajlı grupları, yoksulları, haksızlığa uğramışları, sosyal haklara yeterli oranda ulaşma imkanı olmayanları ve yoksulluğun kaybettirdiği kesimleri örgütleyici faaliyetler göstermektedir. Günümüzde STK'lar başta siyaset olmak üzere tüm sosyoekonomik alanlarda gerçekleştirdikleri protestolar yolu ile rahatsızlıklarını dile getiren açıklamalar yaparak gündem yaratabilmektedir. Bunun yanı sıra STK'lar birlikte hareket ettiklerinde siyasi otorite üzerinde yönlendirici etkileri de bulunmaktadır (Demiral, 2007: 8).

Son yıllarda STK'lar ulusal ve uluslar arası platformda hem sayı olarak çoğaldı hem de her geçen gün gündelik hayatta daha fazla görünür oldular özellikle de uluslar arası anlaşmalarda lobicilik, halk protestoları, devletlerin ve firmaların davranışlarını izleme ve politika alanında sürekli artış gösteren bir şekilde küresel yönetime katılımları gözlemlenmektedir. Ayrıca STK'ları sık sık gazetecilerin, çiftçilerin, gelecek nesillerin, mültecilerin, azınlıkların, yerlilerin, eşcinsellerin ve hayvanların haklarının tanımlanması ve savunulmasında etkin olarak yer almaktadır (Heins, 2008: 2).

STK'ların aktif olarak yer aldığı diğer faaliyet alanları; "toplum sağlığını geliştirme ve eğitimi, acil sağlık krizleri, çocuk suçlular, sokak çocukları, fuhuşa yöneltilen çocuklar gibi toplumsal sosyal problemler, tüketilebilir temiz su ve enerji kaynakları, ormanların korunmasını içeren çevre sorunları, ekonomik sorunlar, okul ve eğitim, altyapı ve tarımsal kalkınma alanlarında gelişme sorunları, kadınların sorunları" üzerine demokratik olmayan ülkelerde dahi kuruluşlar bulunmaktadır (Mostashari, 2005: 4-5).

STK'lar belirli amaçlar çerçevesinde belirli gruplara ya da bireylere yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu faaliyetlerin kapsam, etki alanı ve finanse edilme şekillerine göre farklılıklar gösterdiği de ortadadır. Gönel (1998: 28) "Türkiye'de önde gelen sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanları ya da amaçları şu baslıklarla ifade eder:

1. Kültür kuruluşları: kültür, folklor, bölgesel ve uluslararası kültür ve dostluk kuruluşları
2. Politika kuruluşları: barış, insan hakları ve politik düşünce kuruluşları
3. Din kuruluşları: mezhep ve tarikatlarla ilintili kuruluşlar
4. Ekonomi kuruluşları: çeşitli sanayi dallarında faaliyet gösteren kurumların ekonomik ilişkileri geliştirmek amacıyla kurdukları kuruluşlar
5. Sağlık kuruluşları: Tıp kuruluşları
6. Eğitim kuruluşları: Halk eğitimi, kütüphanecilik kuruluşları, üniversite
7. Sosyal hizmet kuruluşları: hayır kuruluşları, özürlüler, tüketiciyi koruma, bağımlılar, emeklilik kuruluşları
8. Dayanışma kuruluşları: çeşitli meslek erbabının, toplulukların dayanışma amacıyla kurdukları kuruluşlar
9. Sanat kuruluşları: dil-edebiyat, müzik, resim-heykel, sinema ve fotoğraf, tiyatro, opera ve bale kuruluşları
10. Çevre kuruluşları: tarihi ve doğal çevreyi koruma, arkeoloji, müzecilik, hayvan kuruluşları geliştirme, güçlendirme vakıfları
11. Bilim kuruluşları: temel ve sosyal bilimleri geliştirmeyi amaçlayan kuruluşlar
12. Spor ve hobi kuruluşları
13. Kadın ve çocuk kuruluşları
14. Konut kuruluşları: konut kooperatifleri
15. İletişim kuruluşları: basın, halkla ilişkiler, reklamcılık vb. kuruluşlar."

1.6. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi

STK'ların gelişimini Dünya, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde incelemek uygun olacaktır.

1.6.1. Dünyada Sivil Toplum Kuruluşları

İlk çağlarda insanlar kendi gereksinimlerini karşılayabilmek için toplu halde yaşamışlardır. Zaman içinde artan gereksinimleri sonucu sınıflar arası çıkar çatışmaları ve gruplaşmalar baş göstermiş, insanlar ortak amaçları doğrultusunda örgütlenmeye başlamıştır. Avrupa'da feodalizmin etkisiyle bazı tüccarlar ve meslek gruplarına bağlı zanaatkarlar kendi aralarında birlikler, loncalar ve benzeri kurumlar olarak örgütlenmeye başlamışlardır (Balkır, 2010: 7).

Britanya'da sömürgenin yasaklanmasından sonra, köleliğin kaldırılma mücadelesi uluslararası boyutta değerlendirilen ilk sivil toplum örgütlenmesi olarak kabul edilir. Benzer sivil toplum örgütlenme biçimleri diğer Avrupa ülkelerinde de gözlenmiştir. Kölelerin haklarının savunulması, geliştirilmesi ve korunması, toplum tarafından dışlanan kişilerin tekrar topluma kazandırılabilmesi için, yerel sivil toplum kuruluşları tarafından imzalar toplanmış, ülke parlamentolarına binlerle ifade edilebilecek sayıda dilekçe sunulmuştur. Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de gerçekleşmesinden önceki dönemde devletin muhtaçlar ve yoksullar için bir sosyal koruma sistemi bulunmamaktaydı. Bu sebeple sosyal politika uygulamalarının 18. yüzyıla kadar gönüllük ve yardımlaşma esasına dayanan STK'lar tarafından yürütüldüğü görülmektedir (Gürel, 2009: 33'den aktaran Engin, 2014: 126).

Sanayi devriminin akabinde kentlerde toplanan kalabalık işçi sınıfının meslek hastalığı, iş kazası gibi sıkıntıların sebep olduğu ihtiyaçlara cevap veremeyen geleneksel STK'ların yerine zamanla "Keynesyen politikaların" benimsendiği devlet modeli şekillenmiştir. Bu politikaların uygulanmasıyla ekonomi ve sosyal koruma alanında devlet, müdahaleci bir yapıya bürünmüş ve STK'ların faaliyet alanlarını ortadan kaldırmıştır (Özdemir vd., 2009: 167).

Devlet dışı organizasyonların varlığının bütün toplumlarda çok eskilere dayanmasına rağmen, esasında İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen dünyada, STK'ların daha çok ivme kazandığını söylemek doğru olacaktır. Devlet dışı organizasyonlar teriminin, ülkeler ve toplumlar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek adına uluslar arası kurum ve kuruluşların, yani BM çatısı altında yer alan alt oluşumların, tesis edilmesi çalışmaları ile doğduğu ifade edilmektedir (Mostashari, 2005: 1).

STK kavramının öne çıkmasında ise Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki komünist rejimlerin çökmesinin sonucu olarak şekillenen siyasi arayışların etkin olduğu ifade edilebilir (Kocalar, 2006: 2).

Küreselleşme, 20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, toplumsal alandaki paradigmal değişimlerin tamamını etkilemesi 21. yüzyılın başlarından itibaren olmuştur. Küreselleşme ile birlikte liberal politikalar yeniden güç kazanmıştır.

STK'ların gelişimi her ne kadar liberal öğretilere dayalı da olsa sivil toplum kuruluşları özgürlük mücadelelerinin de sonucu olmuştur. Hindistan'da meydana gelen "Gandhi Hareketi" ile halkın haklarını, hükümete karşı savunmak amacıyla bir takım kuruluşlar oluşmuştur (Arslan, 2001: 125).

Sivil toplum örgütlerinin popülerliği, bilişim teknolojilerinin yarattığı "küresel ağ"lar ile daha da arttı. Bu popülerliğin iki temel sebebi vardır: Birincisi, 1970'li yıllardan sonra Batı'da başlayan sonrasında ise diğer toplumlarda da yaygınlaşan "temsili" ya da "parlamenter" demokrasi modelidir. Model, moderniteye bağlı toplumsal bütünü meydana getiren öğelerde oluşan değişimlere olumlu yanıt vermemekteydi. Demokrasiyi engellemekte olan, mevcut bürokratik yapı, demokratik yaşamı da sınırlandırmaktaydı. Öyle ki, "demokratik model yelpazesinin" gelişimi de bu sürçte oluşmuştur. Sivil toplum örgütleri yolu ile bireyler karar mekanizmalarında daha çok söz hakkına sahip olmakta; devlete ve uluslararası şirketlere yönelik daha sağlam bir etki meydana getirebilmektedir (Yıldız, 2007: 272-273).

Anheier ve Carlson'a (2011: 6) göre ise internet kullanımının çoğalması ve yaygınlaşması, sivil girişimlerin oluşmasına ve küresel anlamda faaliyet göstermesine önemli bir ivme kazandırmıştır. Internet kullanan kişi sayısındaki artış sayesinde sivil girişimlerin destek bulabilmelerinin yanında, sosyal projelere daha fazla oranda katılımcılığın sağlanması sayesinde kamuoyu oluşturma süreci daha hızlı ve kolay sağlanabilmektedir.

John Naughton'a (2012) göre de internet kullanımı sivil toplum kuruluşları için çok önemli fırsatlar sunmaktadır. Kuruluşlar faaliyetlerini gerçekleştirmek ve hedeflerine ulaşmak için yoğun şekilde internet kullanmaktadır. Bu bağlamda dünyanın veya bir ülkenin çeşitli bölgelerinde aynı amaca hizmet eden sivil toplum çalışmalarında bilgi ve iletişim konuları önemli faktörlerdendir. Siyasi ve ekonomik çıkar grupları medya organları üzerinde baskı kurar ancak internet sayesinde kuruluşlar seslerini daha fazla duyurabilir ve kamuoyu oluşturabilirler. Sivil girişimlerin sayısını artırmaktaki etkili bir diğer konuda bilgiye ulaşma konusunda özgürlüklerin varlığıdır.

STK'ların internet ortamından çevrimiçi bağış sistemini oluşturmaları onlara kaynak yönünden destek sağlamaktadır. Bağışların nerelerde kullanıldığını yine internet ortamında gösterme fırsatı bulan STK'lar ücretsiz olarak "banner"larını sitelerde

döndürerek yeni reklamcılıkla bilgisayar kullanıcılarına ulaşabilmektedir. Sosyal Medyanın yaygın kullanımı, STK'lardaki tanıtım ağlarını da geliştirmiştir. Facebook ve Twitter'daki haber ve "event duyuruları" STK'nın tanınmışlığını, güvenilirliği ve bağışların sürdürülebilirliği için kullanışlı, yenilikçi araçlar olmaktadır (Köse, 2013: 16).

1.6.2. Osmanlı Döneminde Sivil Toplum

Osmanlı Devleti'nde baskın olan iktidardaki siyasal yapı, sivil toplumun oluşabilmesine imkan verecek şekilde, devletten bağımsız bir özerk kurum yapılanmasına meydan vermemiştir (Duman, 2003: 368). Batılılaşma hareketlerinin Osmanlı'nın son dönemlerinde başlamasıyla, "Batı tarzında bir sivil toplum örgütlenme modeli"nin gelişimi, yirminci yüzyılın başında, belirgin bir biçim almıştır. Bununla birlikte sivil toplum alanı "siyasal alanın dışında bir örgütsel yaşam" olarak daha dar anlamda ele alınırsa, Osmanlı'da içinde sivil toplumun var oluşunun çok daha eski zamanlara uzandığını söylemek mümkün olabilmektedir (STEP, 2011: 55).

İslam dini ile birlikte vakıf olgusu ortaya çıkmıştır. İslam dininin Osmanlı'nın kültürel, sosyo-ekonomik ve politik yapısına etkisi düşünülürse, "Vakıfların" Osmanlı döneminden başlayarak Cumhuriyet döneminde de önemlerini sürdürdüklerini görmek mümkündür. Vakıflar, devletten ayrı bir örgütsel yaşam alanı oluşturur. Vakıfların hayırseverlik faaliyetlerinin, ekonomik ve politik yaşam alanları dışında yarattıkları toplumsal dayanışma ilişkisi; bugünkü sosyal vatandaşlığa benzer bir toplumsal ilişki biçimini ise hayırseverlik alanı içinde, yaşama geçirmiş olmaları sebebiyle, sivil toplum kuruluşuna örnek olarak değerlendirilebilir (Çizakça, 2006). Osmanlı'da loncalar ve ahi teşkilatı gibi yapılanmalar da esnaf ve zanaatkârlar için "meslek örgütleri" görevini ifade etmektedir (Hatemi, 1983: 198-204).

1.6.2.1. Tanzimat Dönemi

Osmanlı zamanında sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarının gelişimi "Tanzimat sonrası" döneme denk düşmektedir. Fermanda "can güvenliği, namus ve mülkiyetin korunması gibi temel hak ve özgürlüklere" ilişkin kurallara yer verilmiş ancak "dernek kurma, toplantı, çalışma ve sözleşme özgürlüklerinden" bahsedilmemiştir. Toplumsal örgütlenmelere kuşkuyla yaklaşılsa da, dönemde, çok sayıda meslek ve sanat okulu açılmış, dernekler kurulmuştur.

"*Tanzimat dönemine genel olarak göz attığımız zaman ilk olarak toplumsal yardım ve kültür derneklerinin kurulmaya başladığı görülmektedir. Dönemin özelliği eğitime ve bilme verilen önemde gizlidir. Bir diğer deyişle, eğitim ve bilim "büyülü" birer kavram ve olgu olarak aydınlar ve devlet katında yer işgal etmektedir. Eğitim amaçlı dernekler,*

toplumsal gelişme sürecinin bir parçası durumundaki eğitime verilen önemin göstergelerinden biridir ve bu durum özellikle Cumhuriyet döneminde tek-parti yönetimi esnasında da görülecektir" (Alkan, 1998: 91).

Osmanlı'da cemiyetlerin oluşumu 1860'lı yıllarda dikkat çekmektedir. 1856'da açılan "Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane", modern anlamdaki ilk sivil toplum kuruluşudur. Aydınlar ve yüksek brokratlar, Tanzimat sonrası ortaya çıkan sivil toplum kuruluşlarının kurulmasına öncülük eden kesim olmuştur. Ancak II. Abdülhamid döneminde meclisin kapatılmasının ardından sivil toplum kuruluşları da kapatılmıştır (Usta, 2006: 58).

Sanayi devriminin Osmanlı Devletinde gerçekleşmemiş olması sebebiyle Batı'dakine benzer kapitalist bir modernleşme süreci yaşanmamış ve dolayısıyla bir burjuva sınıfı da ortaya çıkamamıştır. Buna bağlı olarak da Osmanlı devletinde Batıdakine benzer katılımcı bir toplumsal düzen yerine geleneksel, otoriter ve merkezi bir siyasal yapı oluşmuştur. Batı'da sanayi devrimi sonrasında farklı sınıfların ortaya çıkmış olması bireyi devlet karsında koruyan ve devlet ile birey arasında tampon görevi gören dernekler, baskı grupları, sendikalar gibi "ikincil kuruluşların" ortaya çıkmasını sağlamıştır (Yücekök 1998: 14). Osmanlı'da ise toplum ile devlet arasında bir takım tampon görevi gören örgütlenmeler var olmasına rağmen (vakıflar, loncalar, tarikatlar vb) batılı anlamda özerk ikincil kuruluşların varlığından söz etmek mümkün olamamaktadır.

Batıdaki sanayi devriminin etkileriyle 19. Yüzyıl başlarından sonra Batıya açılmada yoğunluk başlamıştır. Osmanlı sivil toplumu örgütlenme modelinin başlangıcı da, bu Batı emperyalizmine açılma dönemi olmuştur. Beliren yeni düzen ile çoğunluğunu Osmanlı tebaasındaki azınlıkların meydana getirdiği egemen sınıflar, artık mültezimlik sayesinde tarımsal üretimi denetleyen eşraf ve ayan, uluslar arası ticaretin emperyalist baskılar ile gelişmesi sonucunda hızla kalkınan ticaret burjuvazisini oluşturmuştur (Yücekök, 1998: 13-21).

Osmanlı'da Tanzimat dönemiyle başlamış olan Batılılaşma hareketleri sonrasında da devam etmiştir. Bu süreçte meydana gelen "Sened-i İttifak", "Gülhane Hatt-ı Hümayunu", "Islahat Fermanı", "I. Ve II. Meşrutiyet" gibi yenilikçi hareketler sivil toplumun gelişmesine fayda sağlamıştır. Hukuki reformlar ile devletin varlık alanları daralmış, sivil toplum inisiyatifi biraz daha genişlemiştir (Usta, 2006: 53).

1.6.2.2. Birinci Meşrutiyetin İlanı

"*Tanzimat ve I. Meşrutiyet dönemleri bir arada değerlendirildiğinde, derneklerin kategorik dağılımı açısından oldukça zayıf bir görünüm ortaya çıkar. 1865 yılına kadar geçen on yıllık devrede yalnızca sosyal yardım ve kültür dernekleri kurulmuştur. O yıla*

dek sosyal yardım derneklerinin sayısı 11, kültür derneklerinin sayısı ise 7 olarak tespit edilmiştir. Siyasal örgütlenme olarak ise Namık Kemal, Ali Suavi, Ziya Pasa, Ebuziya Agah Efendi ve Ahmet Mithat Efendi gibi Türkiye'nin ünlü edebiyatçı ve bürokratlarından oluşan grubun kurdukları gizli Yeni Osmanlılar Cemiyeti vardır" (Alkan, 1998: 92).

Meşrutiyet'in ömrü uzun olmamış ve II. Abdulhamid kendi takdiriyle ilan ettiği Meşrutiyeti, Osmanlı- Rus Savaşının çıkmasını bahane ederek yine Anayasa'da kendisine tanınan hak sayesinde kendi iradesiyle meclisi fesih edip Anayasayı askıya alarak sona erdirmiştir.

II. Abdülhamit dönemi "otoriter" bir dönem olarak kabul edilmiştir. Birkaç istisna dışında bu dönemde, her türlü örgütlenme ve toplanma olayına kuşku ile bakıldığından izin verilmemiştir. Bu dönemde örgütlenme açısından iki temel özellik vardır. Birinci özellik "gizli siyasal örgütlenmelerdir". İkincisi ise siyasal iktidarları fazla rahatsız etmeyen sosyal yardım ve spor amaçlı dernekleşmenin artması ve kültür amaçlı dernekleşmenin neredeyse sabit kalmış olmasıdır (Alkan, 1998: 103-105).

Abdülmamid dönemi (1876-1909) Osmanlı tarihinin örgütlenme özgürlüğünün en fazla kısıtlandığı otoriter dönemlerden biri olmakla birlikte II. Meşrutiyet döneminde sayıları hızla aratacak olan birçok derneğin alt yapısı yine bu dönemde atılmıştır. Bunun sebebi Abdulhamid'in Batı'yı model alan eğitim anlayışıdır (Mardin, 2007: 15).

Bu anlayış doğrultusunda birçok okul açılmış, var olan okulların programları geliştirilmiş ve dolayısıyla eğitimli insan sayısında da artış yaşanmıştır. Eğitimdeki artışla beraber toplumdaki örgütlü insan sayısında da paralel bir artış görülmüş ve bu okullar yasal veya gizli birçok örgütlenmenin ortaya çıktığı kurumlar haline gelmiştir. Örneğin dönemin ilk gizli örgütlenmesi 1889'da İttihad-ı Osmani adı altında Tıbbıye-i Şahane (Askeri Tıbbiye) de oluşmuştur (Tanör, 2004: 168).

Okullar örgütlenmelerinin beşiği olmuştur aynı zamanda diğer örgütlenmelerin insan kaynağının da yetiştiği yerler olması sebebiyle ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim dönemde var olmuş "derneklerin tüzüklerinin incelenmesinden de anlaşıldığı kadarıyla, II. Meşrutiyet döneminde kurulan derneklerin birçoğu, yüksek öğrenim görmüş ve /veya görmekte olan kişilerce kurulmuştur" (Alkan, 1998: 94).

1.6.2.3. İkinci Meşrutiyetin İlanı

Hürriyetin İlanı olarak isimlendirilen II. Meşrutiyet'in ilanı özellikle İttihat ve Terakki olmak üzere II. Abdulhamid döneminde kurulmuş gizli siyasal örgütlenmelerin uzun ve kararlı faaliyetleri sayesinde gerçekleşmiştir. 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet'in en

önemli yanı, haklar ve özgürlüklerin kazanılması yolunda verilmiş olan mücadelenin ilk defa aşağıdan yukarıya bir halk hareketi şeklinde gerçekleşmesidir (Kapani, 1993: 105).

II. Meşrutiyet'in ilanı; parlamentonun yeniden açılmasını ve Padişah'ın yetkilerinin sınırlandırılmasını, dernekleşme, cemiyetleşme sonucu kitlelerin siyasi yaşama katılımının artması şeklinde kendini gösteren sivil hayatın tekrar canlanmasını sağlamıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanıyla örgütlenme özgürlüğünün önündeki bir takım engeller kaldırılmış ve 8 Ağustos 1909 yılında 1876 Anayasası'na eklenen bir madde ile (md.120) dernek kurmak Anayasal bir hak olmuştur (Hatemi, 1985: 202). Fakat dernek kurmak belli şartlara bağlanmıştır. Genel ahlaka aykırı, devletin bütünlüğüne ve hükümete zarar verecek türde dernek kurmak yasaktır (Toprak, 1985: 206).

1909'daki Cemiyetler Kanunu daha sonraki dernekler mevzuatına da etki eden kurallar taşır. Dernek kurmak için izine gerek yoktur. Ancak dernekler kurulduktan sonra hükümete bildirilmek zorundadır (Hatemi, 1985: 202). 1901 tarihli Cemiyetler Kanununda kaynak yasaya (Fransız Kanunu) göre hem kurulması yasak derneklerin kapsamı geniştir hem de kolluk güçlerinin daha geniş denetim hakkı vardır (Gönel, 1998: 4).

II. Meşrutiyet döneminde, önceki döneme göre sosyal yardım ve spor amaçlı dernekler oran olarak fazladır ancak bu dönemde, kültürel amaçlı örgütlenmelerde de çarpıcı bir artış görülmektedir. Dernekleşme sayısındaki bu artış daha çok bürokrat, memur/aydın profiline sahip kesimden olmuştur (Alkan 1998: 109). Günümüze kadar varlığı devam eden ve devrin önemli örgütlenmelerinden olan "Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) bu dönemde kurulmuştur (Özbek, 2007: 3'den aktaran Özdemir, 2009: 18).

II. Meşrutiyet döneminin dönüm noktalarından biri 1913 yılında İttihat ve Terakki'nin iktidara bilfiil el koymuş olması ve 1914 yılında savasın başlamasıdır. Başlangıçta biraz sivil toplum teşkilatları gibi gösterilmeye çalışılan İttihat ve Terakki kısa bir süre sonra mücadele ettiği iktidara benzemiş ve siyasal hak ve özgürlükleri kısıtlayan yasalar çıkarmıştır. 31 Mart Ayaklanması sonrası halkın bu özgürlük ortamına henüz hazır olmadığı gerekçesiyle sıkıyönetim ilan etmiştir (Kapani 1993: 106). Canlanmaya başlayan sivil hayat, bu olayın ardından tekrar küçülmüş ve I. Dünya Savası bitene kadar İttihat ve Terakki'nin denetimi dışında dernekleşmeye pek imkan tanınmamıştır.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savası'ndan yenik çıkmasının ardından İttihat ve Terakki Partisi de iktidardan ayrılmış ve siyasal açıdan belirsizliğin hüküm sürdüğü bir dönem başlamıştır. Fakat bu dönemde her şeye rağmen dernekleşme oranı artış göstermiştir. Ulusal Kurtuluş Savası'nın başladığı dönemde (1919-1920), dernekleşmenin oldukça yüksek rakamlara ulaştığı görülür. Özellikle siyasal parti ve isçi örgütlenmesi

konusunda artış görülmüştür. Ancak sonrasında İstanbul'un işgal edilmesiyle 1920 yılından itibaren dernekleşmede de bir düşüş yaşanmıştır (Altan,1998: 115).

Osmanlı dönemindeki sivil hayat ve STK'lar genel olarak yukarıdan-aşağıya örgütlenen, merkeziyetçi, bürokratik ve seçkinci örgütler şeklinde olmuştur (Özdemir, 2009: 18). Sivil toplum anlayışı bu dönemde, "devlete bağımlı" durumdadır ve bu bağımlılık kültürel, ekonomik ve idari temellere dayanmıştır. Devlet otoritesi karşısında nispi özerkliğe sahip ve kendi değerleri üzerinde bir bütünsellik gösteren, Batı Avrupa'nın siyasal tarihindeki sivil toplum unsurları, Osmanlı toplumunda yer almamıştır. Varlıkları itibariyle sivil toplum unsurlarıyla karşılaşmak mümkündür; ancak merkezi otorite karşısındaki durumları itibariyle kendi kurallarını geliştirmemişlerdir. Bu bağlamda Osmanlı'da sivil toplum unsurları egemen gücün uzantısı durumundadır (Çaha,1994: 88).

1.6.3. Cumhuriyet Döneminde Sivil Toplum

Cumhuriyet Döneminde STK'ların oluşumunu ve gelişimini etkileyen farklı dönemler olmuştur. Bunlar; kuruluş, anayasal düzenlemeler, siyasal değişimlerdir.

1.6.3.1. 1945 Öncesi Dönem (1923 – 1945)

1908 Anayasası, Türkiye'de sivil toplum örgütlenmeleri açısından bir dönüm noktasıdır. Zira Türkiye'de sivil toplum örgütlenmeleri ilk kez anayasal bir hakka sahip olmuştur (Toprak, 1983: 205-208). "1909 tarihli Cemiyetler Kanunu" sivil toplum örgütlenmelerinin ayrıntılarını düzenlemiştir. 1938 yılında çıkacak olan yeni Cemiyetler Kanunu'na kadar da yürürlükte kalmıştır. 1923 yılında resmen kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk 15 yılında "1909 tarihli Cemiyetler Kanunu", sivil toplum hayatını düzenleyen temel belge olmuştur (STEP, 2011: 55).

Çaha'ya göre, "Osmanlı'da toplumsal yapı bakımından sivil topluma zengin girdiler sunan bir toplum topografyası mevcuttur. Dinsel örgütlenme noktasında medrese ve ulemanın varlığı, taşra eşrafının yerel değerlerle pekişerek kurumlaşan lonca örgütlenmeleri ve Osmanlı'nın son dönemlerinde kendi bölgelerinde yetkin olan *ayan* gibi unsurlar Osmanlı'da zengin bir sivil toplum alt yapısı oluşturmaktaydılar. Ancak bunların hiçbiri Batı Avrupa'daki gibi feodal yapı içindeki özerk ilişkileri geliştirerek, devlete karşı frenleyici bir güç olmamışlardır. Tam tersine, Osmanlı'daki bu sivil toplum kesimleri devlete bağımlı kalmış ve devletle ilişkilerinde devlete öncelikli bir yaklaşım geliştirmişlerdir." Buna rağmen, farklı görüntüleriyle sivil topluma zengin dayanak oluşturmuşlardır (Çaha, 1995: 100).

Türkiye'de Cumhuriyetin kabulüyle toplumsal bütünü meydana getiren bütün öğelerde değişim ve dönüşümler olmuştur. Özellikle de gelenekçi ve teokratik yapının ortadan kaldırılmasıyla siyasal oluşum tekrardan şekillenmiştir. Devlet; yaşanan değişim ve dönüşümlerin halk tarafından kabul görme süreci boyunca siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel bütün olguları kendi kontrolünden çıkarmamıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından beri merkezi otoriteye karşı frenleyici özellikte olan, otonom ilişkiler geliştiren bir sivil toplum anlayışının varlığı söz konusu değildir (Yurtsever, 2011: 124)

"Cumhuriyet rejimi ile birlikte devlet sivil toplumu kendi ideolojik aygıtı içinde modernleştirmeyi destekleyen ve kuvvetlendiren bir araç olarak değerlendirmiştir. Bu durum sivil toplumun halk tabanından gelmediğini göstermektedir"(STEP, 2011: 55).

1.6.3.2. 1945-1960 Yılları Arası Dönem

Türkiye Cumhuriyeti anayasal bir düzende kurulmuş olsa da eylemlerinde otoriter bir yapıda olmuştur. Cumhuriyet aydınlarınca bu durum "çağdaşlaşma" adına kabul edilse de halk tarafından kabul edilmemiştir ve bunun sonucu olarak 1945 yılında "çok partili demokratik sisteme" geçilmesiyle birlikte halk; demokratik seçme hakkını mevcut yönetimin karşısında yer alarak kullanmıştır.

1923'ten 1945'e kadar olan dönemde var olan "tek parti yönetim anlayışı" Osmanlı'nın siyasal anlayışına yakın özellikte olmuştur. Mevcut CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) kadrosu; "asker, bürokrat ve aydınlardan" meydana gelmiştir. Osmanlı'dan farkı, din adamlarının yerini aydınların almasıydı. Modern bir ulus-devlet kurma gayreti içinde olan bu seçkin kadro, "Kemalist çağdaşlık" modeli ile pozitivist ve laik yönetim anlayışına sahip bir dünya görüşü doğrultusuyla toplumsal yapının devlet tarafından dönüştürülmesini hedeflemişti. Tek tipleştirme olarak kendini ortaya koyan bu anlayışın özünü "Çağdaşlaşmak için hayatı tümüyle akılcılaştırmak/dünyevileştirmek" oluşturmaktaydı (Uluç, 2013: 406).

1945 yılına gelindiğinde Türkiye'de çok "partili demokratik sisteme" geçilmiş, böylece siyasal kültürel ve örgütlenme özgürlüğü bakımından bir kırılma noktası oluşmuştur. "1946 Dernekler Yasası" ile sivil toplum alanındaki özgürlükler göreceli olarak genişlemiş, böylece hem sendika hem de dernek faaliyetlerinde bir hareketlilik olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren çok partili yaşama geçinceye kadar olan sürede bastırılmış olan halk, 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidar olmasıyla, merkezde temsil gücüne sahip olmuştur. Nispeten daha sivil ve tabandan bir katılımın sağlandığı bu durum, bireysel hak ve özgürlükler noktasındaki gelişime katkı sağlamıştır. Yaşanan toplumsal ve

ekonomik dönüşümler sonucunda Türkiye endüstriyel açıdan daha gelişmiş bir ülke haline gelmiş ve böylece halkın sivil toplum alanında örgütlenme eğilimleri daha da artmıştır (STEP, 2011: 56).

1945-1960 yılları arası dönemde çeşitli biçimlerde "siyasal partiler, sendika ve dernekler, basın kuruluşları" örgütlenme olanağı bulmuştur. Buna örnek olarak 1945'teki kadar tek parti oluşumundan, 1960'a gelindiğinde farklı çevrelerden 37 yeni siyasi partinin kurulmuş olması gösterilebilir. 1946 yılında dernek sayısı 733 iken, 1950 yılında 2.011, 1960 yılında ise 18.958'e ulaşmıştır (Uluç, 2013: 407).

Dönem içerisinde her ne kadar sivil topluma ilişkin birtakım olumlu gelişmeler yaşansa da dayatmacı yapı korunmuş; siyasal ve toplumsal kültür içerisinde sivil toplum anlayışının tabandan gelişmesini sağlayacak bir gelişme yaşanmamıştır. 1950-1960 yılları arasında hüküm süren Demokrat Parti yönetimi, kendi görüşlerine ters sivil toplum örgütlenmelerine karşı baskıcı bir tavır içinde olmuştur. Sanayileşme çabaları olumlu seyrederken 1952 yılında kurulan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (Türk-iş) uluslararası bir işçi örgütüne üyeliği hükümet tarafından onay görmemiştir (STEP, 2011: 56). Ekonominin kötüye gitmesi ile birlikte 1955-1960 dönemin Menderes iktidarı, otoriter bir tutumla, muhalif partilere karşı hoşgörüsüzlük göstermiş, sivil unsurlara yayın yasakları getirmiş ve gazete ile dergileri toplatmıştır (Uluç, 2013: 408) .

Sivil toplum örgütlenmelerinin niceliği açısından yaşanan olumlu gelişmelere karşın, sivil toplumun niteliği devlet baskısı ve denetimiyle kısır kalmıştır. Ayrıca bu dönem ideolojik açıdan devlet ile halkın arasında yaşanan politik hesaplaşma olarak düşünülebilir (Yurtseven, 2015: 126).

1.6.3.3. 1960-1980 Arası Dönem

Türk siyasal kültürü açısından son derece önemli olan bu dönemde çok partili hayata geçilmesiyle birlikte demokratik bir ortamın oluşmaya başladığı düşünülse de yaşanan askeri darbeler, demokratik gelişmede zarar verip sekteye sebep olurken, "örgütlü siyasal ve sosyal yaşamı" da olumsuz olarak etkilemiştir (Tüsev, 2006: 37).

1960-1980 dönemi içinde devletin güçlü yapısını temsil eden silahlı kuvvetler, 1960, 1971 ve 1980 yıllarında üç defa parlamenter yaşama müdahalede bulunmuştur. Türkiye'de devletini toplum karşısında güçlü kılmak adına gerçekleştirilen askeri darbeler ile, "çok partili parlamenter demokrasi" kesintiye uğratılmış, kişisel hak ve özgürlükler kısıtlanmış ve örgütlü yaşam engellenmiştir (Tüsev, 2006: 37).

Türkiye toplumunun karşılaştığı ilk askeri darbeye zemin hazırlayan etkenler; "27 Mayıs 1960 darbesi Demokrat Parti'nin otoriterleşmesi ve seçim kanunda -muhalefet partisinin aleyhine olacak şekilde- değişiklikler yapması, yargı mensupları ve devlet memurlarına çeşitli baskılar uygulamak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat Encümenini yargı alanında yetkilerle donatmak gibi gelişmeler" olmuştur. Demokrat Parti yönetimi, 1955'lerden itibaren ekonominin kötü gidişatına paralel olarak otoriterleşmeye ve CHP yönetimi döneminde kökleşmiş olan bürokrasinin askeri ve sivil kanadına karşı ciddi önlemler almaya başlamıştır (Sözer, 2010: 18).

1960 askeri darbesi ile Türkiye'deki parlamenter demokratik sisteme ve demokratik gelişime büyük bir zarar verilmiş olmakla birlikte 1961 Anayasası ile Türkiye'de örgütlenebilme özgürlüğünün önü açılmış, sivil toplumun genişlemesi sağlanmıştır. Çoğulcu, liberal bir demokratik sistemin oluşması adına, 1961 Anayasası, bireysel hak ve özgürlükleri içeren bir anlayış sağlamıştır (Özbudun, 1994). 1960-1980 yılları arası dönemde başta sendikal hareketin kurumsallaşması olmak üzere, dernekleşme oranlarında artış yaşanmış, köylü ve kentli sınıflarının toplumsal hareketler içinde yer aldığı görülmüştür. 1960 yılında 18.958 olan dernek sayısı 1970'e gelindiğinde 42.170'e ulaşmıştır. Yine 1960'da 282.962 olan sendikalı işçi sayısı ise 1971'de 1.200.000'e yükselmiştir (Aslan, 2004: 219)

1968 öğrenci hareketleri; "var olan siyasal kurumları, değerleri, normları ve siyasal süreci eleştirmiş; feminizm, alternatif yaşamcılık, çevrecilik, antinükleer hareket" gibi bir takım hareketler doğmuştur. Döneme yön veren hareketler devleti ve toplumu karşı karşıya bırakmıştır. Batıda gelişmekte olan refah toplumunun da hız kazandırdığı bu gruplar, bir bakıma "grup eksenli" yeni bir politik anlayışın oluşmasını sağlamıştır. Var olan politik sistemi tamamen değiştirmek yerine, sistem içinde yeni açılımlarla daha fazla "katılım" daha fazla "hak" ve daha fazla "özgürlük" gibi anlayışlar benimsemiştir. Bütün bu gelişmelerle birlikte sivil toplum anlayışında da yeniden canlanma yaşanmıştır (Çaha, 1997: 33).

Askeri müdahaleler ile büyük ivme kaybetmiş olan 1960'lardaki dönüşüme; 1971 yılında, sonra da 1980 yılındaki askeri müdahaleler ile; 1961 Anayasası'ndaki "temel hak ve özgürlüklerin kullanımının kısıtlanarak örgütlenme hakkı başta olmak üzere demokratik hakların kullanımına" sınırlama getirilmiştir (Hazama, 1999).

Her ne kadar 1960-1980 yılları arası dönemde sivil toplumun gelişimi açısından bakıldığında nicelik ve nitelik açısından olumlu gelişmeler yaşansa da, "devlet merkezli yapı" sivil toplumun tabandan gelişimine olanak tanımamıştır (Tüsev, 2006: 37).

1.6.3.4. 1980-2000 Arası Dönem

Sivil topluma son derece baskıcı bir yaklaşımı olan "1980 askeri darbesi ve askeri rejim", ilk dönemlerde daha yoğun olmakla birlikte neredeyse tüm sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerini bir süreliğine durdurmuş; pek çok sivil toplum kuruluşunun da tamamen kapanmasına sebep olmuştur. Darbe ile "1961 Anayasası ile bireylere sağlanan hak ve özgürlükler konusunda sayısız sınırlamaya gidilmiş; devletin bireyler karşısındaki sınırlayıcı gücü artırılmış; dernek çalışmaları, sendikal etkinlikler ve siyasi parti örgütlenmeleri sıkı denetim ve kontrol mekanizmalarına tabi olmuştur" (STEP, 2011: 57). 1980-1983 askeri hükümeti döneminde dernekçilik kavramının bir tür bozgunculuk olarak değerlendirilmesi, dernek çalışmalarının sekteye uğramasına sebep olmuştur (Öner, 2000: 171).

1982 Anayasası ile sendikal özgürlükler önemli ölçüde kısıtlanmıştır. Sendikaların ve derneklerin politikaya etki edici faaliyetlerde bulunması yasaklanmıştır. Toplu sözleşme ve grev hakkına sınırlamalar getirilmiş, sendika kurma hakları yasaklanan memurların, dernek kurma hakları da yasaklanmıştır. 12 Eylül 1980 askeri darbesi, 650.000 kişinin gözaltına alınmasına sebep olmuş, 23.700 derneğin faaliyetleri durdurulmuştur. 1980 yılında 5.721.074 olan sendikalı işçi sayısı, 1985'e gelindiğinde 1.711.254'e düşmüştür (Aslan ve Kaya, 2004: 220).

1980'lerin ikinci yarısı Türkiye'de sivil toplumun genişleme yılları olarak görülür. Batı ve Latin Avrupa'daki askeri cunta yönetimlerinden demokratik yönetime geçiş süreçlerinin başarısı Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa!da yaşanan gelişmeler ile dünya çapında sivil toplum kavramı yeniden canlanma yaşamıştır. Süre gelen ekonomik ve kültürel değişimler sayesinde, toplumsal açıdan sivil toplum, yeniden canlanmış ve toplumsal bir aktör halini almıştır. Bunun yanında liberal politikaların yeniden gündemde varlık göstermesi, sivil toplum kavramının popülaritesini arttırmıştır (Tosun, 2001: 6).

Türkiye'de, örgütsel yaşamın nicelik ve niteliğinde artış 1990'lı yıllarla birlikte yaşanmıştır. 1995 yılında, "1982 Anayasası'nın dernek kurma özgürlüğünü düzenleyen 33. maddesinde" yapılan değişiklikler demokratikleşme adına gerçekleşen dönüşümün bir parçasıdır. Bunun yanında, 1980'den sonra, askeri rejimle birlikte sekteye uğramış olan demokratik sistemin yeniden kurulmasına katkı sağlayan iç ve dış etkenler, devletin toplumsal yaşam üzerindeki etkisinin azalması sağlamıştır. Bu noktada "sivil toplumun Türkiye'de devlet denetimi dışında gelişmesini sağlayan üç temel faktör sayılabilir (STEP, 2011: 57):

1. Ekonomide serbest Pazar temelli ihracata yönelik sanayileşmeye geçiştir.

2. Siyasal ve kültürel yaşamda ortaya çıkan dinsel ve etnik temelli kimlik talepleri ile küreselleşmenin getirdiği dinamikler.

3. Küreselleşme sürecinin de etkisiyle bu dönemin sonunda sivil toplum alanında ulusal nitelikten daha bölgesel ve küresel bir yaklaşım ve faaliyet düzeyine geçilmesidir."

1.6.3.5. 2000 Sonrası Dönem

Türkiye'de 1990'lı yıllar ve özellikle de 2000'li yıllar, Ssivil toplum örgütlerinin etkinliği ve konumu üzerinde; ekonomik, toplumsal ve politik zemini tayin edici rol oynamaktadır (Yıldız, 2007: 54).

1999 yılında Marmara bölgesinde meydana gelen doğal afette, arama kurtarma çalışmaları ve insani yardımlar noktasında sivil topluma karşı toplumda ilgi ve güven artmıştır. Yaşanlar göstermiştir ki yalnızca devlete bünyesinde bir modernleşme ve kalkınma şeklinin, toplumsal boyuttaki sorunlar için etkili çözüm üretmede yeterliliğinde olmayacağı gerçeği ortaya çıkartılmıştır (Tüsev, 2006: 38).

1999 yılında Avrupa Birliği (AB) üyeliğine adaylığı onaylanan Türkiye'nin 2004 yılı sonunda ise Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığına karar verildi. Türkiye'de sivil toplum alanında olumlu gelişmeler yaşanmasına, 2005 yılında üyelik müzakerelerine başlaması süreci etki etmiştir (Keyman ve İçduygu, 2005:1; İçduygu, 2007). "Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesini ve korunmasını garanti eden kurumların varlığı" anlamındaki, Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirmek için 2001 yılından 2005 yılına kadar yapılan Anayasa değişiklikleri ve çeşitli yeni yasal düzenlemeler ile hak ve özgürlük alanlarında genişleme sağlanmıştır. STK'ları direkt olarak etkileyen yasa içeriklerinde çok sağlam düzenlememler yapılmış; sivil toplum kuruluşları için önemli miktarda fon kaynağı tahsis edilmiştir (STEP, 2011: 58).

Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci ile STK'ların önemi daha da artmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından STK'ların gelişimi, güçlü sanayi lobilerinin çıkarlarına karşı bir denge unsurunu garantilemek için desteklenmektedir. AB komisyonu, STK'larla ilişkilerinde "temsil gücüne" önem vermektedir. STK'ların kısıtlayıcı bir takım yasal düzenlemeler ile denetlenmesinden ziyade, karar alma mekanizmalarının şeffaflaştırılması ve danışma mekanizmalarının iyileştirilmesini ön planda tutmaktadır. Komisyonun bir diğer hedefi de "bütçe kalemi oluşturarak özellikle kamu yararına dernek ve vakıfların örgütlenmesi ve AB politikalarına katılımda etkinliğinin desteklenmesidir" (Çepel, 2006: 549-559).

AB'ye üyelik sürecindeki Türkiye'yi doğrudan etkileyen ve AB'nin kuramsal amacına uyumlu olacak şekilde biçimlenen STK'lar il sivil toplumun 2000'li yıllarda Türkiye'de yükselişi söz konusudur. İfadeden anlaşılacağı gibi Türkiye'de sivil toplum AB sürecine göre biçimlenmiştir.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı'nın (TÜSEV) kurulduğu tarihten bu yana sivil toplum ile ilgili mevzuatın iyileştirilerek; sektörün geleceği noktasının araştırılmasında ve politika üretilmesinde; özel, kamu ve üçüncü sektörler arasındaki diyalog ve işbirliğinin çoğaltılmasında öncü olmuştur. Türkiye'nin" ilk uluslararası karşılaştırmalı ve en kapsamlı sivil toplum araştırma projesi", TÜSEV tarafından hazırlanan, "CIVICUS Sivil Toplum Endeksi Projesi" (STEP) olmuştur. 2005 yılında yürütülen projenin ilk projenin ikincisi 2008-2010 yılları arasında yürütülmüştür (STEP, 2011: 5).

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ KURULUŞ SÜRECİ, YAPILANMASI VE YARDIM PROGRAMLARI

SYD Vakıfları kuruluş sürecinden başlanarak, bütün yönlerinin (hukuksal yapısı, mali yapısı, personel rejimi, yardım faaliyetler, vb.) tanımlandığı ikinci bölümde, SYD Vakıflarının ve sosyal yardımların Bakanlık kanadı "Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü" ve "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu"nun işleyişi ile sosyal yardım uygulamalarının tüm safhaları değerlendirilecektir.

2.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kavramı

Eski adı “içtimai muavenet ve tesanüd” olan ve "toplumda bireylerinin birbirlerini gözetmeleri, aralarındaki dayanışma bilincini yaşatmaları ve geliştirmeleri" olarak ifade edilen SYD kavramı, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olup; insanoğlunun toplu olarak yaşamaya başladığı günden bugüne kadar süregelmiştir. Toplumların değişimi ve dönüşümü ile birliktede anlam olarak da kurumsal olarak da gelişerek varlık göstermiştir (Ballar, 1987: 425; Ballar, 2008: 671).

Sosyal adaletin, yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanmasında toplumun oluşturduğu en büyük düzen olan devlete önemli sorumluluklar düşmektedir, devletin sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı gerçekleştirmedeki görevini yerine getirebilmesi için, toplumu oluşturan kişilerin de yardımlaşma, bağış yapma ve özverili olma noktasında üzerlerine düşeni yapmaları gerekir (Saran, 1990: 21).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın amacı, "insanların ekonomilerini düzeltmek, canları, inançları, onurları ve malları bakımından huzurlu, güvenli bir ortamda yaşayabilmelerini sağlamak, devamlılık ve esenliklerinin güvencesini vermektir" (Ballar, 1987: 126).

Aynı zamanda sosyal yardım, "kendi ellerinde olmayan nedenlerle mahalli ölçüler içerisinde asgari seviyede dahi geçinme imkânı olmayan insanları; muhtaçlık kriterlerini gözeterek en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale gelme amacı taşıyan karşılıksız mahiyette parasal ve sosyal destek sağlamak amacıyla yapılan kamusal faaliyetler bütünüdür" (Çengelci, 1993: 10). Diğer bir ifadeyle sosyal yardım, "yoksul bireylere nakdi ve/veya ayni (yiyecek, giyecek, yakacak vb) türde yapılan yardımların genel adıdır" (İkizoğlu, 2002: 86).

Bütün bu ifadelerden yola çıkarak "sosyal yardım, asgari bir hayat seviyesine ulaşamamış ve temel ihtiyaçlarını çeşitli sebeplerden dolayı karşılayamayan kimselere karşılıksız olarak sunulan yardımlardır." Sosyal gelirin yeniden dağıtımı sürecinde işlevsellik kazanan bir araç olarak varlığını yıllardır sürdürmektedir ve tanımı ne şekilde olursa olsun, tehlikenin zararı ortaya çıkmadan muhtaç olmayandan muhtaç olana doğru bir transfer olarak, tehlikenin kendisine karşı yapılan bir mücadele şeklidir (Yazgan, 1995: 7-9).

2.2. Türkiye 'de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Düşüncesinin Doğuşu ve Kurumsallaşması

Türk Hukukunda "sosyal yardımlaşma ve dayanışma" düşüncesinin ilk kez 1808 tarihli "Sened-i İttifak"ta yer aldığı kabul edilmektedir. "Yoksullar ile müslüman olmayan halkın gözetilmelerinin esas olduğuna ilişkin düzenleme" hükmü ile Padişah ve ayanlar arasında imzalanan Sened-i İttifak, "sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın" ilk resmi örneği olarak kabul görmektedir (Ballar, 2008: 669).

Cumhuriyetin kabulünden sonraki dönemde sosyal yardımlaşma ve dayanışma, ilk olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarından 1961 Anayasasında yer almıştır. 1961 Anayasası ile, Türkiye'de sosyal güvenlik açısından yeni bir dönem başlamıştır (Sözer, 1997: 126). Şöyle ki; 1961 Anayasasının Başlangıç Hükümleri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni, "İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak" ile yükümlü kılınmıştır.

Yine Anayasanın 10'uncu maddesinde "devletin (…) insanın maddî ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlayacağı" belirtilmiş, 48'inci maddesindeyse "Herkesin; sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmanın Devletin ödevleri arasında bulunduğu" hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda herkesin "sosyal güvenlik hakkına sahip olması gerektiği" kabul edilmiş ve "bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatını kurmanın ve kurdurmanın da devletin görevlerinden biri olduğu" ifade edilmiştir. Böylece sosyal haklara ve sosyal güvenlik hakkına 1961 Anayasası ile anayasal bir nitelik kazandırılmıştır (Gerek, 2002: 76).

1982 Anayasası'nın başlangıç bölümünde ise, "Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve

manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu" hükmü yer almıştır. "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlıklı 5 inci maddesinde ise "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak ile insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. "Sosyal Güvenlik Hakkı" başlıklı 60'ıncı madde hükmü ile de "herkesin, sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve devletin bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alacağı ve teşkilatı kuracağı" hükme bağlanmıştır (Arıöz Bozkuş, 2009,: 58-59).

Çağdaş toplumlarda sosyal adaleti ve sosyal güvenliği sağlama görevi esas olarak devlete aittir. Bu bağlamda, toplumda vatandaşların maddi refahını ve güvenliklerini devlet eli ile ve sosyal güvenlik kuruluşlarıyla sağlamak esas olsa da, böylesi bir uygulamanın bir kişiyi bile dışarıda bırakmadan herkesi kapsayacak şekilde uygulanması mümkün değildir. Bu sebeple, herhangi bir sebepten ötürü sosyal güvenlik kapsamında bulunmayan yardıma muhtaç insanların, farklı özellik ve nitelikteki diğer bazı kurum ve kuruluşlarca korunup gözetilmesi gündeme gelmektedir (Saran, 1990: 23).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın sosyal güvenlik sistemi dışında farklı kurum ve kuruluşlarca yürütülmesi için, "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu", "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü" ve "SYD Vakıfları" kurulmuştur.

2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Kurumsal Mekanizmaları ve Fon'un Kuruluş Süreci (SYDTF)

Sosyal yardım faaliyetlerini 1986 yılına kadar "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu" aracılığı ile yöneten Türkiye'de, SYDTF'nin kuruluşuna gerek duyulmasının nedeni üzerinde önemle durulması gerekmektedir. SYDTF'nin kurulmasının nedenleri iç ve dış olmak üzere ikiye ayırarak incelenmelidir. Böyle bir ayrımda bulunmak dönemin şartlarını da göz önüne almak açısından yararlı olacaktır.

SYDTF'nin kuruluşunda etkili dış nedenler; 24 Ocak kararlarının arkasında olan uluslararası kuruluşlar olan "Dünya Bankası ve IMF (International Monetary Fund)"nin politikalarıdır. Zabcı'nın ifadesiyle "bu dönem için çok büyük bir kaynak (400 milyar TL) kullanması planlanan Fon'un ekonomiyi kontrol altında tutan uluslararası kuruluşların onayı olmadan kurulamayacağı bir gerçektir" (Zabcı, 2003: 236). Dünya Bankası ve IMF her ne kadar SYDTF'nin kuruluşunu yazılı olarak istememiş olsalar da zımni bir icazet verdikleri tahmin edilebilir. Ancak uluslararası kuruluşların ülkenin politikalarında 1984 sonrasında çok da etkin olmadığı, 1980 sonrasında bu kuruluşların yoksulluk durumuna ilgi duymadığı, dikkatlerini sıkı para ve maliye politikalarına çevirdikleri dile getirilmektedir.

Bu sebeplerle Dünya Bankası ve IMF'nin etkisinin oldukça az olduğu belirtilmektedir. Bu açıklamalar doğru olmakla birlikte göz ardı edilen nokta SYDTF benzeri fonların aynı dönemde tüm dünyada kurulmaya başlanmış olmalarıdır. Dünya Bankası, Türkiye'de SYDTF; Brezilya'da "Acil Toplumsal İhtiyaçlar Fonu"; Hindistan'da "Ulusal Yenileme Fonu"; Bolivya'da "Acil Sosyal Fonu" gibi kuruluşlar aracılığıyla yapısal reformların "tamamlayıcı" bir parçası olarak yoksulluğu azaltma projelerini uygulamaya koymaktadır (Zabcı, 2003: 236). Bu noktadan bahisle Fon'un kuruluşunda uluslararası kuruluşların etkisi olduğunu belirtmek mümkündür. Ancak bu etki doğrudan müdahale şeklinde gerçekleşmemiş, yönlendirmeler ve dayatılan programların sonuçlarına karşı bir önlem olarak önerilmiştir.

Fon'un kuruluşunun iç nedenlerinden birincisi 24 Ocak kararlarının ardından ülke ekonomisi yeni bir döneme girmiş, sıkı para ve maliye politikaları ile büyüme gerekli önemi görmemiş, "makroekonomik politikalar, sermaye birikimi, büyüme ve kalkınma amaçlarından uzaklaşılmış, önceliklerin başına 'istikrar' gelmiş, bu politikalara daraltıcı yönelişler hakim olmuştur" (Boratav, 2004: 7). Sonuç olarak da işsizlik, dolayısıyla da yoksulluk artış göstermiş ve bu alanda uygulamaya konulabilecek politikalar gündeme gelmeye başlamıştır. Ancak yoksulluğa karşı alınmış olan önlemlerin amaçları tartışmalıdır. Hükümetin, toplumun tepkisini önleme isteği ve toplumsal destek arayışının, önemli bir etken olduğu gözlenmektedir. Ayrıca SYDTF Kanunu'nun çıkartıldığı dönemde gündemde olan erken seçimin de etkili olduğu düşünülebilir. Zira, 1987 Kasımında genel seçimler yapılmıştır. Fon'un kurulduğu 1986 Mayıs'ından 1987 Kasım'ına kadar geçen süreçte, Fon'un iktidar partisi için önemli bir oy kapısı olduğu düşünülebilir. Nitekim Kanun'un yasalaşması sürecinde konu ile ilgili endişeler muhalefet milletvekilleri tarafından da ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, iç ve dış olarak ikiye ayrılan SYDTF'nin ortaya çıkış nedenlerinde ortak hareket noktası, Yapısal Uyum Politikalarıdır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de neo-liberalizm ile toplumsal dönüşüm başlamış ve toplumdan gelecek olumsuz tepkilerin önlenmesi amacı ile –iç ya da dış kaynaklı– yapılanmalar gerçekleştirilmiştir. SYDTF'de böyle bir politikanın ürünüdür.

2.3.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Anayasanın 2'nci maddesi ile ifade edilen "Sosyal Devlet" ilkesinin yerine getirilmesinde en temel sosyal yardım kuruluşlarından biri olarak "14.06.1986 tarihli ve 19134 sayılı Resmi Gazete"de yayımlanarak yürürlüğe giren "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu" ile "T.C. Merkez Bankası" bünyesinde

Başbakanlığa bağlı olarak "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu" kurulmuştur (Yıldırım, 2010: 12).

Fonun kurulduğu tarihe kadar ülkedeki sosyal yardım hizmetlerinin büyük bölümü, "Türkiye Kızılay Derneği", "Darülaceze Kurumu", "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu" tarafından yürütülmüştür. Fon'un kuruluşu ile birlikte sosyal yardım alanına önemli bir kaynak ayrılarak yoksullukla mücadele noktasında kalıcı çözümler getirmek hedeflenmiştir (Arıöz Bozkuş, 2009: 60).

1986 yılından itibaren "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu", ekonomik anlamda yoksunluk durumunda olan insanlara çok geniş bir yelpazede sosyal yardımlar yapmakta, temel sosyal hizmet ve yardım kuruluşlarından biri olarak sosyal politikaların uygulanmasında önemli görevler almaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun amacı, "fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir" (3294 sayılı Kanun, 1986: Md.1).

"Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirleri şöyledir(3294 sayılı Kanun, 1986: Md.4);

1. Kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla % 10'a kadar aktarılacak miktardan,
2. Bütçeye konulacak ödeneklerden,
3. Trafik para cezası hâsılatının yarısından,
4. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hâsılatından aktarılacak %15'lik miktardan,
5. Her nevi bağış ve yardımlardan,
6. Diğer gelirlerden teşekkül eder."

Fon'da toplanan "kaynakların Vakıflara aktarılmasındaki ölçüt (Fon Yönetmeliği, 1986, Md. 8);

1. Kurul kararı ve Başbakanın onayı ile il ve ilçenin gelişmişlik kriteri dikkate alınarak,
2. Vakfın bulunduğu mahallin nüfusu,
3. Mahalli halkın vakıflara yaptığı bağış ve teberruların miktarı,

4. Geçici olarak küçük bir yardım ve eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale gelebilecek, üretken duruma geçebilecek kişilere dağıtılmak üzere il ve ilçelerde kurulu vakıflara yapılacak aktarmalarda işsizlik durumu,

5. Kanunun amacına uygun olarak vakıflar tarafından hazırlanacak ve sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik edecek mahiyetteki projelerdir."

Görüldüğü üzere, toplanan bu kaynaklar, "Fon Kurulu" tarafından alınan kararlar doğrultusunda, "Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü" aracılığı ile "SYD Vakıflarına" aktarılmakta ve yardımlar Vakıflar tarafından muhtaçlığı tespit edilen ihtiyaç sahibi vatandaşlara ulaştırılmaktadır.

Fonda toplanan kaynakların vakıflara dağıtımına karar vermek üzere "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu" oluşturulmuştur. "Fon Kurulu, Başbakanın görevlendireceği Bakanın başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarının Müsteşarları ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşmaktadır." (5263 sayılı Kanun, 2004, Md.5; Fon Yönetmeliği, 2012: Md. 5).

Kanuna göre "Fonun Görevleri ise şöyledir:

1. Fonda toplanan kaynakların, Bakanlıkça ve il ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yürütülecek sosyal yardım proje ve programları ile yatırım programları çerçevesinde dağıtım önceliklerini belirlemek ve dağıtımına karar vermek,

2. İl ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kriterleri görüşmek ve karara bağlamak,

3. İl ve ilçe SYD Vakıfları ile diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirmek,

4. Toplumda dayanışma ve paylaşma bilincini geliştirmek ve desteklemek üzere bilimsel, sosyal ve kültürel programlar ve projeler önermek, hazırlanan projelere destek sağlamaktır" (5263 sayılı Kanun, 2004: Md. 5).

2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü / Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

"Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü", "09.12.2004 tarihli ve 25665 sayılı Resmi Gazete"de yayımlanarak yürürlüğe giren "01.12.2004 tarihli ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile kurulmuştur.

2004 yılına kadar "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu"nun idari işlerini yürüten ve Başbakanlığa bağlı bir birim olarak faaliyet gösteren "Fon Genel Sekreterliği" Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmış, böylece Fon idaresi bu tarihten itibaren kurumsal bir yapıya kavuşmuştur (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/tarihce Erişim Tarihi: 22.04.2018).

"Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü", "08.06.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname" ile kurulan "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı"na (ASPB) bağlı "Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü" olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü) resmi olarak sadece merkez teşkilatından oluşan bir kurumdur. Doğrudan Genel Müdürlüğün kendi kurumsal yapısına dâhil olan taşra teşkilatı yoktur.

Ancak Genel Müdürlük, Türkiye'nin 1002 noktasında bulunan "İl ve İlçe SYD Vakıfları"ndan oluşan çok geniş kapsamlı bir örgütlenme ağı şeklinde çalışmaktadır. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları" kendi kimliklerinde hem "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü"nden hem de diğer S"osyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından" ayrı bir kurumsal yapıdadır. Genel Müdürlük vatandaş ile olan tüm ilişkisini var olan sosyal yardım mekanizmaları doğrultusunda Vakıflar üzerinden sağlamaktadır. Zira "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü", sosyal yardım faaliyetlerini "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu" kaynaklarıyla, her il ve ilçede oluşturulan ve başkanlıklarını Mülki İdare Amirlerinin yürüttüğü 1002 "SYD Vakfı" aracılığı ile sürdürmektedir (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

"Ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan vatandaşların temel ihtiyaçlarının mahallinde karşılanmasına yönelik çeşitli sosyal yardımların yapılması amacıyla ve vakıfların cari harcamalarının karşılanması için il ve ilçe SYD Vakıflarına" Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünden periyodik olarak her ay kaynak aktarılmaktadır" (SYDGM Etki Analizi Raporu, 2007: 37'den aktaran Arıöz Bozkuş, 2009: 66).

Kanuna göre "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri şöyledir:

1. Yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar alanında ulusal düzeyde uygulanacak politika ve stratejilerin oluşturulması çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek.

2. 3294 sayılı Kanunun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli idarî ve malî tedbirleri almak.

3. Fon gelirlerini zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak.

4. Vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak, incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek.

5. Mevzuatta kamu kaynaklarıyla yardım yapılması öngörülen kişilere aylık, tazminat, ücret, yardım veya başka bir ad altında yapılacak her türlü sosyal yardımın ödenmesi ve anılan yardım ve ödemelerin veri tabanına işlenerek izlenmesi ile ilgili işleri diğer birimler ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde yerine getirmek; diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılmakta olan her türlü sosyal yardım ve ödemelerin veri tabanında izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek.

6. Yoksullukla mücadeleye ve genel müdürlüğün görev alanına giren diğer konulara ilişkin olarak araştırma ve incelemeler yapmak, proje hazırlamak ve uygulamak.

7. Yoksullukla mücadele alanında uluslararası gelişme ve uygulamaları izlemek, değerlendirmek, ülkemiz açısından yararlı görülen modelleri uygulamaya koymak.

8. Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi ile ilgili işleri yürütmek, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünü kökleştirici çalışmalar yapmak, geniş kitleleri kapsayan yardım kampanyalarını koordine etmek ve desteklemek.

9. Sosyal yardıma hak kazanılmasında ve genel sağlık sigortalılığının tespitinde esas alınacak gelir tespit testlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek, bu testleri vakıflarla işbirliği yaparak uygulamak.

10. Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak." (5263 sayılı Kanun, 2004: Md.3 ve http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-gorevler Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.4. Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi

Proje ile "sosyal yardım alanında ortak veri tabanı eksikliğinin giderilerek kurumsal bir sosyal yardım sisteminin alt yapısının oluşturulması" hedeflenmiştir. "Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi"nin kabulü "Devlet Planlama Teşkilatı" tarafından "Bilgi Toplumu Stratejisi" kapsamında "Yüksek Planlama Kurulunca" yapılmıştır. Resmi Gazetede yayımlanan 2006–2010 dönemi Eylem Planında da “Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri” adıyla öngörülen ve sorumlu kuruluşu olarak SYDGM’nin belirlendiği eylemin hayata geçirilmesi neticesinde geliştirilmiştir (Arıöz Bozkuş, 2009: 69).

Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi'nin "amacı (Arıöz Bozkuş, 2009: 69-70);

1. Devlet tarafından yürütülen tüm sosyal yardım faaliyetlerinin tek çatı altında toplanarak sosyal yardımlarla ilgili veri tabanları birbirine entegre edilerek hane halkı yaklaşımının geliştirilmesi,
2. Çeşitli sosyal yardım başvurularının elektronik kanallar aracılığı ile yapılabilmesi,
3. Veri tabanları arasında bilgi paylaşımı ve etkin denetimin sağlanması,
4. Sosyal yardım verilerinin bütüncül bir şekilde yönetilmesi ile sosyal yardım kararlarının etkinleşmesi ve daha adil bir şekilde dağıtımının sağlanması,
5. Vatandaşlara, sosyal yardımlarla ilgili bütün bilgilerin tek merkezden ulaştırılması, sosyal yardım ile ilgili etkin yönlendirmenin yapılabilmesinin sağlanması,
6. Karar Destek Sistemi ile sosyal güvenlik politikalarının desteklenmesidir."

2.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kuruluşu

SYD Vakıfları, 3294 sayılı kanunun maksadında çalışmalar yapabilmek ve muhtaç kişilere nakdi ve ayni yardım verebilmek amacı ile her il ve ilçede kurulmuştur. SYD Vakıfları hukuki bakımdan vakıf statüsünde olsalar da, konsept bakımından sivil toplum kuruluşları olarak görülmesi uygun olmaz. Hem yasa ile kurulmuş olmalarından hem de yerelde mülki idare amirlerinin yasa gereği mütevelli heyetinin de başkanı olması sebebiyle Vakıfları “devlet eliyle kurulmuş, devlet dışı örgütlenmeler” konseptine katmak eleştirilmektedir. Vakıfların mütevelli heyetinde yer alan kamu otoriterleri ile beraber sivil üyelere de yer vermeleri bu tip bir örgütsel nitelemeleri destekliyor gibi algılanmaktadır (Yılmaz ve Cakar, 2008: 79).

3294 sayılı yasanın uygulanması amacıyla 5263 sayılı yasayla “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Bu müdürlüklere bağlanmış her bölgede 1002 tane SYD Vakfı mevcuttur. İllerde vali ilçelerde kaymakam

başkanlığında oluşturulmuş olan bu vakıflar 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik yasasının amacına uygun hizmet ve hizmetleri hayata geçirmekle görevlendirilmektedir (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Vakıflar vasıtası ile erzak, yakacak, sağlık, eğitim, giyim vb. alanlarda yardımlar yapılmakta, uygun yardımlar il ve ilçelerde oluşturmuş "mütevelli heyetleri" tarafından karara bağlanmaktadır. Vakıfları en çok öne çıkaran özellikleri ise yerel olmasından dolayı yapılması planlanan yardımların en hızlı şekilde uygulanabilmesidir.

Yükselen gelir seviyesi ile birlikte, sosyal güvenlik kuruluşları da kapsamlarını genişletmektedir. Fakat hiç bir sosyal güvenlik kuruluşunun gücünün ulaşmadığı, yetmediği bazı münferit durumlar oluşmaktadır. Sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde halledilmesi gereken durumların ve hiç bir kişi ya da kuruluşun el uzatamadığı kimselere ulaşılabilmesi için, yeni bir sosyal müesseseye/kuruma ihtiyaç olduğu ve yeni sosyal sistemin yerelden yapılacak müdahalelerin merkezdekilere nazaran halkın ihtiyaçlarına daha rahat ve kolay cevap verebilecek olmasından merkezden yönetim şeklinde değil, halkın yakından yararlanabileceği ve katkıda bulunacağı bir yapıda olması gerektiği düşünülmüştür. Düşünceden hareketle "mülkî ve mahallî idareciler tarafından yürütülmesinin yerinde olacağı" inancı "SYD Vakıfları"nın kuruluşunun temelini oluşturmaktadır (TBMM Tutanak Dergisi, 1989).

"SYD Vakıfları"nın kuruluşunun gündeme gelmesinde "İslam-Türk Medeniyeti"nin en köklü ve kalıcı kurumu yardımlaşma ve dayanışmanın nadide örneği olan Vakıf Müessesesinin yerelde kurulması araç olarak belirlenmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1989).

3294 sayılı Kanunun (Amaç başlıklı) birinci maddesinde belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinde aracı olarak neden "vakıf kurumu"nun tercih edildiği "Başbakanlığın 17.07.1986 tarih ve 11 numaralı Genelgesi"nde şöyle ifade edilmiştir:

"Türk halkı ve idaresi tarih boyunca sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerini vermiştir. Milli, sosyal ve kültürel değerlerimizin korunup yaşatılmasında vakıf müessesesinin çok önemli bir rolü ve mevkii vardır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun uygulamasında ana görev, il ve ilçelerde kurulacak vakıflara verilmiştir."

3294 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinin 1'inci fıkrasında "Bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve fakr-u zaruret sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak için her il ve ilçede SYD Vakıfları'nın kurulacağı"; 3'üncü fıkrasında

ise “Vakıf senetlerinin mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından Medeni Kanundaki hükümlere göre tescil ettirileceği” hükmü yer almıştır.

3294 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine istinaden, "SYD Vakıfları, Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara ayni ve nakdi yardımda bulunmak üzere" her il ve ilçede "17.07.1986 tarihli ve 19167 sayılı Resmi Gazete"de yayımlanan "1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi" ekinde yer verilen "resmi senetle" kurulmuştur.

Vakfın temel hukuki dayanağını, "Vakıf senedi" oluşturmaktadır. Medeni Kanun’a göre, "Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerinin kesinlikle gösterilmesi gerekmektedir" (Medeni Kanun, 2001: Md.106).

Ülke çapında birlikteliği sağlamak ve uygulamayı hızlandırmak amacıyla, Başbakanlıkça hazırlanan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmi Senedi Örneği” "1986 tarih ve 11 sayılı Başbakanlık Genelgesi" eki olarak bütün il ve ilçelere gönderilmiş ve vakıfların kuruluşlarında tamamen bu örneğe göre hareket edilmesi istenmiştir (Özkan, 2000: 360).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedinde, Medeni Kanun hükümlerine göre vakıflarda olması mecburi olan ana unsurların yer almasının yanında, vakfın organları, vakıf başkanı, mütevelli heyeti ve görevleri, gelir kaynakları, harcama şekli, hesap dönemi, toplantı ve karar yeter sayısı, tutulacak defterler, vakfın denetimi, fesih ve tasfiye ile ilgili hükümler yer almaktadır.

SYD Vakıflarının kuruluşu ve tescili için özel hükümler getirilmemiştir. Kuruluş ve tescilde Medeni Kanun’un "vakıfların kuruluşu ve tescili için öngörülen hükümler" geçerlidir (Pembeçiçek, 1999: 68).

İl/ilçede en büyük mülki idare amiri tarafından Asliye Hukuk Mahkemesine vakfın tescili için yaptığı başvurunun ardından Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde tutulan özel sicile tescille SYD Vakfı tüzel kişilik kazandırılarak, kurulmuş olur.

2.6.1.Vakıf Örgütlenmesinin Avantajları:

1. Yönetişim ilkesine uygunluk
2. Hızlı ve esnek yapı
3. Ülke genelinde yaygın yapı (tüm il ve ilçelerde olmak üzere 1002 SYD Vakfı)

4. Subsidiarite (yerellik) ilkesine uygunluk

5. Diğer kamu hizmetleri ile iletişim ve bağ

6. Yerelde en üst düzey amirin desteği

7. Vakıf çalışma usullerine ilişkin düzenlemelerin Fon Kurulu tarafından hızla belirlenebilmesi ve sosyal-ekonomik değişikliklere hızlı tepki verilebilmesi

8. Son yıllarda hayata geçen bilişim uygulamaları (SOYBİS, Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi) ve Puanlama Projesi

2.6.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Amacı

3294 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinde Kanun'un amacı "fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek" olarak ifade edilmiştir.

SYD Vakıfları kurulmasına esas Resmi Senedi'nin 3'üncü maddesinde de Vakıfların amacı benzer şekilde "fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak suretiyle, gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir" şeklinde ifade edilmiştir.

SYD Vakıfları'nın amacı esasında "toplumun en dezavantajlı kesiminde bulunan, beslenme, barınma, eğitim vb. gibi en temel ve vazgeçilmez ihtiyaçlarını karşılayamayan vatandaşlara yardım etmek, böylece sosyal güvenlik kuruluşlarının boşluklarını doldurarak, gelirin daha dengeli ve adil bir biçimde dağılımını sağlayarak sosyal adaletin gerçekleşmesine yardım etmektir" (Canbolat, 1995: 5).

2.6.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hukuki Niteliği

Kuruldukları tarihten bu yana "SYD Vakıfları"nın hukuki yapısı farklı kurum ve kuruluşlar tarafından farklı farklı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler genelde şöyledir; "SYD Vakıfları özel hukuk hükümlerine tabi kamu tüzel kişiliğine sahiptir, kamu kaynakları kullanır, kamu denetiminde faaliyet gösterir" vb. gerekçelerle bu vakıflara kamusal nitelik atfedilmiştir.

Özbilgin ve Hatipoğlu (1987) bu bağlamda değerlendirmesini, “3294 sayılı Kanun özel kanun olup, bu uygulama ile Türkiye’de ilk kez bir vakfın kanunla kurulmuş bulunduğu, diğer vakıfların kuruluşunun Medeni Kanuna göre resmi senetle veya vasiyet yolu ile öngörülmesine karşın SYD Vakıfları’nın kurulması için önce 3294 sayılı Kanun çıkarıldığı, bu çerçevede SYD Vakıfları’nın Medeni Kanundaki kuruluş prosedüründen ayrı olarak, özel bir kanunla kurulmuş ve yönetim bu kanunda belirtilmiş olduğundan vakıf kuranın bizzat (vakfeden kuruluş) devletin kendisi olduğu” şeklinde yapmışlardır.

Oğuz ise; "Vakfın gelirlerinin 3294 sayılı Kanunun Ek-1’inci maddesi gereğince kamu alacağı mahiyetinde kabul edildiğinden bahisle kamu kuruluşu mahiyetinde olduğu, SYD Vakfı organlarının da Asliye Hukuk Mahkemesince değiştirilmesinin mümkün olmadığı, Ayrıca Medeni Kanunun 52’nci maddesi gereğince amme müesseseleri hukuku amme kanunlarına tabi olduğundan ve 3294 sayılı Kanun da bir hukuki amme kanunu niteliğinde bulunduğundan bu vakıfların amme hukuku hükmü şahsı olarak nitelendirileceği cihetle SYD Vakıflarını özel bir kuruluş olarak değil kamu hukuku gereklerine uygun bir kuruluş olarak düşünmek gerektiği" şeklinde değerlendirmiştir (Oğuz, 1999: 76).

Hiç şüphesiz SYD Vakıfları’nın hukuki niteliğinin net olarak ortaya konması bu vakıfların tabi olacakları hukuksal rejimin belirlenmesi açıdan büyük önem arz etmektedir.

Kamu kurumu kavramının genel ifadesi; "genel, katma ve özel bütçeli idareler ile il özel idaresi ve belediyeyi veya bu kurumlarca sermayesinin yarısından fazlası karşılanan kurumlara ait olan ve bir kamu hizmeti sunan kurumlar" şeklinde yapılabilir.

Ancak SYD V’akıflarının kuruluşuna bakıldığında, "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine göre Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi olan vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere" her il ve ilçede "17.07.1986 sayılı ve 19167 sayılı Resmi Gazete"de yayımlanan "1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi" ekinde yer alan "resmi senet" ile kurulmuşlardır ve kamu kurumu vasfı taşımamaktadır. Kamu Kurumu Tüzel Kişiliğinin nasıl kurulacağı Anayasa’nın 123’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasında “Kamu tüzel kişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı” şeklinde hüküm altına alınmıştır. (Yavuz Selim YALMAN, Görüşme. 02 Eylül, 2010’dan aktaran Arıöz Bozkuş, 2009: 81) Bu bahisle "SYD Vakıfları"nın kuruluş itibari ile kamu kurumu olmadığı açıktır.

"SYD Vakıfları" 3294 sayılı Kanun’un (5263 sayılı Kanun’un 19'uncu maddesi ile değişik) 7’nci maddesinin 1’inci fıkrasında, “SYD Vakıfları kurulacağı” 3'üncü fıkrasında ise

“Vakıf senetlerinin mahallin en büyük mülki amiri tarafından Medeni Kanun hükümlerine göre tescil ettirileceği” belirtilmiştir. Bu çerçevede, Kanun koyucu SYD Vakıflarına bilinçli olarak “kamu tüzel kişiliği” vermemiş, "Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmasını, özel hukuk tüzel kişisi olarak özel hukuk hükümlerine göre faaliyet göstermesini" istemiştir (Arıöz Bozkuş, 2009: 81).

"SYD Vakıfları", "27.02.2008 tarihinde ve 26800 Resmi Gazete"de yayımlanan "5737 sayılı Vakıflar Kanunu" 3'üncü maddesi ile "743 sayılı Türk Kanunu Medenisi" ile "4721 sayılı Türk Medenî Kanunu" hükümlerine göre kurulduklarından “Yeni Vakıf” olarak nitelendirilmektedir.

SYD Vakıflarının Genel Müdürlük ile arasında hiyerarşi yoktur. "27.02.2008 tarihli ve 26800 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu"nun 4’üncü maddesinde de, “Vakıflar özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir” hükmü bulunmaktadır (Uğur, 2011; 131)

Vakıflar Kanununa ve Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmaları sebebiyle “Yeni Vakıf” statüsündeki SYD Vakıfları’nın özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu vurgulanmıştır.

SYD Vakıfları’nın kısmen kamu kaynağı kullanmaları da, kamu kurumu olarak nitelendirilmelerine yeterli bir sebep olarak görülmemektedir. İfadeye açıklama olarak “3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’nun 8’inci maddesinde; Vakfın gelirlerinin, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılacak miktardan, her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, işletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden ve diğer gelirlerden” oluşacağı hüküm altına alınmıştır, denilmektedir (Arıöz Bozkuş, 2009;82).

Açıklamanın dayanağı olan "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma Dayanışma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu"nun 8’inci maddesinde; Vakfın gelirlerinden “her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından” fıkrası mülga hale getirilmiştir.

ASPB bünyesinde Kamu Kurumu niteliğinde olan Sosyal Hizmetlerin ilgili 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 3’üncü Bölüm “Kurum Gelirleri” başlıklı 18’inci Maddesi e) bendi “Gerçek ve tüzelkişilerle uluslararası resmi ve özel kuruluşlar ve yabancı benzer kuruluşlar tarafından Kuruma yapılacak ayni ve nakdi taşınır ve taşınmaz her çeşit bağışlar ve bunların gelirleri” hükmü 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun gelirlerinin ifade edildiği 4’üncü maddesi ilgili hükmü ile benzerlik göstermektedir.

Diğer taraftan Vakıf Resmi Senedinin 14, 15, 16 ve 17'nci maddeleri incelendiğinde; SYD Vakıfları'nın Türk Medeni Kanunu ve Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzük hükümlerine göre faaliyet gösterdikleri görülmektedir.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Vakıflar ile ilgili yeni bir düzenleme ihtiyacı gördüğünde yeni bir duyuru yaparak Vakıf Senetlerinin yenilenmesi gerektiğini tebliğ etmekte ve Vakıflar SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'nün istediği şartlar doğrultusunda Vakıf senedine yeni madde eklemekte, çıkarmakta veya değiştirmek zorunda tutulmaktadır. Öyle ki, bu duyurular ilgili yazının ekinde Örnek Vakıf Senedi gönderilmek suretiyle yapılmaktadır.

SYD Vakıfları'nın oluşumuna bakarak bir değerlendirme yapılacak olursa Mütevelli Heyet üyelerinin neredeyse yarısı sivil üyelerden oluşmaktadır. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 7'nci maddesinde; "İlçe SYD Vakıfları Mütevelli Heyetinde 1 adet Belediye Başkanı, 1 adet köy muhtarı, 1 adet mahalle muhtarı, 1 adet sivil toplum kuruluşu yöneticisi, 2 adet hayırsever vatandaşın görev alacağı" belirtilmektedir.

Bahse konu Mütevelli Heyet tarafından oy çokluğu ile karar alan ve uygulayan SYD Vakıfları'nın 12 üyesinden 6'sının seçilerek gelen kişiler olduğu nazara alındığında, bu Vakıfların kamu kurumu olarak değerlendirilemeyeceği yönündeki düşüncelerin ifadesinde kullanılmaktadır.

Diğer taraftan kalan üyeler "İllerde Vali, Defterdar, İl Millî Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü ve İl Müftüsü; ilçelerde Kaymakam, Mal Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, Sağlık Bakanlığının ilçe üst görevlisi, varsa İlçe Tarım Müdürü ve İlçe Müftüsü"; Kamuyu temsil ettikleri görev üzere Vakıf Mütevelli heyetinde bulunmaları, gönüllük esasına göre değil asli görevleri olduğundan bu durum bir önceki açıklama ile çelişmektedir.

SYD Vakıfları'nda çalışan personelin de kamudaki işçi statüsünde olmadığına dair uygulamalar halen devam eden bir uygulamadır. Ancak ilgili personelin alımında Kmu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) puanı istendiği ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen Genel başvuru şartlarında Kamu personel alımında kullanılan şartların kullanıldığı ve Personel alım ilanının otomatik olarak Memurlar.Net gibi Kamu personeli alımı ilanlarının yayınlandığı siteye entegre olup oradan duyurulduğu ve başvuruların yine aynı sistem üzerinden yapıldığı, Genel Müdürlüğün ilgili vakıf için belirlediği Norm Kadro sayısına uyulmak zorunda olunduğu gibi gerçekler unutulmamalıdır.

Vakıfların mevzuatsal olarak özel hukuk tüzel kişiliği olmasına rağmen, uygulama noktasında büyük ölçüde kamu bütçesinden ayrılan kaynaklarla kurulmuş olmaları ve her il ve ilçede yürütülen hizmetlerin; esasen ve fiilen Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün birimleri şeklinde sürdürüldüğü, bu teşkilatlanma yapısı ile uygulamada ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat ve finans yapısından farksız olduğu ortadadır. SYD Vakıfları kuruluşundan buyana evirilerek; esas vakıf gayesinin yanında, ev yapma, 2022 sayılı Kanun kapsamında yaşlılara ve engellilere maaş, eşi vefat eden kadınlara yardım, öksüz yetim maaşı, muhtaç asker ailelerine maaş, şartlı sağlık yardımı ve şartlı eğitim yardımı, şehit ailelerine ve gazilere yapılacak yardımlar, genel sağlık sigortası kapsamında gelir testi, gibi yardımların ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) temsilciliği gibi kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülmesi gereken bir çok kamu görevini icra etmektedir. Vakıfların hukuksal anlamda özel hukuk tüzel kişisi olmasına rağmen, gelirlerinin çoğunun kamu kaynaklarından oluşması, yöneticilerinin kamu görevlilerinden oluşturulması, kamusal hizmetler üstlenmesi ve kanunla kurulması nedenleriyle kamu kesimi içinde yer aldığı ve büyük oranda kamu vasfı taşıdığı söylenebilir. Dolayısıyla "örgütlenme biçimi ve yapısı yönünden ne tam anlamıyla özel hukuk tüzel kişisi ne de kamu hukuku tüzel kişisi olarak" nitelendiremeyeceğimiz SYD Vakıfları oldukça özgün bir sosyal yardım aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Duman, 2014: 1-16).

Bütün açıklamalar gösteriyor ki; SYD Vakıflarının çalışma usul ve esasları, gelirleri, yardımlarının hedef kitlesi ve türü, mütevelli heyet üyelerinin statüsü ne kadar tartışılırsa tartışılsın hukuki düzenleme gösteriyor ki vakıflar "özel hukuk tüzel kişiliği"ne sahiptirler. Bu itibarla, SYD Vakıfları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatı vasfında kabul edilmemektedir. Ancak mevcut durum kanun koyucunun en başta belirlediği bir durumdur ve aksi yine Kanunla düzenlenebilecektir.

2.6.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın İdari Yapısı

SYD Vakıflarının idari yapısında yer alan organlar; "17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmi Gazete"de Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgede yer alan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmî Senedi"nin 7'nci maddesinde iki ana organ olarak belirlenmiştir. Bunlar; "Vakıf Başkanı" ve "Mütevelli Heyeti"dir.

2.6.4.1. Vakıf Başkanı

17.07.1986 da yayımlanan genelgede bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmî Senedi'nin 8'inci maddesi ile Vakıf Başkanı ile ilgili "Vakfın ve mütevelli heyetin başkanı mahallin en büyük mülki idare amiridir. Vakfın tescili Medeni Kanun hükümlerine göre mütevelli heyet başkanı mülki idare amiri tarafından sağlanır."

şeklindedir. Verilen bu hükme göre vakıf başkanı illerde en büyük mülki idari amir olan vali, ilçelerde ise en büyük mülki idari amir olan kaymakamdır.

Vakıf Başkanı olarak vali ve kaymakamların seçilmiş olmasının sebeplerinden biri; muhtaç durumda olan yoksul vatandaşlara yapılacak yardımların doğrudan ve en kısa sürede ulaştırılmasını sağlayabilme düşüncesidir. Bir diğer neden ise bölgedeki en büyük idari amir olması nedeniyle herhangi bir ihtiyaç durumunda, Emniyet Birimleri, Sağlık Birimleri ve Sosyal Hizmet Birimleri gibi kamu kuruluşlarını harekete geçirme noktasında pratik olmasıdır.

Vakfın ve Mütevelli Heyetinin tabii başkanı olarak mülki idare amirlerinin bu görevi kanunla verilmiş olup, bir ölçüde de vali ve kaymakamların mali ve sosyal güçlerinin arttırılması amaçlanmıştır. Mülki idare amirlerinin vakıflardaki görevleri asli görev niteliğindedir. Başka bir ifadeyle vali ve kaymakamlar görev yaptıkları statüde kaldıkları sürece bu görevlere de devam etmek zorundadır (Oğuz, 1999: 79-80).

Buna göre vakıf başkanı mahallin en büyük amiri sıfatıyla illerde valilerin, ilçelerde kaymakamların; başka bir yere atanması, raporlu ve izinli bulunulması halinde ise o yer il valiliğine ve ilçe kaymakamlığına atanan veya vekil olarak görevlendirilen kişi vakıfın da başkanı olmuş olur (Oğuz, 1999: 79).

SYD Vakfı Başkanının görevleri şunlardır:

1. Kanunlara uygun olarak vakfın kurulmasını sağlamak.
2. Vakfın kuruluşu için gerekli olan tescil iş ve işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak.
3. Mütevelli Heyeti adına vakfı yönetmek.
4. Mütevelli Heyetinin başkanlığını yapmak.
5. Vakfın iş ve işlemlerinin yürütülmesi için yetki ve görevleri vermek.
6. 3294 sayılı kanun hükümlerine göre vakfın sürdürdüğü faaliyetlerden sorumlu olmaktır (Saran, 1990).

2.6.4.2. Mütevelli Heyeti

17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan genelgede yer alan Vakıf Resmi Senedi'nin 9'uncu maddesinin a) bendinde Mütevelli Heyeti iller için "Belediye başkanı, emniyet müdürü, defterdar, milli eğitim gençlik ve spor il müdürü, sağlık ve sosyal yardım il müdürü, müftü ile her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından vali tarafından seçilen 3 kişi vakfın mütevelli heyetini teşkil eder" tanımlanmıştır.

9'uncu maddenin b) bendinde ilçeler için "Belediye başkanı, ilçe emniyet üst görevlisi, malmüdürü, milli eğitim gençlik ve spor ilçe müdürü, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının ilçe üst görevlisi, müftü ile her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından o ilçenin bağlı olduğu il valisi tarafından seçilen 3 kişi vakfın mütevelli heyetini teşkil eder" denilmiştir.

1986 tarih ve 19134 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3294 sayılı kanunun vakıflarla ilgili 7'nci maddesinde yapılan değişiklikle Mütevelli Heyeti üyeleri 01.12.2004 tarihinde yeniden düzenlenmiştir. Değişikliğin birinci fıkrasında SYD Vakıflarının ihtiyaç sahibi vatandaşlara aynî ve nakdî yardımlar yapmak amacıyla her il ve ilçede kurulması yer almaktadır.

İlgili kanunun, ilgili maddesinin İkinci fıkrasında; vakfın doğal üyelerini başta Vakıf Başkanı mülki idare amiri olmak üzere illerde Belediye Başkanı, İl Milli Eğitim Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü, Defterdar ve İl Müftüsü oluşturur. İlçelerde ise Belediye Başkanı, İlçe Milli Eğitim Müdürü, Mal Müdürü, Sağlık Bakanlığı İlçe Üst Görevlisi, varsa İlçe Tarım Müdürü ve İlçe Müftüsü İlçelerdeki SYD Vakıflarının Mütevelli Heyeti üyeleridir. Mütevelli Heyetine Sonradan üye girişi sağlanabilmektedir. Buna göre illerde Valinin çağrısı üzerine o ile bağlı olan köy muhtarlarının toplanarak kendi aralarından katılanların salt çoğunlukla seçecekleri bir muhtar, İlde kanunda belirtilen amaçları gerçekleştirme doğrultusunda faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) yöneticilerinin kendi aralarından seçecekleri ve İl Genel Meclisinin hayırsever vatandaşlar arasından seçeceği iki üye olmak üzere 5 üye seçilebilir. İlçelerde ise Kaymakamın çağrısı üzerine o ilçeye bağlı köy muhtarlarının toplanarak, katılanların kendi aralarında salt çoğunlukla seçecekleri bir üye, İlçede kanunun amacına uygun olarak faaliyet gösteren, sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin kendi aralarında seçecekleri bir üye, İl Genel Meclisinin hayırsever vatandaşlar arasından seçeceği iki üye olmak üzere 5 kişiden oluşmaktadır. İl ve ilçelerde sivil toplum kuruluşu bulunmaması halinde İl Genel Meclisi tarafından hayırsever vatandaşlar arasından üçüncü bir üye daha seçilmektedir.

Yapılan bu değişiklik fıkralarına 20.02.2014 yılında bir ek fıkra dahil edilmiştir. Ek fıkrada Büyükşehir belediyesi bulunan illerdeki il ve ilçe SYD Vakıflarında mütevelli heyeti seçiminin belirlenmesi ile ilgili yenilikler şunlardır:

- Büyükşehir Belediyesi bulunan illerdeki hayırsever vatandaşlar arasından İl Genel Meclisi tarafından seçilen iki üye; ilde doğrudan vali tarafından, ilçede kaymakamın tavsiyesi üzerine yine vali tarafından belirlenecektir.

- Kanun amacına uygun faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri arasından seçilen üyeler ilde doğrudan vali tarafından, ilçelerde kaymakamın teklifi üzerine yine vali tarafından belirlenir.
- İl ve ilçe sınırları içinde köy bulunmayan yerlerde muhtar üye, mahalle muhtarları arasından seçilir.

Bu bilgilerle birlikte "İlde vali, bir vali yardımcısını başkan vekili olarak; büyükşehir belediye başkanı, genel sekreteri veya genel sekreter yardımcısını; il belediye başkanı da bir belediye başkan yardımcısını toplantılarda kendisini temsil etmek üzere görevlendirebilir." şeklinde ayrıca ek bir bilgi verilmiştir (3294 sayılı kanun, 1986: md 7).

SYD Vakıflarına sosyal yardım ve proje destek programları için başvuruda bulunan kişilerin veri tabanı sorgulamalarını vakıf çalışanları yapmaktadır. Yapılan çalışmalar göz önünde tutularak son karar Mütevelli Heyeti tarafından sonuca bağlanmaktadır. Mütevelli Heyetinin atanmış doğal üyeleri ve seçilmiş üyelerinin bir araya gelerek yönetimi gerçekleştiresi vakfın bir avantajını oluşturmaktadır. Çünkü bu kişilerin bir araya gelmesi vakıflarda merkezi kamu idareleri ile yereldeki üyelerin eşit şekilde temsilini sağlama amacına hizmet etmektedir. Mütevelli heyetini oluşturan bu üyelerin yapılan kanun değişiklikleriyle aldığı son hali aşağıdaki tablolarda verilmiştir (3294 sayılı kanun ve http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari).

Tablo 2.1 : İl Vakıf Mütevelli Heyeti

	İL VAKIF MÜTEVELLİ HEYETİ	
	DOĞAL ÜYELER	SEÇİLMİŞ ÜYELER
İL	VALİ (VAKIF BAŞKANI)	KÖY MUHTARI (Kendi aralarından seçtikleri bir kişi)
	BELEDİYE BAŞKANI	MAHALLE MUHTARI (Kendi aralarından seçtikleri bir kişi)
	DEFTERDAR	STK TEMSİLCİSİ (Kendi aralarından seçtikleri bir kişi)
	İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ	HAYIR SEVER VATANDAŞ (İl Genel Meclisinin seçtiği iki kişi
	İLSAĞLIK MÜDÜRÜ	
	İL TARIM MÜDÜRÜ	
	İL MÜFTÜSÜ	
	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜDÜRÜ (İL SHÇEK MÜDÜRÜ)	

Tablo 2.2 : İlçe Mütevelli Heyet Üyeleri

	İLÇE VAKIF MÜTEVELLİ HEYETİ	
	DOĞAL ÜYELER	SEÇİLMİŞ ÜYELER
İLÇE	KAYMAKAM (VAKIF BAŞKANI)	KÖY MUHTARI
	BELEDİYE BAŞKANI	MAHALLE MUHTARI (Kendi aralarından seçtikleri bir kişi)
	MAL MÜDÜRÜ	STK TEMSİLCİSİ (Kendi aralarından seçtikleri bir kişi)
	İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ	HAYIR SEVER VATANDAŞ (İl Genel Meclisinin seçtiği iki kişi)
	SAĞLIK GRUP BAŞKANI	
	İLÇE TARIM MÜDÜRÜ	
	İLÇE MÜFTÜSÜ	

SYD Vakfı Mütevelli Heyetinin görevleri 17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmi Gazete'de Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmî Senedi örneğinin 10'uncu maddesinde "Mütevelli heyeti vakfı yönetim ve temsile yetkili organdır. Bu sebeple vakfın amaçlarının gerçekleşmesi için gereken işlemi yapmaya ve kararları almaya yetkili ve görevlidir. Mütevelli Heyet ayrıca aşağıda belirtilen işleri de yapmak ve uygulamak görev ve yetkisine sahiptir" şeklinde ifade edilmiştir. Vakıf senedinde belirtilen "diğer görevler ise şöyledir:

1. Görev alanı içinde bulunan muhtaç durumdaki ihtiyaç sahiplerinin tespitinin yapılması,
2. Sağlık kuruluşlarıyla iletişim halinde olarak tespit edilen kişilerin sağlık ve tedavi masraflarının karşılanması,
3. Yapılacak kısa süreli yardımlarla toplum için faydalı bireyler haline gelebilecek kişilere eğitim ve öğretim imkânının sağlanması,
4. Vakfın gelirlerinin dağıtımı için mahalli şartlara uygun bir şekilde usul ve esaslar çerçevesinde yardım miktarlarını tespit etmek.
5. Yıllık olarak hazırlanan bilanço, gelir-gider hesabı, çalışma raporu ve bütçenin hazırlanması,
6. Vakfın amacına ulaşmak için uygulanacak kuralları tespit ederek gerekli kararları almak.

7. Sağlık ve sosyal yardım tesisleri kurulmasına destek vermek, işletmek veya işlettirerek vakfın amacının gerçekleştirilmesini sağlamak.

8. Vakıfta çalıştırılacak olan personel ihtiyacını tespit etmek, kadroların belirlenip tayin işlemlerinin gerçekleştirilmesi, ödenecek ücretlerin belirlenmesi ve gerekli hallerde göreve son verme işlemini yapmak.

9. Vakfın amacını gerçekleştirmek için vakfa bağış yapılmasını teşvik etmek, yapılan bağışları kabul etmek, mevcut geliri arttırmak için vakfa mal almak, satmak."

2.6.4.3. Mütevelli Heyetinin Çalışma Usul ve Esasları

Vakıf Senedinin 10'uncu maddesi gereği "Mütevelli Heyeti Vakfı yönetim ve temsile yetkili organdır. Bu sebeple vakfın amaçlarının gerçekleşmesi için gereken işlemleri yapmaya ve kararları almaya yetkili ve görevlidir."

SYD Vakıflarının 3294 sayılı kanun kapsamında çıkarılan yönetmelikte; elde edilecek fon geliri kaynaklarının dağıtım esasları belirtilirken; örgütlenme, çalışma usul ve esasları hakkındaki kararlarda serbest bırakılmıştır. Ancak kimi zaman ortaya çıkabilecek karışıklıklara, farklı uygulamaların sebep olacağı aksaklıklara karşı önlem olarak örgütlenme, çalışma usul ve esaslarına yönelik bilgi veren yönetmelik ve genelgeler yayınlanmaktadır. Bunlara örnek olarak Başbakanlık tarafından hazırlanan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Yardım Yönetmeliği" ve "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Uygulama Yönergesi" gösterilebilir (Saran, 1990).

SYD Vakıflarının, amaçlarını gerçekleştirmek için, farklı görevlerin belirli bir düzen içinde olduğu bir örgüt yapısında olması gerekmektedir. Bu doğrultuda planlama, örgütlenme, denetim ve bütçeleme gibi her örgüt yapısının olmazsa olmazı olan öğelerin düzenini SYD Vakıflarında Vakıf Başkanı ve Mütevelli Heyeti arasındaki ilişkiler düzenlemektedir.

Mütevelli Heyetinin çalışma usulleri, ihtiyaç sahiplerinin nasıl belirleneceği, kimlerin hangi görevlerde istihdam edileceği, yardım yapılma şekillerinin ve miktarlarının ne olacağı gibi konulardaki düzenlemeler yine yönetmelik ve yönergelerle bildirilmiştir (Saran, 1990).

Mütevelli Heyeti vakfın amaçlarının hayata geçirilmesi için belli günlerde toplanarak gündem konuları ile ilgili gerekli kararları alır; görevliler tarafından hazırlanan yardım talepleriyle alakalı dosyaları inceler ve karar alır (Saran, 1990).

Mütevelli Heyeti en az üye tam sayısının yarısından bir fazlayla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır. Eğer oylar eşit çıkarsa başkanın (Kaymakam/Vali) oyu iki oy sayılır (Haspolatlı, 2014).

Vakfın Mütevelli Heyet üyelerinin kimlerden oluştuğu 3294 sayılı Kanunun 7'nci maddesinde ifade edilmiş olduğundan, Kanunda belirtilen üyelerinin mütevelli heyet toplantılarına bizzat katılımı gerekmektedir. Bizzat katılım, tesis edilecek iş ve işlemlerin geçerliliği açısından zorunludur.

Vakıf Resmi Senedi'nin 12'nci maddesinde "Huzur Hakkı"ndan bahsedilmektedir. Bu hak Mütevelli Heyetinin her toplantı için aldıkları belirli ücrete verilen isimdir. Mütevelli Heyeti bir ayda en fazla on defa toplanabilir ve bu toplantılardaki "huzur hakkı" Mütevelli Heyetinin belirlediği devlet memuru maaşı katsayısının 30 göstergesi ile çarpımı kadar olan tavan fiyatı geçemez (T.C. Resmî Gazete, 1986).

2014 yılında yapılan düzenleme ile Tüm vakıflar Resmi Senetlerini yenilemiş ve 12'nci madde ile " Mütevelli heyet üyelerine huzur hakkı yada başka bir ad altında herhangi bir ödeme yapılamaz" hükmü getirilmiştir.

2.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Mali Yapısı

SYD Vakıflarının gelirleri ve giderleri kanunla düzenlenmiştir. Belirtilenlerin haricinde gelir sağlayamayacağı gibi bu gelirleri nasıl ve nerelerde kullanabileceği de belirtilmiştir.

2.7.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu'nun 8'inci maddesine göre "SYD Vakıflarının gelirleri şöyledir:

1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılacak miktar,
2. (Mülga: 7/12/2004-5272/87 md.)
3. (Mülga: 2/3/2014-6529/16 md.)
4. İşletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirler,
5. Diğer gelirler".

- *2. "Mahalli İdare bütçelerinden % 2 oranında ayrılacak paydan (köyler hariç)* 2004 yılında Belediye kanunu" ile
- 3. "*Her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, (bu bende göre elde edilecek nakdi ve ayni gelirin toplanması ve Türk Hava Kurumu, Türkiye*

Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Diyanet Vakfı ile SYD Vakıfları arasında paylaştırılması usul ve esasları bir yönetmelik ile düzenlenir.") fıkrası ise "Temel Hak Ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu" ile 2014 yılında mülga olmuşlardır.

Resmî Gazete'de Başbakanlık tarafından yayımlanan 17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği"nde SYD Vakıflarının esas gelir kaynağı olarak SYDTF gösterilmiştir. Yani bu fonun gelirleri SYD Vakıflarının gelirleri sayılmaktadır. Fonun gelirleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

1. "Kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla % 10'a kadar aktarılacak miktar,
2. Bütçeye konulacak ödenekler,
3. Orman emvali satış hâsılatından aktarılacak %5'lik miktar,
4. Trafik para cezası hâsılatının yarısı,
5. Yıllık beyanname veren Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin, hesaplanan gelir veya kurumlar vergisine ilâve olarak ödeyecekleri yüzde birlik miktar,
6. TRT reklam gelirlerinden aktarılacak %30'luk miktar,
7. Petrol ürünlerinin satışlarından her kilogram için kesilecek 1'er lira,
8. Her nevi bağış ve yardımlar,
9. Diğer gelirler."

Fon gelirleriyle ilgili kanun maddelerinin bazılarında farklı yıllarda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikleri sırasıyla;

- 14.06.1989 tarih ve 3571 sayılı kanunla orman mallarının satışından elde edilen gelirden alınan %5'lik tutar kaldırılmıştır.
- 23.07.1995 tarih ve 4122 sayılı kanunla petrol ürünlerinin satışından alınan pay kaldırılmıştır.
- 06.07.1999 tarih ve 4397 sayılı kanunla değiştirilerek TRT reklam gelirlerinden aktarılacak tutar %15 olmuştur.
- 09.04.2003 tarih ve 4842 sayılı kanun değişikliği ile her yıl beyanname veren Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin ödeyecekleri vergi tahsilatları toplamı üzerinden %2,8'lik pay olarak fonun gelirlerine eklenmiştir (Arıöz Bozkuş, 2009: 62).

Filiz'in (2003: 77-78) değerlendirmesine göre "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fon'undan aktarılacak paylar (periyodik pay) vakıfların en önemli, düzenli ve ana gelir kaynağıdır. Fonda toplanan kaynak, Fon Kurulu kararları ile vatandaşa en yakın noktada ve esnek bir anlayışla faaliyet göstermekte olan her il ve ilçede kurulu bulunan 1002 vakfa her ay periyodik olarak aktarılmaktadır. İl/İlçe nüfusu ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından belirlenen sosyo-ekonomik gelişme endeksi esas teşkil edilerek hesaplanan periyodik kaynak aktarımı, vakıfların aylık kullanılabilir kaynak mevcutları dikkate alınarak gönderilmektedir."

Vakıfların cari harcamaları ve amaca yönelik harcamaları için Genel Müdürlükten gönderilen "Periyodik Payların" aktarılmasında; il ve ilçe nüfusu ile "Devlet İstatistik Enstitüsü"'nden alınan sosyoekonomik gelişme endeksi dikkate alınması kapsamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki vakıflara %50 daha fazla pay aktarılmaktadır (Filiz, 2003: 77-78). Fondan aktarılan bu periyodik payların yanı sıra vakıfların kendi gelirleri de kullanılarak, ihtiyaç sahibi yoksul vatandaşlara ayni ve nakdi yardımlar ulaştırmaktadır.

SYD Vakıfları'nın fon harici gelirleri arasında "işletme ve iştiraklerden elde edilen gelirlere" yer verilmesi ile de "SYD Vakıfları"na geniş bir alanda faaliyette bulunma imkânı sağlanmış, böylelikle gelirlerin devamlılığı ve sürekliliğinin sağlanması ile gelir elde etme olanaklarının arttırılması amaçlanmıştır (Saran, 1990: 41; Canbolat, 1993: 13).

İşletmeler ile ilgili maddenin varlığına rağmen ülke genelinde Vakıfların İşletme ve İştiraklerinin varlığı pek söz konusu değildir. Bağış ve benzeri gelirlerin varlığından söz etmek de bir o kadar zordur. Bu durum gösteriyor ki "SYD Vakıfları" faaliyet gösterebilmek için "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fon Kurulu"na bağımlıdır.

2.7.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Giderleri

SYD Vakıfları'nın giderlerinin; "Vakıf Yönetim Giderleri", "Vakıf Faaliyet Giderleri" ve "Vakıf Amacına Yönelik Giderler" olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılması mümkündür (Uçarcı, 2003: 48-49).

Vakıf Yönetim Giderleri; Mütevelli Heyeti, personel giderleri, tazminatlar, sosyal sigorta primleri, kiralar, ısıtma, kırtasiye, temizlik malzemeleri, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT) gibi giderleridir.

Vakıf Faaliyet Giderleri ise; yardım toplama giderleri, kağıt baskı giderleri, araç giderleri, tanıtım-reklam giderleri vs'dir.

Vakıf Amacına Yönelik Giderleri ise; vakfın amacı doğrultusunda ayni ve nakdi her türlü yapılan yardımlardan oluşmaktadır. Ayrıca vakıf amacının gerçekleşmesinde yardımcı olabilecek, yurt, okul gibi bina ve tesislerin yapım ve onarım giderleri de amaca yönelik giderler arasındadır (Uçarcı, 2003: 48-49).Vakıfların bir ay içerisinde yaptıkları yönetim ve faaliyet giderleri Vakfın periyodik pay tutarının %50'sini geçemez.

2.8. Muafiyetler

3294 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi gereğince "SYD Vakıfları;

1. Kurumlar Vergisinden (iktisadi işletmeler hariç),
2. Yapılacak bağış ve yardımlar sebebiyle Veraset ve İntikal Vergisinden,
3. Sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallar ve yapacakları tüm muameleler dolayısıyla her türlü vergi, resim, harç ve fonlardan,
4. Vakıflar Genel Müdürlüğünce vakıflardan tahsil edilen teftiş ve denetleme masraflarına katılma paylarından" muaftır.

Açıklamalara göre, harçtan muaf tutulan işlemlerin, genellikle SYD Vakıfları'nın mevzuat ile öngörülen hizmetleri sunabilmesi için yapması gereken idari işlemler olarak nitelendirilebilir.

Diğer taraftan, vatandaşların bağış ve yardım yapmaya özendirilmesi, bu yolla vakıflara olan desteğin arttırılması amaçlanmış, Vakfa yapılacak bağış ve yardımlar da her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Bağış ve yardımlar "Kurumlar ve Gelir Vergisi" matrahından indirilebilir (3294 sayılı Kanun, 1986: Md.8).

2.9. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Sosyal Yardım Faaliyetleri

3294 sayılı kanunun 10'uncu maddesinin Ek-2 maddesine göre; İlgili Kanun gereğince "yapılan yardımlar ve proje destekleri ile 01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince verilen yaşlılık ve engelli aylıkları, kişinin rızası olsa bile haczedilemez, başkasına devir ve temlik edilemez."

Vakıflar aracılığı ile yapılan yardım faaliyetleri ilgili mevzuatlar gereği gerçekleştirilir. Toplumda dezavantajlı olan kesimlerin muhtaçlığının giderilmesinin amaçlandığı kanun kapsamında değerlendirmeler yapılır. Yardımların esas ihtiyaç

sahibine ulaşabilmesi amacı ile Kanuna uygun olmayan, muhtaçlık sınırını aşan yardım başvuruları Mütevelli Heyeti tarafından reddedilir.

2.9.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hedef Kitlesi

Toplumun ekonomik olarak en dezavantajlı kesiminde bulunan kişiler, 3294 sayılı Kanun kapsamında SYD Vakıfları aracılığı ile yürütülmekte olan yardım programlarının ve proje desteklerinin hedef kitlesinde, bulunmaktadır.

3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 2'nci maddesinde vakfın hedef kitlesi olarak, "Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişiler" belirtilmektedir.

İlgili kanunda 2012 yılında yapılan ek fıkra ile sosyal güvencesi olan muhtaç ailelerinde bu kanundan yararlanması sağlandı. İlgili ek fıkra maddesi " kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmakla veya bu kuruluşlarca aylık veya gelir bağlanmış olmakla birlikte, Fon Kurulunca belirlenecek ölçütlere göre; hane içindeki kişi başına düşen geliri, on altı yaşından büyükler için belirlenen aylık net asgari ücretin 1/3'ünden az olan kişilerden fakir ve muhtaç durumda bulunanlar" ıda bu Kanun kapsamına almıştır. (3294 Ek fıkra: 4/7/2012-6353/17 md.)

Birinci kısımdan farklı olarak sosyal güvence olan hanelerin kriterleri, muhtaçlık hesaplaması daha belirgindir. Yardımın yapılıp yapılamaması noktasında Mütevelli Heyetine takdir yetkisi verilmemiş, buradaki görevleri sadece onaylayan olarak düzenlenmiştir.

2013 yılında yayınlanan son ek fıkra ile "Her türlü acil durum ve afetten zarar görenler ve şehit yakınları ile gaziler ise, Fon Kurulu ile SYD Vakıflarınca belirlenecek kriter ve süreler çerçevesinde bu Kanun ile sağlanacak haklardan yararlandırılır" hükmü getirilmiş ve kanunun amaç kısmı son halini almıştır. Böylece toplumun her kesiminde oluşabilecek olan muhtaçlık durumuna cevap verilmesini sağlayacak düzenleme yapılmıştır.

3294 sayılı kanunun kapsam başlıklı bölümüne 2008 yılında yapılan ek fıkra ile de, "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde sayılan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin 5510 sayılı Kanun gereği ödedikleri katılım payları bu Kanun kapsamındadır.

Ancak yıl içinde ödenen tutarlar, takip eden yılda Hazine tarafından Fona geri ödenir" hükmü getirilmiştir. Böylece 3294 sayılı kanun kapsamında olan vatandaşların ödediği sağlık muayene ve ilaç katılım paylarının SYD Vakıfları aracılığı ile geri ödenmesi sağlanmaktadır.

2.9.2. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları Yardım Türleri

SYD Vakıfları ülke genelinde her il ve ilçede toplamda 1002 Vakıf, eğitimden sağlığa, barınmadan yakacağa hemen her alanda çok hızlı ve pratik biçimde yardım faaliyetlerini sürdürmektedirler. Vakıflara yapılan bütün başvurular Adres Kayıt Sistemine (AKS) göre yapılmakta olup her vakıf (acil durumlar haricinde) sadece kendi bölgesinde adrese kayıtlı olan vatandaşlara dosya açıp işlem yapabilmektedir.

Vakıf yardımları Düzenli/Periyodik Yardımlar ve Düzenli Olmayan Yardımlar olarak iki başlık altında toplanır. Düzenli yardımlar süreklilik arz eden yardımlardır. İlgili yardım programı kapsamında muhtaçlığı kabul edilen kişilere, muhtaçlığı devam ettiği sürece belirli periyotlar ile yardım yapılır. Düzenli olmayan yardımlar ise kişilerin o günkü sorunları ile ilgili olarak yaptıkları yardım başvuruları sonrası Vakıf kaynağından tek seferlik olarak yapılan yardımlardır. Her bir yardım türü için yardımların karar aşamalarında mevzuatları gereği farklı uygulamalar mevcuttur.

2.9.2.1. Düzenli Yardımlar (Merkezi Yardımlar)

2.9.2.1.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar

Genel olarak “engelli aylığı” olarak bilinen 2022 sayılı "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanununun" ilgili maddelerine göre bağlanan aylıktır. "Ekonomik yoksunluk içinde bulunan; 18 yaşından büyük engelli bireyler ve kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış engelli yakını bulunan Türk Vatandaşlarına" aylık bağlanmaktadır. Üç aylık olarak ödenen bir yardımlardır. Aylığın miktarı engel oranına göre değişmektedir (http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&source XmlSearch=65%20ya%C5%9F Erişim Tarihi: 25.04.2018).

65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarının "65 yaş aylığı" alabilmeleri için 2022 sayılı kanunun 1’inci maddesine göre "her ne nam altında olursa olsun kendisine ve eşine ait her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı asgari ücretin aylık net tutarının 1/3’ünden fazla olanlar ile aynı tutardan fazla gelir sağlaması mümkün olan kimseler muhtaç kabul edilemez ve kendilerine aylık

bağlanamaz". Kanun kapsamda olduğu SYD Vakıflarınca tespit edilen kişiler üç aylık olarak yine kanunun belirlediği oranda aylık alırlar.

İlgili kanun kapsamında Hak sahibi ve fayda sahibi olan vatandaşlar kanunun 2'nci maddesi kapsamında "5510 sayılı Kanunun 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının c) bendinin 1) numaralı alt bendi kapsamında kabul edilir". Yani Genel Sağlık Sigortası düzenlemesi öncesi "Yeşilkart" olarak bilinen sağlık kapsamından yararlanırlar. Kanun kapsamında olan yardım programları şöyledir:

Tablo 2.3: 2022 Yaşlı ve Engelli Aylıkları

2022 Yaşlı ve Engelli Aylıkları
1) Yaşlı aylığı
2) Engelli aylığı
3) Engelli yakını aylığı
4) Silikozis aylığı
5) Devreden Silikozis aylığı

Kaynak: Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016.

6111 sayılı kanunun geçici 2'nci maddesiyle "sosyal güvenlik kapsamında çalışmayan, sosyal güvenlik kurumlarından ya da yabancı bir ülke sosyal güvenlik kurumundan herhangi bir gelir veya aylık almayan ve silikozis hastalığı sebebiyle meslekte kazanma gücünü en az % 15 kaybettiğine Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Sağlık Kurulunca meslek hastalıkları tespiti hükümleri kapsamında karar verilen kişilere" Silikozis aylığı bağlanması mümkün hale getirilmiştir.

Vatandaşların "SYD Vakfı"na başvuru yapması ile süreç başlamaktadır. Başvuru sürecinden yardımın ödemelerinin oluşturulmasına ve yardım programına ilişkin bütün işlemler Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi 2022 Yaşlı ve Engelli Yardımları Modülü üzerinden yürütülmektedir (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/2022-yasli-ve-engelli-yardimlari-modulu/ Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2022 sayılı kanuna göre bağlanan aylıklara dair bütün hükümler kanun kapsamında belirlenmiş olup Vakıf Mütevelli Heyeti burada onaylayan görevindedir.

2.9.2.1.2. Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Yardım Programı (EVEK)

"29.12.2011 tarih ve 2011/8 sayılı Fon Kurulu" kararı ile "eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı" başlatılması kararı alınmıştır. Düzenli nakdi

yardım programının hedef kitlesi; "3294 sayılı kanun kapsamında olan eşi vefat etmiş kadınlar" olarak tespit edilmiştir (http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2012_06.pdf Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Hedef kitlede yer alan eşi vefat etmiş kadınların kayıtlı oldukları il/ilçe sınırları içinde bulunan "SYD Vakfı"na başvuru yapması sonrası işlemler sistem üzerinden yapılamakta olup, ödemeler iki aylık periyotlarla yapılmaktadır.

18.12.2015 tarihli ve 2015/7 karar numaralı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu Kararının Düzenli Yardımların Yürütülmesine İlişkin Değişiklikler kısmının 2'nci maddesinde; "Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Düzenli Yardım Programı" (EVEK) ile ilgili olarak; "Bu yardım programından faydalanabilmek için, kadının son resmi nikâhlı eşi ile resmi evliliği devam ederken eşin vefat etmiş olması gerekmektedir" kararı alınmıştır (Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016; 14).

Yardımın başlatılması, durdurulması, feshedilmesi, yararlanma şartları vb uygulama kılavuzu ile SYD Vakıflarına bildirilmiş olup, yardım ile ilgili bütün işlemler Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Hizmetleri Sistemi (BSYBHS) üzerinden yapılmaktadır.

2.9.2.1.3. Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı (MAAY)

20.06.2013 tarih ve 2013/5 sayılı Fon Kurulu kararı ile" muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı" başlatılması kararı alınmıştır. Bu kapsamda ilgili yardım programı "SYD Vakıfları" tarafından oğlu ya da eşi askerde olan muhtaç vatandaşlara ASPB'nin yayınlamış olduğu kılavuzdaki çeşitli şartları sağlamaları dahilinde verilen ve düzenli olarak askerde olan kişinin askerde olduğu süre boyunca iki ayda bir ilgili yakınının hesaplarına yatırılan sürekli bir yardım programıdır (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/ moduller-2/1128-2/), (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari Erişim Tarihleri: 22.04.2018).

Kılavuza göre "Hak sahibi sırası ile önce eş sonra anne, sonra babadır, bunlardan herhangi birisinin gaipliğine mahkemece karar verilmiş olması halinde, fayda sahipliği gaip olandan sonraki kişiye geçer" (Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016: 11).

"Askere giden kişi evli ise, programdan resmi nikâhlı eşi faydalandırılır. Askere giden kişi bekâr ise başvuru önceliği annenindir; anne hayatta değil ise baba başvuruda bulunabilir" (Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016).

Muhtaç Asker Ailesi Yardımı'ndan "askere gitmiş/gidecek olan kişinin , kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve askerlik dolayısıyla dönemsel olarak yoksulluk riskinde olan, fakir ve muhtaç durumda olduğu SYD Vakıfları Mütevelli Heyeti kararıyla tespit edilen resmi nikâhlı eşi veya anne-babası" faydalanabilmektedir.

Hedef kitledeki kişiler adresinin kayıtlı olduğu il/ilçe sınırları içinde bulunan "SYD Vakfı"na başvuru yapması ile süreç başlamakta ve başvuru sürecinden yardımın ödenmesine yardım programına ilişkin tüm işlemler "Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi", "Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Modülü" üzerinden yürütülmektedir.

2.9.2.1.4. Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı

Öksüz/yetim yardım programında, ilgili kılavuza göre şartları sağlayarak hak sahibi olan kişilere, 18 yaşını doldurmamış her bir çocuk için aylık 100 TL olmak üzere iki aylık periyotlar ile nakdi ödeme yapılır. Yardım programı kapsamında yapılan ödemelerin aralıkları ve artış miktarlarını belirlemede "Fon Kurulu" yetkilidir. Yardımlar, programdan yararlanacak hak sahibinin (vasi/veli) banka/PTT hesabına yapılır. Programdan yararlanmak için kişinin (Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016: 39-40);

1. "18 yaşını doldurmamış olması,
2. Annesi, babası veya her ikisinin de vefat etmiş olması,
3. Bekâr olması,
4. ASPB tarafından verilen sosyal ve ekonomik destekten (SED) faydalanmaması,
5. Kuruluşlarda koruma ve bakım altında bulunmaması,
6. Diğer kurum ve kuruluşlardan, yetim veya öksüz olmaktan dolayı benzeri yardımlardan faydalanmaması,
7. Asker çocuğu yardım programı kapsamında fayda sahibi olmaması / asker çocuğu yardım programı için de öksüz yetim yardım programından yararlanmaması,
8. Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımını desteklemek amacıyla, ASPB tarafından yapılan sosyal yardımlardan (evde bakım yardımı) faydalanmaması,
9. 2022 sayılı kanun kapsamında aylık almaması,

10. 3294 sayılı yasa kapsamında fakir ve muhtaç durumda olunduğunun Mütevelli Heyeti kararıyla tespit edilmesi gerekmektedir." Yardım programı ile ilgili bütün işlemler BSYBHS üzerinden yapılmaktadır.

2.9.2.1.5. Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardım Programı

"Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardım Programları" (ŞESY) kapsamında uygulanan yardımlar, yardım başvurusu yapan kişilerin önceden belirlenmiş olan bazı şartları sağlamaları ile verilen düzenli ve nakdi yardım programıdır. ŞESY programının, diğer yardımlardan farkı; şartlılık ilkesi ile yoksulluk içerisindeki kişilerin temel sağlık ve temel eğitim hizmetlerine katılımları ve katılımın sürekliliğinin sağlanmasıdır. Şartlı Nakit Transferi yardım programlarının dünyanın pek çok farklı ülkesinde de benzer örnekleri vardır, şartlılık özelliği ile diğer yardım programlarından farklılık göstermektedir.

Türkiye'deki Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) yardım programı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Dünya Bankası arasında 14 Eylül 2001 tarihinde imzalanan ve 28 Kasım 2001'de yürürlüğe konan borç anlaşmasıyla 2003 yılı itibari ile uygulamaya girmiştir. Ödemeler 2006'nın Mayıs ayına kadar Dünya Bankası'nın vermiş olduğu krediyle finanse edilmiş olup, sonraki dönem ödemelerinde tamamen "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu" kaynakları kullanılmıştır (Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016: 18).

Tablo 2.4: Şartlı Nakit Transferi Yardım Programı (ŞESY)

Şartlı Nakit Transferi Yardım Programı (ŞESY)
1) Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)
2) Şartlı Sağlık Yardımları (ŞSY)
a) Şartlı Sağlık Çocuk Yardımı
b) Şartlı Gebelik Yardımı
c) Şartlı Doğum Takibi Ödemesi
d) Şartlı Lohusalık Takibi

Kaynak: Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016.

ŞNT Yardım Programının iki alt yardım programı bulunmaktadır, bunlar; Şartlı Eğitim Yardım Programı (ŞEY) ve Şartlı Sağlık Yardım Programıdır (ŞSY). Şartlı Sağlık Yardımları da kendi içerisinde dört gruba ayrılır; Şartlı Sağlık Çocuk Yardımı, Şartlı Gebelik Yardımı, Şartlı Doğum Takibi Ödemesi ve Şartlı Lohusalık Takibi Ödemesi.

Şartlı Nakit yardımları, diğer yardım programlarından farklı olarak, yardım alan kişilerin bazı şartları yerine getirmek suretiyle yardımdan ödeme almaya hak kazandıkları bir yardım türüdür. Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları'nda kişilerin yardımda yararlanabilmeleri için alabilmeleri için ilk olarak SYD Vakıflarına başvuru yapmaları ve vakıf değerlendirmesi neticesinde yardımı almaya hak kazanmaları sonra da yardım için gerekli olan yükümlülükleri yerine getirmeleri zorunludur (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/sesy-snt-modulu/ Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Yardımın takibi için gerekli olan sağlık muayene takipleri Sağlık Bakanlığı sistemi üzerinden, eğitim devam takipleri ise Milli eğitim Bakanlığı Sistemi üzerinden SYD Vakıflarının BSYBHS'ne otomatik olarak aktarılmakta ve ödemeler şartları sağlayan hak sahiplerinin adına PTT üzerinden iki aylık periyotlar ile gönderilmektedir (Düzenli merkezi yardımlara ilişkin uygulama kılavuzu, 2016: 20-36).

Şartlı Sağlık Yardımının amacı, çocukların sağlık muayene takiplerinin yaptırılması koşuluyla yoksul ailelere düzenli ve nakdi para yardımının yapılmasıdır. Çocuk yaşta ölümleri ve çocukların hastalık oranlarının azaltılması amacıyla, erken çocuklukta bakım, temel sağlık ve beslenme gereksinimlerinden yeterli oranda faydalanamayan 0-6 yaş grubu çocukların verilen hizmetlerden yararlanmalarının sağlanması programın hedefidir (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/saglik-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.1.6. Kronik Hastalık Yardımı

3294 sayılı kanunun 2'inci maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında acil durum olarak kabul edilen Tüberküloz ve SSPE hastalıkları nedeniyle psiko-sosyal ve mali kayıp yaşayan hastalara yönelik, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonunun 09.03.2017 tarih ve 2017/2 sayılı kararı ile 23.08.2017 tarih ve 2017/5 sayılı kararına dayanılarak hazırlanmıştır (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/Kronik-HastalıklarTüberküloz-SSPE-Kılavuz-mühürlü.pdf Erişim Tarihi: 22.04.2018).

SSPE başvurusu için 30.03.2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Özürlülük ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik Hükümlerine göre alınmış; kişilerin sağlık ve engel durumunu gösterir belge ile başvuru yapılmaktadır (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/Kronik-HastalıklarTüberküloz-SSPE-Kılavuz-mühürlü.pdf Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Kronik hastalık kapsamında olan SSPE ve Tüberküloz hastalarının muayene ve sağlık takibi bilgileri tıpkı ŞNT de olduğu gibi Halk Sağlık Sistemi üzerinden BSYBHS'ne

aktarılacak ve takipleri olan hak sahiplerine PTT üzerinden merkezi yardım yapılacaktır. Yardımlar aylık olarak Fon Kurulunun belirlediği miktarda yapılacaktır. Yardımın uygulaması 2018 Şubat ayında ülke genelinde başlamıştır. Yardım ile ilgili bağlanma, durdurma ve diğer şartları uygulama kılavuzu ile tüm SYD Vakıflarına bildirilmiştir.

2.9.2.1.7. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY)

"Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı", finansmanı AB'nin mali kaynağı ile uygulanan süreli ve nakdi bir yardım programıdır. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı için programdan yararlanma şartları "Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü", "Kızılay", WFP ve ECHO tarafından belirlenmekte, yardım başvuruların alınmasından, ödeme listelerinin düzenlenmesine kadar bütün işlemler SYD Vakıfları, Genel Müdürlük ve Kızılay Hizmet Merkezleri tarafından, ödeme süreci ile ilgili iş ve işlemler ise, Kızılay ve WFP tarafından yürütülmektedir. (Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programına İlişkin Uygulama Kılavuzu, 2016: 6)

Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı, "6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Geçici Koruma", Uluslararası koruma başvurusunda bulunan, uluslararası koruma statüsüne sahip ve İnsani İkamet İzni bulunan yabancıları kapsamaktadır. Başvuru sırasında müracaatçılardan, Göç İdaresinden alınmış, başvuru tarihi itibariyle geçerli olan ve üzerinde 99 ile başlayan yabancı kimlik numarası bulunan “Yabancı Tanıtma Belgesi (Uluslararası Koruma Başvuru Belgesi, Uluslararası Koruma Statü Belgesi, İnsani İkamet Belgesi, vb.)” veya “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” talep edilir.

İlgili Yardım Programında fayda sahibi olabilmek için; "hak sahibi kişi ve hak sahibi kişi ile aynı hanede ikamet eden fayda sahibi aile bireylerinin 3294 sayılı yasa kapsamında fakir ve muhtaç durumda olunduğunun Mütevelli Heyeti kararıyla tespit edilmiş olması gerekmektedir. Diğer bir önemli kriter ise, bu yardım programına başvuran hak sahibi kişi ve hak sahibi kişi ile aynı hanede ikamet eden aile bireylerinin sosyal güvencelerinin olmaması" gerektiğidir.

Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programında diğer düzenli yardım programlarından farklı olarak "demografik kriterler" bulunmaktadır. Söz konusu "demografik kriterler şöyledir:

1. 18-59 yaş arası kimsenin bulunmadığı ve 60 yaş üzeri en az 1 kişinin olduğu haneler,

2. En az 2 engellisi (sağlık kurulu raporunda engellilik oranının yüzde 40 ve üzeri olması gerekmektedir) bulunan haneler,

3. Tek kadından oluşan ve başka üyesi olmayan haneler,

4. 18 yaşından küçük en az 4 kişinin olduğu haneler,

5. 18-59 yaş arası sadece 1 bireyin olduğu ve 18 yaşından küçük en az 1 bireyin olduğu haneler, (60 yaş ve üzeri birey varsa dahil edilmektedir)

6. Bağımlılık oranı 1,5'tan büyük olan haneler (Toplam kişi sayısı –(18-59 yaş arası engelli olmayan kişi sayısı))/(18-59 yaş arası engelli olmayan kişi sayısı) >1.5)"

Yukarıda yer alan demografik kriterlerden, en az birisini sağlayan haneler, demografik kriterler bakımından yardım programından yararlanmaya hak kazanmış olarak değerlendirilmektedir (Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programına İlişkin Uygulama Kılavuzu, 2016: 8). Bu şartların uygunluğu başvuru esnasında BSYBHS tarafından otomatik kontrol edilmektedir. Sistem hane sorgusunu her ödeme dönemi otomatik olarak tekrarlar. Yardımı almaya hak kazanan haneler her ay yardımlarını KIZILAY KART'lar ile Halk Bankası Şubelerinden çekebilirler.

2.9.2.2.Düzenli Olmayan Yardımlar

SYD Vakıfları tarafından muhtaçlığına karar verilen vatandaşlara yapılan her türlü nakdi ve ayni (barınma, eğitim, gıda, yakacak, sağlık...) yardımlardır (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/yardimlar-modulu/ Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Vatandaşın vakfa yaptığı başvuru sonucu hazırlanan inceleme raporuna istinaden Mütevelli Heyeti tarafından görüşülerek karara bağlanan tek seferlik ya da düzenli olmayan başvuruya istinaden yapılan yardım türleridir. Bu yardımlar nakit, ayni, gıda, barınma yardımı şeklinde olabilir.

2.9.2.2.1. Aile Yardımları

Sosyal yardımlar türünde ailelere yapılan barınma, gıda ve yakacak yardımlarının geneli aile yardımları altında oluşturulmaktadır. "Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü" tarafından; "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu" kaynağı kullanılarak, ekonomik ve sosyal yönden değişik yoksunlukları olan, ihtiyaç sahibi aileler için çok çeşitli alanlarda sosyal yardım yapılmasıdır (http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/yardimlar-modulu/ Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Sosyal yardımlar uygulamalarında ailelere yönelik yapılan barınma, gıda ve yakacak yardımlarının genelini "aile yardımları" oluşturmaktadır (Etki Analizi Raporu, 2007: 83'den aktaran Arıöz Bozkuş, 2009:102).

2.9.2.2.1.1. Barınma Yardımları

Oturulamayacak seviyede eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan 3294 sayılı kanun kapsamında muhtaç olan kişilerin evlerinin bakım ve onarımı noktasında ayni veya nakdi olarak yapılan yardım türüdür. Yardım programı sayesinde yaşadıkları yerin bakımını yapmaya gücü olmayan ve kötü şartlar altında hayatını idame ettiren vatandaşlarımızın sağlıklı ve sıcak bir yaşam ortamına kavuşması sağlanmaktadır (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Barınma yardımları Fon Kurulu 2017/7 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. uygulamaya yönelik 18 madde ve bunların alt maddeleri kapsamında yardımlar, Genel müdürlükten talep edilmek suretiyle SYD Vakıfları tarafından ayni ve nakdi olarak yapılabilmektedir. SYD Vakıfları kendi kaynağının olması durumunda genelgedeki şartlara uymak şartıyla kendi kaynağı ile de yapabilmektedir (2017/7 Fon Kurulu Kararı).

2.9.2.2.1.2. Gıda Yardımları

Yoksul ailelere yönelik gıda ve giyim gibi temel ihtiyaçların karşılanması amacı ile Ramazan ayı boyunca ve Kurban Bayramı öncesinde yılda iki defa SYD Vakıflarına kaynak aktarımı yapılmaktadır. (http://sosyalyardimlar. aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Aktarılan kaynağın dağıtımı; gıda maddelerinin toptan alınarak kişilerin kendi alımlarına göre daha ucuza mal olacağından yala çıkarak ayni gıda yardımı olarak yapılabileceği gibi kişilerin kendi ihtiyacını ve tercihlerini belirleyip bu doğrultuda harcamasını şekillendirmesi düşüncesi ile nakdi olarak da yapılmaktadır (Uçarcı, 2003: 49).SYD Vakıfları bu yardımları kendi kaynaklarından bütün bir yıl içerisinde de Mütevelli Heyet kararı ile yapabilirler.

2.9.2.2.1.3. Yakacak Yardımları (Kömür)

SYD Vakıfları 2003 yılından bu yana Türkiye Kömür İşletmeleri tarafından çıkarılan kömürün ihtiyaç sahibi olan ailelerin kışlık yakacak gereksinimlerini karşılamak amacı ile hane başına 500 kg'den az olmamak şartıyla dağıtım yapmaktadır. Muhtaç ailelere yapılan yakacak yardımı programı sayesinde ülkemizde atıl vaziyette olan yeraltı kaynakları da ekonomiye kazandırılmakta ve bu sayede ulaşım sektörüne ve istihdama

ciddi katkı sağlanmaktadır. (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.2.1.4. Sağlık Yardımları / Tedavi Destekleri

Sağlık yardımı kapsamında; "yeşil kartı" olmayan ve "yeşil kart" ile faydalanılamayan tedaviler için kişilerin ödeme gücünü aşan sağlık giderleri ile sosyal güvencesi olmayan vatandaşların ilaç ve tedavi giderleri karşılanmaktayken 01.01.2012 tarihinde "5510 Sayılı Kanunun Genel Sağlık Sigortası" hükümlerinin yürürlüğe girmesiyle tüm bireylerin tedavi ve sağlık hizmet bedelleri Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınmıştır (http://sosyalyardimlar. aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Sağlık yardımları kişilerin tedavi masrafları, sağlık ekipman gereçleri, faturalı sağlık destek ekipmanları vb. ihtiyaçların karşılanmasıdır. Vakfa başvuru yapan kişinin hastalığına, tedavisine ve talebine uygun olarak durumunu kanıtlayıcı belgesinin olması şartı aranmaktadır. Başvuru sonrası işlemler diğer yardımlarda olduğu gibidir.

2.9.2.2.1.5. Eğitim Yardımları

Yoksul kesimde yer alan kişilerin eğitim imkânlarına erişilebilirliğinin yetersiz olması nedeni ile eğitimde fırsat eşitliği söz konusu olmamakta ve yoksulluk nesilden nesle aktarılan bir durum olmaktadır. Sosyal yardım politikalarının etkili bir şekilde oluşturulmasında ve yoksulluk ile mücadelede başarılı olma noktasında eğitim faktörü kritik derecede önemdedir. Bu amaç ile Fon kaynağından önemli bir destek ayrılmaktadır (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/egitim-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

"SYD Vakıfları" ilköğretimde ve lisede okumakta olan fakir ve yardıma muhtaç durumda olan ailelerin çocuklarının önlük, çanta, kırtasiye, ayakkabı gibi temel okul ihtiyaçlarını karşılamak adına eğitim yardımları yapmaktadır. 2003–2004 öğretim yılından itibaren Yüksek öğrenim burslarının Kredi ve Yurtlar Kurumu'na devredilmiş olduğundan SYD Vakıfları tarafından üniversite bursu verilmemektedir.

2.9.2.2.1.6. Engelli Yardımları

Sosyal güvencesi olmayan engelli bireylerin topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak her türde araç gereç ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yürütülen bir sosyal yardım türüdür (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimprogramlarimiz/ engellilere-yonelik-yardimlar Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Yardım kapsamında özürlü kişilere 3294 sayılı kanun kapsamında olmaları kaydı ile akülü engelli aracı, motorlu engelli aracı, tekerlekli engelli aracı, protez-cihaz vb engelli araçları gibi yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımların nakdi veya ayni olacağına Mütevelli Heyeti karar verir. Nakdi olması durumunda kişiden fatura ve ihtiyaca yönelik doktor raporu istenirken ayni olması halinde sadece doktor raporu vb durum ispatlayıcı belge istenir.

2.9.2.2.1.7. Özel Amaçlı Yardımlar

"SYD Vakıfları"nın işsizliğin ve yoksulluğun belirgin şekilde görüldüğü bölgelerde yaşlı, kimsesiz, özürlü ve muhtaç durumdaki vatandaşlara "günlük sıcak yemek" verilmesi amacı ile Aşevleri işletmesi bu kategoriye örnektir (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/ozel-amacli-yardimlar Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Aşevinden yararlanacak kişiler 27.09.2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan "Vakıflar Yönetmeliği"nin 65'inci maddesinde şöyle belirtilmiştir.

1. "Sosyal güvencesi bulunmayan veya geliri net asgari ücret miktarından fazla olmayanlar aşevinden yararlanabilirler.

2. 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince aylık alanlar da aşevi hizmetinden yararlanabilirler".

SYD Vakıfları aracılığıyla doğal afet, yangın, terör gibi sebeplerle mağdur olan vatandaşlara acil ihtiyaçları noktasında çeşitli yardımlar yapılabilmektedir. Yardım kapsamda Fon kurulunun 2017/7 kararı ile barınma yardımları yapılabilmekte ve afet kapsamında eşya gıda gibi temel ihtiyaçlar noktasında yardımlar yapılmaktadır.

2.9.2.2.1.8. İstihdama Yönelik Yardımlar

Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi kapsamında geliştirilen İstihdam Teşvik Modülü ile birlikte, yardım alan hanelerdeki kişilerin çalışma durumları incelenmekte ve belirli kriterlere göre ilgili kişilere istihdam yaratma işlemleri Sistem üzerinden yürütülmektedir.

İstihdam teşviki kapsamında İŞKUR'a bildirilen kişiler İşkur tarafından yapılan iş teklifini kabul ettikleri takdirde kişinin sigortası 1 yıl süreyle T.C. ASPB tarafından ödenmektedir. Bu işlemin gerçekleşmesi için (http://butunlesikportal. aile.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/BUTUNLESIK-EGT-IstihdamTesvikIslemleriKullaniciKilavuzu.pdf Erişim Tarihi: 22.04.2018);

1. Kişi İŞKUR aracılığıyla yapılan iş teklifini kabul eder.

2. İşveren, kişiyi istihdam teşviki kapsamında işe aldığını SGK'ya bildirir.

3. SGK, İşkur'dan ve BÜTÜNLEŞİK yazılımı üzerinden kişinin istihdam teşviki kapsamında işe alındığını ve son 1 yıldır yardım ödemesi aldığını teyit eder.

4. Teyit sonrası, kişinin SGK primleri T.C. ASPB tarafından karşılanır.

2.9.2.3. Proje Destekleri

2002 yılından itibaren çalışabilecek, üretebilecek durumda ve yoksulluk içinde olan işsiz bireylerin, toplum hayatında “aktif” ve “üretken” olarak yer almalarını hedefleyen proje destek programları yürütülmektedir.

Proje destek programlarının amacı,

1. "Çalışabilir durumda bulunan fakir ve muhtaç vatandaşların kendi işlerini kurarak geçimlerini sağlaması,
2. Yoksul vatandaşların sürdürülebilir gelire kavuşturularak doğrudan sosyal yardımların hedef kitlesi olmaktan çıkarılması,
3. Yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz veya bu risk altında olan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasıdır" (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/proje-destek-programlarimiz/proje-destekleri Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.3.1. Gelir Getirici Proje Destekleri

Sosyo-ekonomik yönden yoksunluk içinde olan bireylerin toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak, topluma entegre etmek ve ekonomik anlamda aktif üretken duruma geçirmek, sürekliliği olan bir gelire ulaşmalarını sağlamak amacı ile kentsel alanda işyeri kurmak, kırsalda ise yörenin şartlarına uygun olacak sürekliliği olan faaliyet alanlarına yönelik "gelir getirici proje destekleri" yapılmaktadır.

Gelir getirici projelerde kırsal ve kentsel iş alanlarında en çok 15.000 TL destek verilebilmektedir. Gelir getirici projeler geri ödemelidir. Ödemeler, ödeme yapılmayan ilk iki yıldan sonra, altı yıl altı eşit taksit şeklinde sekiz yıl faizsiz olarak düzenlenmektedir.

2.9.2.3.2. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP) Destekleri

"Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi" sayesinde kişilerin ekonomik yönden ihtiyaçlı oldukları "SYD Vakıfları" tarafından tespit edilen "Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine" (en az 50-en fazla 100 üyeden oluşan) hayvancılık alanında destekler verilmektedir.

Program ile kırsalda ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde olan kişilerin ve ailelerin en uygun olan organizasyonla, gelir seviyesini yükseltme, istihdama katkıda bulunmak, üretilen ürünler ile ilgili yerinde değerlendirme ve pazarlama alanlarında gerekli maddi ve teknik desteği zamanında ulaştırarak, kişilerin üretime katılmasını sağlamak ve üretimin sürekliliğini sağlamak hedeflenmektedir (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/proje-destek-programlarimiz/proje-destekleri Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.3.3. Sosyal Hizmet Proje Destekleri

Fon kaynağı ile yoksulluk ve sosyal dışlanma yahut bu risk altında bulunan kişilerin ve grupların sosyal ve ekonomik hayatta aktif katılımlarının sağlanması, yaşam kalitelerinin yükseltilmesi suretiyle toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin oluşmasına yönelik sosyal hizmet proje destekleri gerçekleştirilmektedir.

Sokakta çalışan/yaşayan çocuklara, yaşlılara, engellilere, yoksullara, işsiz gençlere, korunmasız kadın ve erkeklere yönelik düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması amacı ile için toplum merkezleri veya sosyal amaçlı merkezlerin kurulması ile mevcut durumda var olan merkezlerdeki programların çeşitlendirilmesi Sosyal Hizmet projelerinin amacını oluşturmaktadır (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/ proje-destek-programlarimiz/proje-destekleri Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.3.4. İstihdam Eğitimi Proje Destekleri

Yoksul kadınlara, işsiz gençlere, uygulanacak olan belirli süreli kurslar ile çeşitli teknik ve sosyal beceriler kazandırılması ve bu kişileri yönelik daha nitelikli iş alanların kanalize etmek İstihdam Eğitimi Projelerinin amacını oluşturmaktadır. 2008 yılı sonundan itibaren istihdama yönelik eğitim projelerinin İŞKUR'un görev alanına girmesinden dolayı bu projelerin İŞKUR işbirliğinde yürütülmesi hususunda SYD Vakıfları Genel Müdürlük tarafından yönlendirilmektedir (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/proje-destek-programlarimiz/proje-destekleri Erişim Tarihi: 22.04.2018).

İstihdam noktasında SYD Vakıflarının tespitleri ve çalışabilir durumda olan vakıftan yardım alan işsizleri yönlendirmeleri adına 17.02.2012 tarihinde "ASPB" ile "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı" protokol imzalamıştır. Bu protokole istinaden BSYBHS'de istihdam bağlantı modülü açılmış SYD Vakfı çalışmalarında bu bağlantı sayesinde çalışabilir işsizlerin tespiti ve yönlendirme çalışması başlatılmıştır.

2.9.2.3.5. Geçici İstihdam Proje Destekleri

Toplumun ortak yararı için düzenlenecek çeşitli projelerde, kısa süreli olarak, ihtiyaç duyulan işgücünün istihdam yoluyla karşılanması, muhtaç ve işsiz bireylerin

çalıştırılması ve bu bireylerin kısa süreliğine de olsa kazanç sağlayarak aile ekonomisine katkı sağlaması Geçici istihdam projelerinin amacını oluşturmaktadır (http:// sosyalyardimlar.aile.gov.tr/proje-destek-programlarimiz/proje-destekleri Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.3.6. Toplum Kalkınması Proje Destekleri

Entegre bir yaklaşım ile birbirini destekleyici birden çok projenin aynı zamanda uygulamaya konması veya çeşitli çalışmalar ile eğitim içerikli veya sosyal hizmet projeleri ile gelir getirici projelerin birlikte uygulanabilmesini sağlamak "Toplum kalkınması projelerinin" amacını oluşturmaktadır.

2.9.2.3.7. Sosyal Konut Projesi

İnsanın en temel ve zaruri ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacının karşılanması ve insanca yaşam standartları çerçevesinde “barınma” imkanı sunulması amacıyla, "T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü" ile "T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı" (TOKİ) arasında imzalanan “Sosyal Konut” Yapım Protokolü ile "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu" kapsamında yer alan sosyal güvencesi olmayan fakir ve muhtaç durumdaki vatandaşlara yönelik, geri ödemeli olarak yapılmakta olan projedir (Çoğurcu vd, 2009: 50).

Yoksul kişilerin barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik konut yapımını(1+1 veya 2+1) içeren ve geri ödemeli olarak uygulanan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile birlikte yürütülür (http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari Erişim Tarihi: 22.04.2018).

2.9.2.4. Genel Sağlık Sigortası

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kanunun 60. maddesine göre "Genel Sağlık Sigortası kapsamında olanlar; ikametgahı Türkiye'de olan kişilerden;

a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

1) (a) ve (c) bentleri gereğince sigortalı sayılan kişiler,

2) (b) bendi gereğince sigortalı sayılan kişiler,

b) İsteğe bağlı sigortalı olan kişiler,

c) Yukarıdaki (a) ve (b) bentlerine göre sigortalı sayılmayanlardır."

Genel Sağlık Sigortası; kişilerin ilk olarak sağlığının korunmasını, sağlık sorunları ile karşılaşmaları durumunda ise gerekli olan harcamaların finansmanını sağlayan sigortayı, ifade etmektedir.

Sağlık alanında yapılan reformdan önce hem sosyal güvenlik kuruluşları farklıydı hem de sigortalı kişiler yalnızca kapsamında oldukları sosyal güvenlik kuruluşunun sunduğu sağlık hizmetlerinden faydalanabilmekteydi. Sağlık hizmetlerine erişim hakkı herkes için eşit imkanlarda değildi.

Genel Sağlık Sigortası ile kişilerin ekonomik durumuna ve isteğine bakmaksızın oluşabilecek hastalık riskine karşı, toplumda yer alan bütün fertlerin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde yararlandırılması sağlanmaktadır (http://www.sgk.gov.tr/ wps/portal/sgk/tr/calisan/gss_tescil_sureci Erişim Tarihi: 22.04.2018).

"633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri" Hakkında KHK'nin 11'inci maddesinin h) bendinde "Sosyal yardıma hak kazanılmasında ve genel sağlık sigortalısının tespitinde esas alınacak gelir tespit testlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek bu testleri SYD Vakıflarıyla iş birliği yaparak uygulamak" hükmü eklenmiştir.

2.10. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Çalışma Usul ve Esasları

3294 sayılı Kanun hükümleri gereği her il ve ilçede kurulan "SYD Vakıfları", ilgili Kanun kapsamında olan ihtiyaç sahibi vatandaşlar yardım yapmak olarak ifade edilebilecek olan esas işlevlerini, uygulamada oluşturulan bir örnek yapılanma dolayısıyla, ülke genelini kapsayan usul ve esaslar dâhilinde sürdürmektedir.

3294 sayılı Kanun," Vakıfların kuruluşu, hedef kitlesi ve amacı" gibi temel hususlara yer vermiş ancak vakıfların çalışma usul ve esaslarına ilişkin herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Bu bağlamda, farklı uygulamalardan doğacak aksaklıkları ortadan kaldırmak ve uygulamada birlikteliği sağlamak adına, vakıfların çalışma düzenine ilişkin usul ve esaslarına genel olarak, genelge, yönerge, usul ve esaslar gibi düzenlemelerle yön verilmiştir.

"SYD Vakıfları'nın Başvuru İnceleme, Değerlendirme, Dağıtım ve Teslim Usul ve Esasları 19.04.2006 tarihli ve 2006/2 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu kararı" yürürlüğe konulmuş, vakıf uygulamalarında birliktelik sağlanmıştır.

Yardım Başvurusu, "kişinin ikamet ettiği yerdeki SYD Vakfına (Valilik/Kaymakamlık) bizzat yapılır. Sadece zorunlu hallerde (tedavi, yolda kalma vb)

ikametleri dışında başka il/ilçede geçici olarak bulunanlar, zorunluluk nedenini (sevk belgesi vb.) gösteren belgeyi ilgili SYD Vakfına ibraz ederek; Merkez ilçe nüfusu bulunmayan Büyükşehir niteliğindeki illerde (İstanbul, Ankara, İzmir, Konya, Kayseri, Bursa vb.) bulunanlar, İl Merkez SYD Vakıflarına, bu kapsam dışındaki il merkezi ve bağlı ilçelerde bulunanlar, bulundukları yerin İl Merkez/İlçe SYD Vakıflarına başvuruda bulunabilirler" (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: "Başvuru"/Md. 2).

Başvuru için reşit omla şartı aranır. "Reşit olanlar tarafından bizzat (evli ise eşlerden biri tarafından kendisinin ve eşinin nüfus cüzdanını vakfa ibraz etmesi kaydıyla) yapılır." (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: "Başvuru"/Md.3).

BSYBHS ile vakıf personeli başvuru dilekçesini elektronik ortamda oluşturarak imza altına alır. Yapılan işlem otomatik olarak Vakıf personelinin kendi kimlik ve şifreleri ile kullandığı sisteme görev olarak düşer ve tüm aşamalar sistem üzerinden takip edilir.

İlk başvuruda haneye Vakfın arşivleme sistemine göre numara verilir ve aile için bir dosya açılır. Kişinin Vakıf ile olan bütün işlemleri bu dosyada muhafaza edilir.

Vakıflar tarafından başvuru sahibinin BSYBHS vasıtasıyla TC Kimlik Numarası ile "sosyal güvenlik durumu, adres bilgileri, nüfus-aile-kişi kayıt örnekleri ve olay bilgileri, yeşil kartının olup olmadığı, 2022 sayılı Kanuna göre maaş alıp almadığı ile başvurduğu yardım türü itibariyle gereklilik arz eden, İŞKUR'a kaydının olup olmadığı, işsizlik sigortası, kısa çalışma ödeneği ve iş kaybı tazminatı alıp almadığına ilişkin bilgileri, vergi mükellefiyeti ve üzerine kayıtlı aracı veya gayrimenkulü olup olmadığına ilişkin bilgileri, arazi varlığı, ekili arazi varlığı, tarımsal desteklerden yararlanıp yararlanmadığı ve büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısına ilişkin bilgileri, muhtaçlık veya evde bakım aylığı alıp almadığı" sorgulanarak gerekli bilgiler temin edilmektedir (http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2013_12.pdft Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Hali hazırda BSYBHS üzerinden 15 Kurumun merkezi veri tabanlarında kayıtlı 32 adet kişisel bilgiye ulaşılmaktadır. BSYBHS'nde kayıtlı hane dosyaları içinde sistemden alınacak Sosyal Yardım İnceleme Formunda söz konusu bilgiler sistem tarafından otomatik olarak forma eklenecektir (http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2013_12.pdf Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Gerekli bilgi ve belgelerin temininden sonra başvuru safhası tamamlanmış olur ve ardından "inceleme" safhası gelmektedir. 3294 sayılı kanun kapsamındaki kişilerle ilgili bilgilerin sağlıklı ve ayrıntılı bir biçimde elde edilmesi; vakıfların amaçlarına uygun faaliyette bulunmasını, dolayısıyla sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın gerçek anlamda sağlanması bu önceliğe bağlı olarak yapılacak inceleme ile mümkündür. Bu bakımından

inceleme, araştırma ve değerlendirme çalışmaların; yardımlardan yararlanacak kişilerin belirlenmesi için yapılması gereken en önemli vakıf faaliyetleri arasında olduğu söylenebilir (Saran, 1990: 47'dan aktaran Arıöz Bozkuş,2009: 112).

İnceleme, "vakıflara yardım başvurusunda bulunan kişinin ekonomik ve sosyal durumu ile aile ve çevresel durumunun tespiti için ikametinde yapılan ziyarettir" (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: "İnceleme"/Md.1).

Yapılacak incelemenin amacı, "yardım başvurusunda bulunan kişinin fakru zaruret ve muhtaçlık halinin tespit edilerek, hakkında araştırma yapılan kişiye yardım yapılması konusunda Mütevelli Heyet üyelerinde vicdani yönde bir kanaat oluşturulmasıdır."

İnceleme işleminin Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından iş akdi imzalanan "Sosyal Yardım Ve İnceleme Görevlileri" tarafından yapılması esas olup; İncelemeden sorumlu personeller dışında kolluk kuvvetlerine veya başka bir birime/kimseye inceleme yaptırılması mümkün değildir. Özel durum arz eden koşullarda uygun görülmesi halinde kolluk kuvvetlerinin "sosyal yardım ve inceleme görevlilerine" refakat etmeleri mümkündür (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: "İnceleme"/Md.2).

Hane incelemesinin tamamlanmasının ardından Sosyal Yardım Ve İnceleme Görevlileri tarafından Vakıf Mütevelli Heyetine sunulmak üzere, vakfa yardım başvurusunda bulunan kişinin ikamet adresinde yapılan inceleme neticesine göre edinilen bilgi ve izlenimleri içeren "inceleme raporu" düzenlenir. Raporda, "sosyal yardım ve inceleme görevlisinin" yardım başvurusuna ilişkin kanaati ile -varsa- başvuranın başvuruda belirlediği yardım türünün dışında faydalandırılabileceği yardım türü de yer alır (Örneğin "gıda yardımı" başvurusu olan ailenin "yakacak" ihtiyacı olduğunun tespiti gibi).

"Vakfın sosyal yardım ve inceleme görevlileri tarafından yapılan bu incelemenin, geçerlilik süresi 1 yıl olup; vakfa başvuru tarihi esas alınarak dosyanın aktif olması halinde her yıl yenilenmesi esastır" (Başvuru Usul ve Esasları, 2006, "İnceleme"/Md.1).

Yapılan inceleme sonrası işlem ise "değerlendirme" safhasıdır. Yapılan inceleme sonrasında hazırlanan raporlar Mütevelli Heyeti toplantılarında değerlendirilir. Heyet değerlendirme neticesinde, yardım talep eden kişilerin muhtaç durumda olup olmadıklarına ve talep ettikleri yardım türüne göre hangi yardımın ne kadar yapılacağına karar verilir. Muhtaç olmadıklarına karar verilen kişilerin yardım talepleri reddedilir.

Vakıf müdürü tarafından "Vakıf Mütevelli Heyetinin" her toplantısı için "Vakıf Mütevelli Heyeti Toplantı Gündemi" hazırlanır ve heyete sunulur. Vakıf müdürü, Mütevelli Heyeti toplantılarında gündemde yer alan yardım başvurularının yanı sıra, vakfın mali

durumu ve varsa "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü"nden ve kurum ve kuruluşlardan gönderilmiş olan yazılar ve genelgeler hakkında Mütevelli Heyetine bilgi verir.

Toplantı gündeminde yer alan konular ve yardım başvuruları, Vakıf Mütevelli Heyetince başvuru sahibinin dosyasında yer alan bilgi ve belgeler, başvuru sahibinin/ailenin ekonomik durumu sosyal güvenlik durumu, faydalanmak istediği yardım programı, inceleme görevlisi personelinin raporu ve görüşü çerçevesinde değerlendirilir ve karara bağlanır. Bu değerlendirme sonrasında alınan başvurular; uygun bulunanlar için, "yapılacak yardımın türü, miktarı ve süresi" tespit edilerek; yardım başvurusu uygun bulunmayanlar için ise reddolma gerekçesi belirtilerek karara bağlanır. Vakıf Mütevelli Heyeti toplantılarının, başvuruların bekletilmeksizin değerlendirilebilmesi, iş ve işlemlerin zamanında yerine getirilebilmesi için haftada bir yapılması esastır (Başvuru Usul ve Esasları, 2006, "Değerlendirme"/Md.2). Bu toplantı sıklığı gündem maddelerinin yoğunluğuna ve aciliyetine göre farklılık gösterebilir.

Başvurusu ret olan kişiler, "çıkan Mütevelli Heyeti kararına yazılı olarak itirazda bulunabilirler. İtiraza yönelik olarak varsa bilgi ve belgelerle birlikte itiraz gerekçesinin belirtildiği yazılı dilekçe, vakıf personeli tarafından alınır ve başvuru sahibinin dosyası yeniden görüşülmek üzere Vakıf Mütevelli Heyeti'ne sunulur" (Başvuru Usul ve Esasları, 2006, "Değerlendirme"/Md.2). Mütevelli Heyeti itiraz sonrasında incelemenin genişletilerek tekrarlanmasını isteyebileceği gibi, kararını yineleyebilir veya başvuruya olumlu cevap verebilir" (Saran, 1990: 50).

Yardımlar, Vakıf Mütevelli Heyetinin alacağı kararlar doğrultusunda ayni veya nakdi olarak yapılmaktadır. Yardımların, kargaşaya ve izdihama meydan vermeden, kişi onurunu rencide etmeyecek biçimde ve zamanında yapılması esastır. Yardımların başvuru sahibine teslimi esas olmakla birlikte, Vakıf Mütevelli Heyetince aksine bir karar alınmış olmadıkça, yardımların belgelendirilmek kaydıyla eşe, anneye, babaya veya 18 yaşını doldurmuş çocuklara ya da yasal temsilciye verilmesi de mümkündür (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: Dağıtım ve Teslim).

633 sayılı ASPB'nin "Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi"nin 11'inci maddesi ç) bendi ile "3294 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak, incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usûl ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek" görevi Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayılmıştır. SOSYAL YARDIMLAR GENEL

MÜDÜRLÜĞÜ bu kapsamda gerekli gördüğü noktalarla ilgili güncelleme ve yeni çalışmalar yapmaktadır.

2.11. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Personel Rejimi

"5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun"un 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasının c) bendinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kuruluna "Vakıflarda çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kriterleri görüşmek ve karara bağlamak" görevi verilmiştir.

"633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 11 inci maddesinin ç) fıkrası, 34'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasının c) bendi gereği "SYD Vakıfları'nın Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esasları" kılavuzu hazırlanmıştır.

Bu bağlamda, "SYD Vakıfları"nda çalışacak personelin özelliklerini belirlemek için "SYD Vakıfları"nda çalışacak personelin nitelikleri, özlük hakları ve çalışma şartlarını düzenleyen "SYD Vakıfları'nın Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar" Fon Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur. Böylece vakıfların personel uygulamalarında birliktelik sağlanmıştır.

Bu Esasların 8'inci maddesine göre "Belirsiz süreli personel alımında, bu Esaslara ekli Ek-(II) sayılı cetvelde belirlenen norm kadro sayıları aşılamaz. Personelin işe alınması Mütevelli Heyeti kararı ile sistem üzerinden yapılır" (Fon Kurulunun 11.12.2014/7 sayılı kararı ile değiştirilmiştir).

Vakıflarda "belirsiz süreli" olarak istihdam edilecek personele üst unvandan alt unvana doğru sırasıyla "Vakıf Müdürü", " Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi", "Muhasebeci", "Büro Görevlisi", "Yardımcı Hizmet Görevlisi" unvanları bulunmaktadır (SYD Vakfı Norm Kadro.....Esasları 2012, Md. 7).

Personelin nasıl istihdam edileceği aşama aşama 8'inci madde 9 alt başlıkla ifade edilmiştir. Her kadro için ayrı şartlar olmaktadır. Personelin işe alımı Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından yapılır. İşe alım kararından, duyuru, mülakat ve sözleşmenin imzalanmasına kadar tüm aşamalar BSYBSH üzerinden gerçekleştirilir. Girilen bilgiler Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığınca takip edilir.

Personel alımında aranacak şartlar şöyledir (SYD Vakfı Norm Kadro.....Esasları 2012: Md. 6);

1) "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,

2) Medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olmak,

3) 18 yaşını bitirmiş olmak ve 35 yaşını doldurmamış olmak,

4) Askerlik görevini yapmış veya muaf olmak ya da askerlikle ilişkisi bulunmamak,

5) Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

6) Türk Ceza Kanununun 53'üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

7) Görevin özelliğine göre eğitim, yaş, tecrübe gibi özel şartları taşımak.

8) Vakıflarda ilk defa istihdam edilecek Muhasebeci, Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi ile Büro Görevlisinde, 4 Yıllık Yükseköğretim Kurumlarının her bir unvanın iş tanımında belirtilen bölümlerinden mezun olmak ve Öğrenci Seçme ve Yerleştire Merkezi tarafından yapılan geçerli Kamu Personeli Seçme Sınavında KPSS-P3 puan türünde en az 60 puan almış olmak şartları aranır. İhtiyaç duyulması halinde Mütevelli Heyeti tarafından yabancı dil bilmek, bilgisayar programları kullanabilmek vb. özel şartlar da aranabilir. Vakıflarda ilk defa istihdam edilecek Vakıf Müdürü için 4 yıllık yükseköğretim kurumlarının birinden mezun olma ve kamu sektöründe ve/veya özel sektörde toplam en az 5 yıllık iş deneyimine sahip olma şartlarının yanında Vakıflarda yeterli norm kadro sayısının bulunması şartları aranır. Bu unvan için yaş ve geçerli KPSS puanına sahip olma şartları aranmaz. İhtiyaç duyulması halinde Mütevelli Heyeti tarafından yabancı dil bilmek, bilgisayar programları kullanabilmek vb. özel şartlar da aranabilir. Ancak Vakıf Müdürü olarak istihdam edilen personel için unvan değişikliği yapılırken, geçiş yapılacak unvan için gerekli niteliklerin taşınması, boş norm kadronun bulunması ve ilk defa işe alınacak Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi ve Büro Görevlisi istihdam prosedürlerinin uygulanması şartları aranır.

9) Ek-(VIII) İş Tanımlarında belirtilen nitelikleri taşımak (2) KPSS şartı bulunmayan unvanlar için personel istihdamında 35 yaşını doldurmamış olmak şartı aranmaz."

Fon Kurulunun 11.12.2014/7 tarih ve sayılı kararına istinaden "personele ödenecek ücretler Personelin unvanı, eğitimi, kıdemi ve Vakıfların derecelendirilmesine göre hazırlanan Ücret Skalasında gösterilen azami ücretleri aşmayacak şekilde Mütevelli

Heyetince serbestçe belirlenen ücretler" ödenir. (SYD Vakfı Norm Kadro.....Esasları,2012, Md. 10).

Vakıf personelinin, çalışma şartları ilgili esaslara ek olarak gönderilen Personel İş Tanımlarında belirlenen çerçevede görevlerini yerine getirmesi esastır. SYD Vakıfları'nın personeli "4857 sayılı İş Kanunu" hükümlerine göre istihdam edilmektedir. Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından istihdamına karar verilen personel ile belirsiz süreli iş sözleşmesi (geçici personel için belirli süreli iş sözleşmesi) imzalanmakta ve personel, bu sözleşme hükümleri çerçevesinde çalıştırılmaktadır. Sözleşmeye paralel olarak, "vakıf personelinin sicil ve disiplin işlemleri de 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir" (SYD Vakfı Norm Kadro.....Esasları, 2012, Md.16). Bu itibarla, SYD Vakıfları'nın belirli veya belirsiz süreli iş sözleşmesi ile çalışan personeli İş Kanununa tabi işçi statüsündedir.

2.12. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Denetimi

SYD Vakıflarında denetim mekanizması birden fazla kurum tarafından yürütülmektedir. SYD Vakıfları ASPBnın idari yapılanması içerisinde yer almamakla birlikte, denetimleri Vakıflar Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı ve ASPB tarafından yapılmaktadır.

Vakıf senedinin 14'üncü maddesine göre "Vakıf; ASPB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile Denetim Hizmetleri Başkanlığının ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftiş ve denetimine tabidir".

2.12.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Teftişi

SYD Vakıfları hesap ve işlemleri yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlıdır.

"3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu"nun, vakıfların denetlenmesi konusunda herhangi bir hükmü bulunmamaktadır. Bununla birlikte 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunun 7'nci maddesi gereği; "Kanun'un amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve ayni yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede;

1. Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre tescil edilmiş,

2. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre faaliyet gösteren ve

3. Özel hukuk tüzel kişiliğini haiz olan SYD Vakıfları 5737 sayılı Vakıflar Kanuna göre yeni vakıf statüsündedir."

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 33'üncü maddesine göre Vakıfların denetimi ile ilgili olarak "Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir. Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir. Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır" hükmü yer almaktadır ve 36'ncı maddesinin e) bendinde ise "Mülhak, cemaat ve yeni vakıflar ile esnaf vakıflarının denetimini yapmak" Vakıflar Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sayılmıştır.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'ün 19'uncu maddesinde "Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftişine tabidir. Vakıflar Genel Müdürlüğü teftişi, müfettişleri aracılığı ile yaptırır." hükmü yer almaktadır.

Bu çerçevede, Türk Medeni Kanununa göre kurulan ve 5737 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde "yeni vakıf" statüsünde olan SYD Vakıfları'nın denetim makamı Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür.

Vakıflar Yönetmeliğinin 122'nci maddesi kapsamında, "SYD Vakıfları'nın iş ve işlemlerinin amaca ve yasalara uygunluğunun denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü müfettişleri tarafından yapılmaktadır." Denetimler, "SYD Vakıfları'nın vakıf senedinde yazılı şartlara, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, amacı doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadığı, mallarının ve gelirlerinin vakıf senedindeki şartlara ve yasalara uygun kullanılıp kullanılmadığının tespitini" kapsar (Vakıflar Yönetmeliği, 2008, Md.122).

Teftişin nasıl yapılacağı, Teftiş makamı, Teftiş sonunda verilen raporlar, teftiş sonucunda yapılacak işlemler, Teftiş ve denetleme giderlerine katılma payı gibi ayrıntılı açıklama "Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'"ün "Teftiş" başlıklı dördüncü bölümünde anlatılmaktadır (Vakıflar Hakkında Tüzük, 1970: Bölüm 4).

2.12.2. İçişleri Bakanlığı Teftişi

"SYD Vakıfları" idari yönden İçişleri Bakanlığı denetimine tabidir.

3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 15 inci maddesi a) bendi gereği, İç İşleri Bakanlığı Teftiş Kurulu "İçişleri Bakanlığı'nın merkez birimlerinin, bağlı kuruluşların, il ve ilçelerin ve mahalli idarelerle, bunlara bağlı ve bunların kurdukları veya özel kanunlarla kurulmuş birlik, işletme, müessese ve teşebbüslerin işlem

ve hesaplarını teftiş etmek ve denetlemek, inceleme ve soruşturma yapmak" ile görevlendirilmiştir.

Bu çerçevede, İl ve İlçe SYD Vakıfları'nın başkanı da olan vali ve kaymakamlar, mülki hizmetler kapsamına giren ve mülki idare amiri sıfatıyla yürüttükleri bu asli görevleri nedeniyle İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin denetimine tabidirler. Dolayısı ile bu durum, SYD Vakıfları'nın idari yönden İçişleri Bakanlığı denetimine tabi olması sonucunu beraberinde getirmektedir (Arıöz Bozkuş, 2009: 122).

2.12.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Teftişi

"SYD Vakıfları", yürüttükleri yardım programları ile proje uygulamalarının yerindelik yönünden denetiminde "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü"ne tabidir.

"5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"un 3'üncü maddesinin c) "Vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak ve incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının kriterlerini belirlemek" Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri arasında sayılmıştır (5263 SYDGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 2004: Md. 3).

2.13. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Sona Ermesi

Vakıf Senedinin 17'nci maddesine göre; "Vakıf, amacının gerçekleşmesi imkânsız hale geldiğinde, Türk Medeni Kanununa göre kurulan vakıflarla ilgili mevzuat hükümlerine göre sona erer ve tasfiyesi yapılır. Tasfiye sonucu artan mal ve haklar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna intikal eder."

"SYD Vakıfları"; "Türk Medeni Kanunu" hükümleri çerçevesinde kurulup, "Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük" hükümlerine göre faaliyet gösterdiğinden, vakıfların sona ermesine ilişkin esaslar "SYD Vakıfları" içinde geçerlidir.

"Vakıflar Hakkındaki Tüzük"ün 30'uncu maddesi gereği "Gayesinin gerçekleşmesi imkansız hale gelen vakıf kendiliğinden dağılmış olur. Vakfın idare organı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü vakfın gayesinin gerçekleşmesinin imkansız hale geldiği kanısına varırsa dilekçe ile yetkili mahkemeye başvurarak durumun mahkeme siciline tescilini ister. Yetkili mahkeme, gereğine göre, Vakıflar Genel Müdürlüğünün veya vakfın idare organının yazılı düşüncesini alarak, istemi karara bağlar. Mahkeme, vakfın dağıldığı sonucuna varırsa durumu tescil eder."

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunun 7'nci maddesine göre, "SYD Vakıfları'nın her il veya ilçede kurulması esas olduğundan; mevcut bir ilçenin/ilin kaldırılması veya başka bir ilçe/il ile birleşmesi halinde buna bağlı olarak SYD Vakıfları'nın sona ermesi söz konusu olacaktır."

"5737 sayılı Vakıflar Kanunu"nun 27'nci maddesinde "Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve hakların; vakıf senedinde yazılı hükümlere göre intikal edeceği" hüküm altına alınmıştır. Türk Medeni Kanununa göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 33'üncü maddesinde ise "Vakfın kendiliğinden dağılması halinde, borçların tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar, vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde Vakıflar Genel Müdürlüğünce mümkün mertebe gayece aynı olan bir vakfa intikali sağlanır." Vakıf Resmi Senedi 17'nci maddeye göre "bu intikal Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na" olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİGA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI VE YARDIM FAALİYETLERİ

3.1. Biga Hakkında Genel Bilgi

Biga, kendi adı ile anılan yarımadada kurulmuş, merkeze 90 km uzaklıkta, toplam nüfus açısından Marmara Bölgesi'nin Güneybatı bölümünde yer alan Çanakkale ilinin en büyük ilçesidir. Doğusunda Gönen, batısında Lapseki, güneyinde Çan, kuzeyinde ise Marmara Denizi vardır (http://www.biga.gov.tr/tarih-ve-cografyasi Erişim Tarihi: 25.04.2018).

Şekil 3.1: Biga Siyasi Haritası

(http://pomaknews.com/wp-content/uploads/2011/04/biga-haritasi.jpg Erişim Tarihi: 06.04.2018)

Genel yüzölçümü 1331 km²'dir. TÜİK verilerine göre 2017 itibari ile İlçe merkez nüfusu 53.537 olup köy ve beldeler ile birlikte toplam nüfus 90.778'dir. Biga'da, ilçe merkezi dışında 2'si belde ve 108'i köy olmak üzere merkez ile birlikte toplam 111

yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçe merkezinde 9 mahalle vardır (http://www.biga.gov.tr Erişim Tarihi:25.04.2018).

Biga'nın Latince kökenli bir sözcük olduğu ve “iki atla çekilen iki tekerlekli araba” anlamı taşıdığı bilinmektedir. Kocabaş Çayı dar bir boğazı andırdığı için Biga, boğaz şehri olarak da anılmaktadır.

Evliya Çelebi’ye göre: "Biga’nın ilk fatihi Sultan Alaaddin’in beylerinde Bayboğa olduğu için Biga’nın tarihteki adı değiştirilerek Boğa şehri denilmeye başlanmıştır."

Eski Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlarından Hasan Ali YÜCEL, Türkiye’de Orta Öğretim adlı kitabında Biga’dan bahsederken "Biga’ya 19. yüzyıl başlarında Boğa dendiğini, bunun yörenin boğalarıyla ün kazanmış olmasından kaynaklandığını" belirtmektedir.

İlçenin adı ile ilgili bir başka görüş ise; mitolojinin kanatlı atı Pegasus`tan geldiğidir. Biga sözcüğün, Yunancada "kaynak ve pınar" anlamına gelen Pega sözcüğünden Biga’ya dönüştüğü düşünülmektedir. Pega sözcüğünden ise Pegasos türemiştir. Pegasos eski Yunan’da ve çok Tanrılı dönemlerde insanlar tarafından varlığı kabul edilen efsanevi kanatlı bir attır. Pegasos sanatçıların hayal gücünü simgelemekte olup ozanlarca ilham perisi sayılırdı (http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575 Erişim Tarihi:25.04.2018).

Bölgede "Parion (Kemer)" ve "Priapos (Karabiga)" adlı şehirlerin MÖ 7. yüzyıla kadar gittiği bilinmektedir. Buna rağmen Pegae veya Pegai adına ancak ortaçağ Bizans ve Haçlı kaynaklarında rastlanmaktadır. Bir yönü ile Karabiga ve Biga tarihi iç içedir. Yaşanan büyük bir yangın sonrasında Karabiga’da bulunan asıl Biga’nın şimdiki konumuna taşındığı eski yerleşim yerinin uzun süre imar edilememesi sonucu yeni yerin geliştiği eski Biga’nın ise Karabiga olarak kaldığı rivayet edilmektedir.

MÖ 334 yılında Büyük İskender ve Pers Kralı III. Darius arasında yaşan savaş eski Biga olan Priapos yani Karabiga yakınlarında gerçekleşmiştir. Daha sonraki yıllarda önce İskenderin kumandanlarından Lysimakos’un nüfuzuna giren yerleşim yeri bir süre sonra Bergama Krallığına geçmiştir. Bergamalılardan sonra Roma idaresi görmüş ve Bizans İmparatorluğu içinde kalmıştır (https://www.agakoy.com/biga/biga-hakkinda.html Erişim Tarihi:25.04.2018).

Karesioğulları'nın bölgeye hakim olması ile bölge Türkleşmeye başlamıştır. Bölge topraklarında denizcilikle uğraşan Karesioğulları 1364 yılında Osmanlı Devleti`nin görevlendirdiği "Karaboğa" adlı komutan tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Bölgenin Osmanlı hakimiyetine girmesi ile birlikte Osmanlı büyük bir donanma ordusuna sahip olmuştur.

Biga bölgesi milli mücadele döneminde Yunan güçleri tarafından işgal edilmiştir. Bu dönemde ilçe de birçok çete türemiş, ve kanlı baskınlar ile isyanlar yaşanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü dönemde sancak merkezi Biga iken, Cumhuriyet Döneminde, merkez Çanakkale olarak değiştirilmiş ve Biga ilçe olarak Çanakkale'ye bağlanmıştır.

Biga, Türkiye'nin en çok köyü olan ilçesidir. İlçenin köylerinin tamamında elektrik ve su bağlantısı vardır. Yolu olmayan köyü bulunmamaktadır.

Biga'nın tarım ürünleri ve hayvansal ürünleri, Çanakkale genelinde üretilen toplam miktarın % 50'sine tekabül etmektedir. Tarım genellikle makineye dayalı yapılmakta ve üst düzeyde teknoloji kullanılmaktadır.

Yörenin verimli topraklarında "buğday, pirinç, günebakan, baklagiller ve her türlü sebze meyve" yetiştirilir. "Cevizli lokumu, peynir helvası ve köftesi" meşhur olan Biga'da üretilen "peynir tatlısı" ülkemizin dört bir yanında talep gören bir gıda mamulü haline gelmiştir. Bununla birlikte tarıma dayalı sanayi gelişmekte olan sektörlerden biridir. Ayrıca Türkiye'nin en büyük Demir-Çelik fabrikalarından birisi ilçenin sınırları içinde kurulmuştur.

İlçede yaklaşık 9000 öğrencinin eğitim gördüğü "Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi", "Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi" ve "Biga Meslek Yüksek Okulu" yer almaktadır (http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575 Erişim Tarihi:25.04.2018).

3.2. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Kuruluşu

Biga SYD Vakfı, 1986 yılında 3294 sayılı kanunun 7'inci maddesi gereği Türkiye'deki tüm il ve ilçelerde olduğu gibi vakıf senediyle kurulmuştur. Biga Asliye Hukuk Mahkemesinde dönemin Kaymakamı Yaşar YAYCI tarafından 23.07.1986 tarihinde vakfın tescili yaptırılmak sureti ile kurulmuştur. Vakıf senedinde vakıfın amacı kapsamı vakıfın organları açıkça belirtilmiştir.

Biga SYD Vakfı; hesap ve işlemleri yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğüne, idari yönden İçişleri Bakanlığı denetimine, yürüttükleri yardım programları ile proje uygulamalarının yerindelik yönünden denetiminde ASPB, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'ne tabidir.

Vakıf merkezi Çanakkale ili, Biga İlçesi Gazi Kemal mahallesi Cengiz Topel caddesi No:68'dir.

Biga SYD Vakfının amacı SYD Vakıfları Resmi Senedi'nin 3'üncü maddesinde "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amaç ve kapsamına giren faaliyet ve çalışmalar yapmak, diğer kanun ve bu doğrultuda düzenlenmiş mevzuatla vakıflara açıkça tevdi edilmiş görevleri ifa etmektir." şeklinde ifade edilmiştir.

Biga SYD Vakfı diğer tüm SYD Vakıflarında olduğu gibi özel hukuk tüzel kişiliğine haizdirler. Bu itibarla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatı da sayılmamaktadır.

Biga SYD Vakfının 2018 itibari ile 8.938 aktif, 3.228 pasif olmak üzere toplam 12.166 hane dosyası bulunmaktadır. Bu hanelerde 30.642'si geçerli olmak üzere 33.289 kişi kayıtlıdır.

3.3. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Teşkilat Yapısı

Vakıf başkanı Biga İlçe Mülki Amiri olan Kaymakamdır.

Vakıf Mütevelli Heyetinde, 3294 sayılı kanunun 7'inci maddesi ve Vakıf Senedinin 9'uncu maddesi gereği, "Biga Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, Sağlık Bakanlığının İlçe üst görevlisi, İlçe Tarım Müdürü ve İlçe Müftüsü 1 adet köy muhtarı, 1 adet mahalle muhtarı, 1 adet sivil toplum kuruluşu yöneticisi, 2 adet hayırsever vatandaş" görev alır. Mütevelli Heyet, oy çokluğu ile karar alır.

Sosyal yardım ve proje destek programları için başvuruda bulunan kişilerin hane incelemelerini vakıf çalışanları yapmaktadır. Yapılan çalışmalar göz önünde tutularak son karar Mütevelli Heyeti tarafından sonuca bağlanmaktadır. SYD Vakıflarının 3294 sayılı kanun kapsamında yapılacak olan yardımlar Mütevelli Heyeti tarafından karar bağlanır.

3.4. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Personel Rejimi

Biga SYD Vakfı'nda norm kadro sayısı 8'dir. Bu sayı ve pozisyonlar Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenir. Biga SYD Vakfı de bu norm kadro dağılımı şu şekildedir; 1 Vakıf müdürü, 5 Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlileri, 1 Büro Görevlisi ve 1 Yardımcı Hizmet Görevlisi'dir.

SYD Vakfı personeli Mütevelli Heyetine bağlı olarak çalışır. Çalışma usul ve esasları Genel Müdürlük tarafından belirlenmekle birlikte idari yönden çalışanlar ile ilgili kararlarda İlgili usul ve esasların dışına çıkmamak kaydı ile Mütevelli Heyeti yetkilidir. Vakıf personeli arasındaki hiyerarşiye bakıldığında bütün personelin doğrudan Vakıf müdürünün altında yer aldığı görülür.

İş Kanunu hükümleri çerçevesinde vakıf personelinin işvereni vakıf mütevelli heyetidir. Her Vakfın Müdürü, çalışmakta olduğu vakıfta işveren vekilidir. Vakıf Müdürü Mütevelli Heyetinin aldığı kararlardan sorumludur. Yardımların karar noktasında yetkili olmamakla birlikte ödemelerde ve idari bütün işlemlerde imza yetkilisidir. Vakıfta yapılan hiç bir işlem tek imza ile yapılamamaktadır. Mutlaka Kaymakamın onay imzası gerekmektedir.

Vakıf personelinin görevleri şunlardır:

1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fon Kurulu tarafından çıkartılan/çıkartılacak SYD Vakıfları Personelinin Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esasların ekinde yer alan unvanına ilişkin iş tanımlarında belirtilen görevler,
2. Vakıf başkanı ve vakıf müdürü tarafından verilecek SYD Vakfının faaliyet alanına ilişkin diğer görevler.

3.5. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Gelir ve Giderleri

"Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu"ndan aktarılan paylar - periyodik pay- vakfın en önemli, düzenli ve ana gelir kaynağıdır.Vakfa kaynak aktarırken Biga İlçesinin "gelişmişlik kriteri dikkate alınarak, nüfusu, yerel halkın vakıflara yaptığı bağış ve teberruların miktarı, işsizlik durumu" gibi kriterler dikkate alınır.

Vakıfları'nın giderlerini; Vakıf Yönetim Giderleri, Vakıf Faaliyet Giderleri ve Vakıf Amacına Yönelik Giderler olmak üzere üç ana başlıkta düzenlenmektedir.

Vakıf Yönetim Giderleri; personel giderleri, tazminatlar, sosyal sigorta primleri, kiralar, harcırahlar, ısıtma, kırtasiye, PTT, temizlik malzemeleri vb giderleridir.

Vakıf Faaliyet Giderleri; kağıt baskı gibi kırtasiye giderleri, tanıtım-reklam giderleri, yardım toplama giderleri, araç ve yakıt giderleri vb'dir.

Vakıf Amacına Yönelik Giderleri ise vakfın amacı doğrultusunda ayni ve nakdi her türlü yapılan yardımlardan oluşmaktadır. Ayrıca vakfın amacını gerçekleştirmesine yardımcı olabilecek, yurt, okul gibi bina ve tesislerin yapım ve onarım giderleri de amaca yönelik giderler arasındadır.

3.6. Biga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yardım Faaliyetleri

Yardım faaliyetlerini incelemeye geçmeden önce çalışmanın kapsamı ve gerekliliği ile ilgili bilgi verilmesi uygun olacaktır. Biga SYD Vakfının 2012 yılından 2017 yılına kadar gerçekleştirmiş olduğu yardımlar inceleneceği bu bölümde, inceleme yapılacak yıllar

seçilirken BSYBHS'nin 2011 yılında uygulamaya konması ve bu tarihten sonraki yıllar için verilere ulaşımın daha sağlıklı olması etkili olmuştur.

Bahse konu veriler Biga SYD kaynakları kullanılarak elde edilmiştir. Kaynaklar BSYBHS'ne kullanıcı kodu girilerek ulaşılabilen verilerdir. Biga SYD Vakfının gerçekleştirmiş olduğu yardımlar ile ilgili hazırlanan tablolarda yardımların niteliğine göre yararlanıcısı kişi olabileceği gibi (sağlık, özel amaçlı yardım, eğitim vb.) haneyi etkileyen yardımlar (gıda, kömür ve aile yardımları vb) olması da mümkündür. Bir haneye yapılan yardımdan kaç kişinin fayda sahibi olduğu yardımın etki alanını anlamak açısından önemlidir.

Tablolarda görülecek olan kişi ve hane sayıları bu durum dikkate alınarak hesaplanmıştır. Yüzdelik Artış sütununda gösterilen bölümlerde önündeki sütunda yer alan değerin bir önceki yıla göre yüzdelik değişimi verilmiştir. 2012 yılının karşısı 2011 yılındaki veriler olmadığından boş bırakılmıştır.

Tablo 3.1: Biga SYD Vakfı 2012-2017 Yıllarında Kayıtlı Kişi - Hane Sayıları Ve Yüzdelik Değişimleri

Yıl	Kişi Sayısı	Yüzdelik Artış	Hane Sayısı	Yüzdelik Artış
2012	17883	-	7782	-
2013	20592	15,15	8702	11,82
2014	22866	11,04	9538	9,61
2015	26603	16,34	10743	12,63
2016	29225	9,86	11548	7,49
2017	30876	5,65	12023	4,11

Biga SYD Vakfına kayıtlı kişi ve hane sayıları ile bu verilerin yıllara göre yüzdelik artışı tablo 3.1'de verilmiştir. Bu verilerin Vakfın faaliyetleri ile doğru orantılı olduğu ve sürekli bir artış gösterdiği görülmektedir. 2012 yılında 17.883 kişi ve 7.782 hanenin Biga SYD Vakfı sisteminde kayıtlı olduğu görülmektedir. 2017 yılında ise kişi sayısının 30.876 hane sayısının ise 12.023 olduğu görülmektedir. 2012 yılı itibarı ile her iki alanda da sürekli bir artış söz konusudur. 2012 yılından 2017 yılına toplamda %72'lik bir artış olmuştur.

Tablo 3.2: Biga İlçe Nüfusu ve artışı

	Biga İlçe Nüfusu	
Yıl	Nüfus	Yüzdelik Artış
2012	83594	-
2013	85225	1,95
2014	86463	1,45
2015	87747	1,49
2016	89853	2,40
2017	90788	1,04

Biga ilçe nüfusunun artış tablosuna bakıldığında (Tablo 3.2.) nüfusun her yıl düzenli olarak artış gösterdiği görülmektedir. 2012 yılında 83.594 olan nüfus 2017 yılında 90.788'e ulaşmıştır. Bu tablolar gösteriyor ki Biga nüfusu artarken Biga SYD Vakfına kayıtlı kişi ve hane sayısı da artış göstermektedir. Ancak ilçe nüfusunun artışlar %1 ile %2 arasında bir değerde iken vakfa kayıtlı kişi ve hane sayıları ortalama %10'luk bir artış göstermiştir.

Yapılan yardımlarda Nüfus hareketlerinin etkili olduğunu belirtmekte yarar var. Bazı yardımların koşullarında (65 yaş aylığı/yaşlı aylığı) ya da bizzat yardımın türünde (şartlı sağlık, şartlı gebelik) yaş aralığının etkisi bulunmaktadır. Bu yardımların ön koşulu muhtaçlık olmakla birlikte yaş / doğum tarihi etkili olmaktadır. Yıllara göre bazı yardımların azalıp bazı yardımların çoğalmasında etkisi olduğu düşünüldüğünden Biga ilçe nüfusu ve yıllara göre değişimi aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 3.3: Biga İlçe Yaş Grupları Nüfus Dağılımı Ve Yıllara Göre Değişimleri 0-35 yaş

	0-4	Yüzdelik Artış	5-14	Yüzdelik Artış	15-19	Yüzdelik Artış	20-24	Yüzdelik Artış	25-29	Yüzdelik Artış	30-34	Yüzdelik Artış
2012	4577	-	5215	-	6169	-	5981	-	5731	-	6596	-
2013	4686	1,4	5045	-1,4	6406	2,1	6649	0,1	5618	-1,4	6646	0,6
2014	4750	2,7	4974	-1,7	6541	3,6	6654	0,0	5538	2,8	6683	-1,8
2015	4879	2,7	4889	-1,7	6779	3,6	6655	0,0	5693	2,8	6562	-1,8
2016	4858	-0,4	4896	0,1	6710	-1,0	6606	-0,7	6000	5,4	6635	1,1
2017	4894	0,7	5029	2,7	6439	-4,0	6881	4,2	6026	0,4	6472	-2,5

Tablo 3.4: Biga İlçe Yaş Grupları Nüfus Dağılımı Ve Yıllara Göre Değişimleri 35-60 yaş

Yıl	35-39	Yüzdelik Artış	40-44	Yüzdelik Artış	45-49	Yüzdelik Artış	50-54	Yüzdelik Artış	55-59	Yüzdelik Artış	59-60	Yüzdelik Artış
2012	6052	-	5780	-	5812	-	5698	-	5183	-	4646	-
2013	6099	3,0	5845	2,2	5839	-1,5	5915	1,1	5264	3,2	4704	2,7
2014	6282	5,6	5975	1,4	5751	-1,6	5979	0,2	5433	0,4	4830	1,0
2015	6636	5,6	6058	1,4	5661	-1,6	5993	0,2	5455	0,4	4876	1,0
2016	7157	7,9	6456	6,6	5957	5,2	5969	-0,4	5580	2,3	5010	2,8
2017	7221	0,9	6448	-0,1	6097	2,4	6067	1,6	5825	4,4	5085	1,5

Tablo 3.5: Biga İlçe yaş grupları nüfus dağılımı ve yıllara göre değişimleri 60-90+ yaş

Yıl	60-64	Yüzdelik Artış	65-69	Yüzdelik Artış	70-74	Yüzdelik Artış	75-79	Yüzdelik Artış	80-84	Yüzdelik Artış	85-89	Yüzdelik Artış	90+	Yüzdelik Artış
2012	4764	-	3441	-	3011	-	2376	-	1637	-	751	-	174	-
2013	4777	2,2	3698	8,2	3000	2,6	2300	5,5	1765	-5,1	785	5,0	184	11,4
2014	4883	3,8	4001	6,6	3079	-1,1	2426	2,9	1675	-2,2	824	4,7	205	14,2
2015	5069	3,8	4265	6,6	3044	-1,1	2497	2,9	1639	-2,2	863	4,7	234	14,2
2016	5264	3,9	4432	3,9	3079	1,2	2525	1,1	1598	-2,5	841	-2,6	280	19,7
2017	5215	-0,9	4664	5,2	3071	-0,3	2506	-0,8	1678	5,0	869	3,3	301	7,5

Nüfusla ilgili olarak verilen üç tablo incelendiğinde Nüfus her yıl artmakla birlikte doğum oranlarında düşüş olduğu görülmektedir. Tablo 3.5'e bakıldığında ise 60 yaş üzeri nüfus ise sürekli artmaktadır. Bazı yardımların şartlarında yaş sınırı olması sebebi ile bu veriler ileride yapılacak bazı açıklamaları desteklemek açısından önemlidir. Yapılan açıklamalardan sonra yardım faaliyetlerini değerlendirmek ve yorumlamak daha sağlıklı olacaktır.

3.6.1.Düzenli Yardımlar

Düzenli yardımların ödemeleri Genel Müdürlük bütçesi ile yapılmaktadır ancak maaşın bağlanma kriterlerine uygunluğu SYD Vakıfları tarafından değerlendirilir. Maaş başvurusu için gelen vatandaşa BSYBHS üzerinden bir dosya açılır ve kişinin durumu bu

dosya üzerinden takip edilir. Uygun görülen başvurular düzenli yardım başvuruları sisteme düşünce belli periyotlar ile ilgili maaş için belirlenen miktar kişinin adına PTT üzerinden gönderilir. Vakıf tarafından yapılan düzenleme ile, hak sahibinin talebi doğrultusunda, ödemeler PTT şubelerinden yapılabileceği gibi teslimatlar PTT görevlileri tarafından vatandaşların ikamet adreslerinde de yapılabilmektedir. Uygulama ile uzak yerleşim yerinde ulaşım zorluğu çeken vatandaşları, engelleri, hastalıkları ve yaşlılıkları sebebi ile PTT şubesine gelme zorluğu çeken vatandaşlara yerinde hizmet imkanı verilmektedir.
.

3.6.1.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar

2022 kapsamında yapılan yardımlar değerlendirildiğinde Biga SYD Vakfı tarafından bağlanan aylıkların Engelli Aylığı, Engelli Yakını Aylığı ve Yaşlı Aylığından ibaret olduğu görülür. Bunun sebebi bölgede Silikozis hastalarının bulunmamasıdır.

Tablo 3.6: Biga SYD Vakfı 2022 Yardımları

2022	Yardım Türü	Yaşlı Aylığı			Engelli Aylığı			Engelli Yakını Aylığı		
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	1190	1084	1.446.287,21	382	371	1.418.639,24	15	13	44.867,63
2013	Nakdi	907	773	1.239.184,90	479	465	1.797.366,32	39	37	91.515,44
2014	Nakdi	858	721	1.634.189,96	551	524	2.259.703,65	45	42	133.554,12
2015	Nakdi	801	675	1.634.275,72	575	547	2.485.755,91	47	43	149.366,31
2016	Nakdi	764	660	1.921.561,51	584	554	2.848.057,55	46	43	159.083,93
2017	Nakdi	714	625	1.943.969,33	536	506	2.471.811,18	53	48	176.861,44
TOPLAM	Nakdi	5234	4538	9.819.468,63	3107	2967	13.281.333,85	245	226	755.248,87

Bağlanan yardımlar ile ilgili tabloyu değerlendirdiğimizde Yaşlı Aylığından yararlanan kişi sayısında, 2012 yılından 2014 yılına kadar bir yükselme olmuş sonrasında bir düşüş gözlenmektedir. Bu durumun en büyük sebebi ilgili yardım programının 2012 öncesi Mal Müdürlükleri tarafından yürütülmesi ve programın SYD Vakıflarına devredilmesinden sonra bu tarihlerde yardımdan yaralanma şartlarına yönelik bakanlık tarafından hazırlanan yönetmeliğe uygun düzenlemelerin yapılmasıdır. Program dahilinde altı yıllık toplam ödeme 23.856.051,35 TL'dir ve bu süre zarfında 8.586 kişi yardım programından yararlanmıştır.

Tablo 3.7: Biga SYD Vakfı Yaşlı Aylığı

2022	Yaşlı Aylığı	
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	1.446.287,21	-
2013	1.239.184,90	-14,32
2014	1.634.189,96	31,88
2015	1.634.275,72	1,00
2016	1.921.561,51	17,58
2017	1.943.969,33	1,17

2014 itibari ile bütün yardımlar tek tek SYD Vakıfları tarafından incelenmiş ve durumlarında değişme olmuş yada bir şekilde şartları sağlamadığı tespit edilen hak sahiplerinin yardımları fesih edilmiştir. Ayrıca 2012 yılında başlayan Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programının (EVEK) ödemelerinin 2 aylık ve ödeme miktarının daha yüksek olması sebebi ile büyük bir miktar fayda sahibi feragat ederek yeni programa başvuru yapmıştır. 2013 yılında meydana gelen %14,32'lik gerileme bunun göstergesidir. Buna rağmen yapılan toplam ödemeye bakıldığında Yaşlı Aylığı için Genel Müdürlük tarafından yapılan ödemenin sonraki dönemde her yıl arttığı görülmektedir. Bu da yardım tutarında yapılan güncelleme ile açıklanabilir. An itibari ile Yaşlı aylığına hak kazanmış bir kişi 3 aylık periyotlar ile 797,40 TL'dir. 2012 yılında Genel Müdürlük tarafından yapılan toplam ödeme 1.446.287,21 TL iken bu rakam 2017 yılında %34,41 oranında bir artış ile 1.943.969,33 TL'ye yükselmiştir.

Tablo 3.8: Biga SYD Vakfı Engelli Aylığı

2022	Engelli Aylığı	
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	1.418.639,24	-
2013	1.797.366,32	26,70
2014	2.259.703,65	25,72
2015	2.485.755,91	1,00
2016	2.848.057,55	14,58
2017	2.471.811,18	-13,21

Yaşlı aylıklarında yaşanan düşüş 2015 yılında Engelli Aylıklarında da yaşanmakla birlikte en büyük düşüş 2017 yılında meydana gelmiştir. Bunun sebebi yapılan kontroller sonrası kişilerin muhtaçlığında tespit edilen değişikliktir. Bu değişikliklerin en büyük sebebi ise özellikle yaşlı ve engelli kişilerin Sosyal Hizmet Müdürlükleri tarafından Bakım Parası olarak yapılan aylık düzenli yardım programlarında fayda sahibi olmalarıdır. Buna rağmen 2012 yılında yapılan toplam yardım tutarı 1.418.639,24 iken %74,24 lük bir büyüme ile 2017 yılında 2.471.811,18 TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 3.9: Biga SYD Vakfı Engelli Yakını Aylığı

2022	Engelli Yakını Aylığı	
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	44.867,63	-
2013	91.515,44	103,97
2014	133.554,12	45,94
2015	149.366,31	11,00
2016	159.083,93	6,51
2017	176.861,44	11,17

2012 yılından 2013 yılına %104'lük bir artış yaşanmakla birlikte yardımın genel fayda sahibi sayısına bakıldığında sürekli bir artış gözlenmektedir. Bu durumda engelli kişilerin erken tespiti olabileceği gibi SYD Vakfının daha geniş bir yaralanıcı kitlesinin olması olabilir. 2012 yılından 2017 yılına toplamda %294,18'lik bir artış olmuştur.

3.6.1.2. Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Yardım Programı (EVEK)

29.12.2011 tarih ve 2011/8 sayılı Fon Kurulu kararı ile "eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı" başlatılması kararı kapsamında Biga SYD Vakfı da diğer tüm vakıflar gibi yardım programını uygulamaya başlamıştır. Düzenli nakdi

yardım programının hedef kitlesi; 3294 sayılı kanun kapsamında olan eşi vefat etmiş kadınlar olarak belirlenmiştir. 2018 itibari ile programın yararlanıcıları 2 aylık periyotlar ile 550TL ödeme almaktadırlar.

Tablo 3.10: Biga SYD Vakfı EVEK

EVEK				
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	722	718	1.037.250,00
2013	Nakdi	812	809	2.172.250,00
2014	Nakdi	809	807	2.266.750,00
2015	Nakdi	767	766	2.154.750,00
2016	Nakdi	704	703	1.951.750,00
2017	Nakdi	636	635	1.910.175,00
Toplam	Nakdi	4450	4438	11.492.925,00

Tıpkı 2022 aylıklarında olduğu gibi SYD Vakıflarına gönderilen uygulama kılavuzlarına göre Mütevelli Heyetince belirlenen Hak Sahiplerinin ödemeleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından PTT aracılığı ile kişilerin adına yatmaktadır.

Tablo 3.11: Biga SYD Vakfı EVEK 2

2022	EVEK	
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	1.037.250,00	-
2013	2.172.250,00	109,42
2014	2.266.750,00	4,35
2015	2.154.750,00	1,00
2016	1.951.750,00	-9,42
2017	1.910.175,00	-2,13

Yardım programının 2012 yılında başlaması sebebi ile ilk veriler arası dengeli dağılım yoktur. 2013 yılında Yaşlı Aylığından feragat ederek EVEK yardım programına geçişlerden dolayı iki yıl arasında %109'luk bir artış dikkat çekmektedir. Son iki yılda yaşanan düşüşün genel sebebi ise kendi öz bakımını yapamayan yaşlıların çocuklarının

yanında ikamet etmesi ve programa eklenen sistem kontrolleri ile hanede sosyal güvence tespit edilmesi sonucu yardımın fesih olmasıdır. Bu vatandaşlar yaşlı aylığı veya engelli aylığına geçiş yapmaktadır. İki yardım programı arasında geçişler özellikle EVEK programında dikkat çekici dalgalanmaya sebep olmuştur. Bu duruma rağmen 2012 yılından 2017 yılına %84.16'lık bir yükselme olmuştur. 2012'den 2017 'ye altı yıllık periyotta toplam 11.492.925,00 TL kaynak aktarılmış ve 4.450 kişi programdan faydalanmıştır.

3.6.1.3. Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı (MAAY)

20.06.2013 tarih ve 2013/5 sayılı Fon Kurulu kararı ile "muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı" başlatılması kararı alınmıştır. Muhtaç Asker ailelerine yardım programı Biga SYD Vakıfı tarafından oğlu ya da eşi askerde olan muhtaç vatandaşlara ASPBnın yayınlamış olduğu kılavuzdaki çeşitli şartları sağlamaları dahilinde verilen ve düzenli olarak askerde olan kişinin askerde olduğu süre boyunca iki ayda bir ilgili yakınının hesaplarına yatırılan sürekli bir yardım programıdır

Tablo 3.12: Biga SYD Vakfı MAAY

Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı					
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	Nakdi	0	0	0	-
2013	Nakdi	34	34	34.000,00	0,00%
2014	Nakdi	61	61	95.250,00	180,15%
2015	Nakdi	78	78	153.000,00	60,63%
2016	Nakdi	54	54	57.000,00	-62,75%
2017	Nakdi	30	30	42.450,00	-25,53%
Toplam	Nakdi	257	257	381.700,00	-

Yardım programı 2013 yılı itibari ile uygulamaya alınmıştır. Biga SYD Vakfı tarafından kabul edilen yardımların ödeme periyodu incelendiğinde 2015 yılına kadar bir yükselme sonrasında ise bir düşüş yaşanmıştır. Bu yardım programı sürekli olmakla birlikte başvurulan tarihten başlayarak askerliğin bittiği tarihe kadar geçerlidir. Bu yükselme ve sonrasındaki düşüşte yapılan başvuruların sayısı etkili olmuştur. İlgili

periyotta toplam 257 kişiye 381.700,00TL tutarında yardım yapılmıştır. 2012'den 2017 yılına % 24,85'lik bir artış vardır. Ortalama her yıl %0,93'lük bir artış görülmektedir.

3.6.1.4. Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı

Öksüz/yetim yardım programında, ilgili kılavuzda şartları sağlayan hak sahibi kişilere, 18 yaşını doldurmamış her çocuk için aylık 100 TL olmak üzere her iki ayda bir düzenli nakdi ödeme yapılır.

Tablo 3.13: Biga SYD Vakfı Öksüz-Yetim ve Muhtaç Asker Çocuğu Yardım Programı

		Öksüz - Yetim Yardımı			Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı		
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	0	0	0,00	0	0	0,00
2013	Nakdi	0	0	0,00	0	0	0,00
2014	Nakdi	0	0	0,00	0	0	0,00
2015	Nakdi	34	26	19.900,00	16	13	8.700,00
2016	Nakdi	37	25	33.600,00	14	10	8.000,00
2017	Nakdi	33	25	32.900,00	5	4	1.500,00
TOPLAM	Nakdi	104	76	86.400,00	35	27	18.200,00

Öksüz Yetim ve Asker Çocuğu yardım programı 2015 itibari ile uygulamaya başlanan bir yardımdır. Yardım 18 yaş altı, muhtaçlı tespit edilen öksüz/yetim ve asker çocuklarına verilir. Öksüz yetim sayılarında program başladığından bu yana hak sahibinde ve ödeme miktarında pek değişiklik olmamıştır. 2015 yılında ödeme miktarının az olma sebebi yardım programının yıl ortasında başlamasıdır. Asker çocuğu yardımında ise tıpkı asker ailesinde olduğu gibi sürekli bir düşüş görülmektedir. Bu durum başvuru sayısı ile alakalıdır. 2015 yılında bu programa 16 başvuru olurken 2017 yılında sadece 5 başvuru olmuştur ve her iki yılda yapılan başvuruların hepsi kabul edilmiştir. Öksüz yetim maaşı ödemesinde 2015 yılından 2017 yılına %65'lik bir artış olurken asker çocuğu yardımında %82'lik bir düşüş olmuştur.

3.6.1.5. Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardım Programı

Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardım Programları (ŞESY) kapsamında yapılan yardımlar, fayda sahibi kişilerin önceden belirlenmiş birtakım şartları yerine getirmeleri ile sağlanan düzenli ve nakdi yardım programıdır.

Tablo 3.14: Biga SYD Vakfı Şartlı Nakit Yardım Programı

ŞNT	Yardım Türü	Şartlı Eğitim Yardımı			Şartlı Sağlık Yardımı			Şartlı Gebelik Yardımı		
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	454	304	112.000,00	289	218	71.400,00	27	27	4.850,00
2013	Nakdi	520	359	112.860,00	324	242	78.150,00	40	40	7.370,00
2014	Nakdi	558	364	137.364,36	367	265	99.595,00	49	49	8.920,00
2015	Nakdi	634	407	185.115,79	415	314	135.730,00	54	54	11.455,00
2016	Nakdi	560	381	160.547,80	431	323	146.720,00	41	41	8.030,00
2017	Nakdi	636	436	176.665,00	436	327	129.675,00	37	37	5.525,00
TOPLAM	Nakdi	3362	2251	884.552,95	2262	1689	661.270,00	248	248	46.150,00

Biga SYD Vakfında Şartlı Nakit Transferleri 2003 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. İlgili tablo incelendiğinde yardımların sürekli artış gösterdiği söylenebilir. Gebelik yardımındaki düşüş ise doğum oranı ile açıklanabilir (Bakınız: Tablo 3.3, sayfa:100).

Tablo 3.15: Biga SYD Vakfı Şartlı Eğitim Yardım Programı

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)		
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	112.000,00	-
2013	112.860,00	0,77
2014	137.364,36	21,71
2015	185.115,79	34,76
2016	160.547,80	-13,27
2017	176.665,00	10,04

Şartlı eğitim yardımından yararlanan kişilerin sayısı sürekli artış göstermesine rağmen ödemelerde düşüş olduğu görülmektedir. Kişi başı yapılan ödeme miktarlarında da düşme olmaması gösteriyor ki bu yardımdan yararlanan kişiler gerekli koşulları yerine getirmemiş. Özellikle 2016 yılında göze çarpan teslimat tutarındaki düşüş her ne kadar kişi sayısında düşüş olsa da öğrencilerin okula devam etmemeleri sonucu yardım

ödemesi alamadıklarını gösteriyor. 2012-2017 yılları arasında toplam 3.362 kişiye 884.552,95TL tutarında yardım yapılmıştır.

Tablo 3.16: Biga SYD Vakfı Şartlı Sağlık Yardım Programı

Şartlı Sağlık Yardımı (ŞSY)		
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	71.400,00	-
2013	78.150,00	9,45
2014	99.595,00	27,44
2015	135.730,00	36,28
2016	146.720,00	8,10
2017	129.675,00	-11,62

Şartlı sağlık yardımından yararlanan kişi sayısı da her yıl artış göstermiştir. Ancak 2016-2017 yılında ödemelerde ki düşüşte Aile Sağlığı Merkezlerinde (ASM) sağlık izlemlerini yaptırmamaları, bu yıllarda 0-6 yaş grubunda azalma olması ve 6 yaş grubunun eğitimdeki yeni uygulama ile okula başlaması sonucu fayda sahiplerinin Şartlı eğitim programına geçmesi etkili olmuştur. 2012-2017 yılları arasında toplam 2.262 kişiye 661.270,00 TL tutarında yardım yapılmıştır.

Tablo 3.17: Biga SYD Vakfı Şartlı Gebelik Yardım Programı

Şartlı Gebelik Yardımı		
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	4.850,00	-
2013	7.370,00	51,96
2014	8.920,00	21,03
2015	11.455,00	28,42
2016	8.030,00	-29,90
2017	5.525,00	-31,20

Şartlı Gebelik Yardımlarının hem ödemelerinde hem de programdan yararlanan kişi sayısında ki düşüş Biga'da doğum oranının azaldığını göstermektedir. Nitekim bu durumu Tablo 3.3 de görmek mümkündür. 2012-2017 yılları arasında toplam 248 kişiye 46.150,00 TL tutarında yardım yapılmıştır.

Şartlı Nakit Transfer Programı kapsamında 2012-2017 yılları arasında 4188 haneden 5.872 kişiye toplam 1.591.972,95 TL tutarında yardım yapılmıştır.

3.6.1.6. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY)

Biga'da 2012 yılından başlayarak sürekli yabancı nüfusu artış göstermiştir. Yardım programının uygulaması ise 2016 yılında başlamış olmakla birlikte ödemeler Kızılay aracılığı ile ABnin gönderdiği ödenekten yapılmaktadır. Bu sebeple ödemeler Vakıf faaliyet raporlarında görülmemektedir.

2016 yılında 28, 2017 yılında 73 hanenin kriterleri uygun bulunmuş ve programdan yararlanma hakkı verilmiştir. Ödemeler hanedeki kişi sayısına bağlı olarak değişir. SUY programı ilk başladığında kişi başı ödeme 100TL iken bu miktar 2017 yılı içerisinde kişi başı 120TL olarak değiştirilmiştir. SUY programı için gerekli hesaplamalar sistem üzerinden demografik kriterlere göre yapılmaktadır.

3.6.2.Düzenli Olmayan Yardımlar (Vakıf Öz Kaynaklı)

Genel Müdürlük tarafından vakfa gönderilen periyodik ve ilave paylar, vakıf işletme ve iştiraklerinin gelirleri ve bağışlar ile yapılan yardımlar Vakıf Öz Kaynağı sayılmaktadır. Nitekim bu gelirler teoride böyle olsa da pratikte sadece Genel Müdürlük tarafından aktarılan paylardan oluşmaktadır.

Periyodik paylar, vakfın büyüklüğü, bulunduğu bölge, nüfus vb kriterler dikkate alınarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu tarafından hesaplanır. Vakfın talep ettiği ilave kaynaklar yine Fon Kurulu tarafından incelenir ve uygun görülürse vakfa kaynak aktarılır. Bu kaynaktan yapılan bütün yardımlar süreklilik arz etmeyen o anki durum değerlendirilerek yapılan anlık yardımlardır.

3.6.2.1. Aile Yardımları

Aile yardımları Biga SYD Vakfının en genel kullandığı yardım türüdür. Bu yardımlar Vakıf Mütevelli Heyetinin görüşüne bağlı olarak ayni veya nakdi olarak yapılabilir. Biga'da yapılan aile yardımları tablosu incelendiğinde yardımların daha çok nakit olarak yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3.18: Biga SYD Vakfı Aile Yardımları

Aile Yardımları				
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	1982	880	246.669,90
	Ayni	2	1	450,00
2013	Nakdi	1719	687	149.550,00
	Ayni	0	0	0,00
2014	Nakdi	2136	816	275.900,00
	Ayni	0	0	0,00
2015	Nakdi	2050	793	305.880,00
	Ayni	0	0	0,00
2016	Nakdi	1998	712	440.349,00
	Ayni	1	1	2.354,20
2017	Nakdi	2410	805	649.826,00
	Ayni	8	2	700,00
Toplam		12306	4697	2.071.679,10

Periyodik paylara bağlı olarak bu yardım miktarı her yıl artış göstermektedir. Ancak yardım türleri arasında geçiş olduğundan yıllara göre dalgalanma gözlenmektedir. 2012 - 2017 yılları arsında yardım yapılan toplam kişi sayısı 12.306'dır. Yapılan yardım miktarının ise toplamda 2.071.679,10 olduğu görülmektedir. Her yıl ortalama 2050 kişiye, 344.695,82 TL tutarında nakdi yardım yapıldığı söylenebilir. Bu da gösteriyor ki, kişi başı ortalama 168TL gibi bir yardım yapılmaktadır.

Tablo 3.19: Biga SYD Vakfı Aile Yardımları 2

Aile Yardımları				
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış	Kişi Sayısı	Yüzdelik Artış
2012	246.669,90	-	1982	-
2013	149.550,00	-39,37	1719	-13,27
2014	275.900,00	84,49	2136	24,26
2015	305.880,00	10,87	2050	-4,03
2016	440.349,00	43,96	1998	-2,54
2017	649.826,00	47,57	2410	20,62

Yüzdelik değişiklikler ile ilgili Tablo 3.19 incelendiğinde yardımlarda yıllara göre dalgalanma daha belirgin olarak anlaşılmaktadır. Bu durumun kişilerin talepleri doğrultusunda meydana geldiği söylenebilir.

3.6.2.1.1. Barınma Yardımları

Barınma yardımları nakdi ve ayni olarak yapılan ev onarımı, ev yapımı, huzurevi ve bakımevi gibi kuruluşlara yerleştirilen vatandaşların faturaları gibi yardım türlerini kapsamaktadır.

Tablo 3.20: Biga SYD Vakfı Barınma Yardımları

Barınma Yardımları				
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	50	50	25.050,00
	Ayni	0	0	0,00
2013	Nakdi	102	84	62.200,00
	Ayni	75	47	1.153.600,10
2014	Nakdi	30	9	60.917,65
	Ayni	78	76	68.409,45
2015	Nakdi	47	18	17.688,00
	Ayni	10	7	39.720,00
2016	Nakdi	21	12	12.840,00
	Ayni	13	12	72.208,00
2017	Nakdi	103	33	145.275,00
	Ayni	3	1	528,64
Toplam		532	349	1.658.436,84

Barınma yardımlarında bir istikrardan söz etmek mümkün değildir. Talepler doğrultusunda değerlendirmeye alınmış ve genel olarak Genel Müdürlükten ek kaynak talebi şeklinde işleme alınmıştır. Bu yardımlar genellikle fatura karşılığı bir kişinin onarım yada yeni ev yapımının karşılanması şeklinde olurken bazen de bizzat vakıf tarafından harcamaları yapılan yardımlar şeklinde olmaktadır. Bazı küçük onarımlar için nakdi olarak yardımlar da yapılmaktadır. İlgili tablo incelendiğinde en büyük ödemenin 2013 yılında olduğu görülmektedir. Bu dönemde 46 adet prefabrik ev yapımı projesi kapsamında kırsalda barınma sorunu yaşayan 46 aileye ev yapılmıştır.

Tablo 3.21: Biga SYD Vakfı Barınma Yardımları 2

Barınma Yardımları		
Yıl	Teslimat Tutarı(TL)	Yüzdelik Artış
2012	25.050,00	-
2013	1.215.800,10	4753,49
2014	129.327,10	-89,36
2015	57.408,00	-55,61
2016	85.048,00	48,15
2017	145.803,64	71,44

Yandaki tabloda yer alan veriler incelendiğinde 2013 yılında yapılan proje ve bu projenin ödemesinin küçük bir kısmının bir sonraki yıla sarkması yüzdelik artış düzenini etkilese de diğer yıllara bakıldığında genel olarak bu tür yardımların çoğaldığı görülmektedir. 2012 -2017 yılları arsında barınma yardımı olarak yapılan toplam yardım tutarı 1.658.436,84 TL'dir.

3.6.2.1.2. Gıda Yardımları

Gıda Yardımları her ne kadar ayni yardımlar şeklinde yapılabilse de Biga SYD Vakfında daha ziyade nakdi olarak yapıldığı görülmektedir. Bu yardımların iki dini bayramdan (Kurban ve Ramazan Bayramları) önce gelen ilave periyodik paylar sayesinde verildiği görülmüştür. Ancak yardımın yılın her döneminde verilebildiği de unutulmamalıdır.

Fakir ve muhtaç ailelerin özellikle Ramazan ayı boyunca ve Kurban Bayramında mağdur olmamaları için Fon Kurulu tarafından düzenli olarak yapılan ilave ödemelerdir. Hak sahipleri Biga SYD Vakfı tarafından belirlenen bu yardımlar, kişilere paket olarak ve daha ziyade nakit olarak yapılır.

Tablo 3.22: Biga SYD Vakfı Gıda Yardımları

Gıda Yardımları						
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Yıllık Toplam	Yüzdelik Artış
2012	Nakdi	1129	509	115.950,00	120.101,58	-
	Ayni	149	62	4.151,58		
2013	Nakdi	1751	726	168.052,00	175.553,00	46,17
	Ayni	134	56	7.501,00		
2014	Nakdi	1339	577	191.400,00	191.400,00	9,03
	Ayni	0	0	0		
2015	Nakdi	1267	547	191.500,00	196.500,00	2,66
	Ayni	56	9	5.000,00		
2016	Nakdi	1055	404	189.650,00	194.650,00	-0,94
	Ayni	1	1	3.445,10		
2017	Nakdi	695	329	218.400,00	218.400,00	12,20
	Ayni	0	0	0		
Toplam		7576	3220	-	1.095.049,68	-

Biga SYD Vakfı tarafından 2012-2017 yılları arasında yapılan gıda yardımları incelendiğinde sürekli bir artıştan söz edilebilir. Altı yılda toplam 3.220 haneye 1.095.049,68TL tutarında gıda yardımı yapılmıştır.Yardım yapılan bu hanelerde bu yardımdan faydalanan toplam 7.576 kişi bulunmaktadır. Bu da her yıl ortalama 182.500,00 TL civarında bir yardım yapıldığı anlamına gelir. 2017 yılında yapılan yardım miktarı, 2012 yılında yapılan yardım miktarının nereyse iki katıdır.

3.6.2.1.3. Yakacak Yardımları (Kömür)

2003 yılından itibaren Türkiye Kömür İşletmelerinden sağlanan kömürün SYD Vakıfları aracılığı ile ihtiyaç sahibi ailelere kışlık yakacak ihtiyacının karşılanması amacıyla hane başına en az 500 kg olmak üzere dağıtımı özel bir kararname ile yapılmaktadır.

Yakacak yardımları ile ilgili olarak Biga SYD Vakfının talebi üzerine her yıl Genel Müdürlük talebi değerlendirilir ve istenilen miktar Biga'ya sevk edilir. Kömür bizzat Biga SYD Vakfına teslim edilir. Teslimattan sonra kömürün şehir içi, beldeler ve köylere nakliyesi, dağıtımı ve hammaliyesinden Biga SYD Vakfı sorumludur.

Tablo 3.23: Biga SYD Vakfı Yakacak Yardımları

Kömür Yardımları					
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	Ayni	1984	984	292.395,00	-
2013	Ayni	2827	1140	384.654,04	31,55
2014	Ayni	3533	1416	565.663,69	47,06
2015	Ayni	2778	1123	395.150,00	-30,14
2016	Ayni	3389	1272	621.126,00	57,19
2017	Ayni	3082	1092	521.202,50	-16,09
Toplam		17593	7027	2.780.191,23	-

Yapılan yardımlar ile ilgili tablo incelendiğinde 2015 yılında belirgin bir düşüş görülmektedir. Düşüşün en büyük sebebi Biga SYD Vakfından yardım alan hanelerden 320'sinin Biga'da yapılan TOKİ Sosyal Konutlarına yerleştirilmiş olmasıdır. TOKİ konutların merkezi ısıtmalı ve sonrasında doğalgaza çevrilmesi sebebi ile bu hanelere yakacak kömür yardımı yapılmamasıdır. 2016 yılında görülen artış bir önceki yılın işlemlerinin kaymasının sonucudur. 2015 yılına kadar gelen kömür 1.500 ton iken TOKİ sonrası döneme tekabül eden 2015 ve sonrasında 1.200 ton kömür dağıtımı yapılmıştır. Altı yılda toplam 2.780.191,23 TL yakacak için harcama yapılmıştır.

3.6.2.1.4. Sağlık Yardımları / Tedavi Destekleri

Biga SYD Vakfı tarafından yapılan sağlık yardımları vatandaşın durumunu ispatlayan bir belgeyi ibrazı ile yapılmaktadır. ŞNT yardımları sağlık yardımları kapsamda değildir.

Tablo 3.24: Biga SYD Vakfı Sağlık Yardımları

Sağlık Yardımları					
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	Nakdi	10	8	2.661,83	-
2013	Nakdi	14	14	3.380,27	26,99
2014	Nakdi	20	20	6.263,31	85,29
2015	Nakdi	44	43	13.380,62	113,63
2016	Nakdi	82	74	29.774,00	122,52
2017	Nakdi	1045	612	131.769,83	342,57
Toplam		1215	771	187.229,86	-

Sağlık yardımı kapsamında yapılan yardımlar daha ziyade süreklilik arz etmeyen yardımlardır. Tedavi için başka bir il/ilçeye gidilebilmesi için yol yardımı, tedavi giderleri, tedavi sürecinde işten kalma gibi durumlar değerlendirilerek yardım yapılmaktadır. Yapılan yardımlar incelendiğinde sürekli bir artış olduğu görülür. Artış hem kişi sayısı anlamında hem de yapılan teslimat tutarında görülmektedir. 2012-2017 yılları arasında toplam 1.215 kişiye 187.229,86 TL tutarında yardım yapılmıştır. 2017 yılındaki belirgin artışın sebebi katılım payı iadelerinin başlamasının bu döneme denk gelmesinden kaynaklıdır.

3.6.2.1.5. Eğitim Yardımları

ŞEY yardımları eğitim yardımları kapsamda alınmamıştır. Bu yardım türü daha çok öğrencilere eğitim materyali yardımı (çanta, kırtasiye, okul gereçleri vb.) şeklinde yapılmaktadır. 2012 yılına kadar her okul döneminin başında ek kaynak olarak periyodik paya ilave edilen tutar bu yıldan sonra tüm yıl boyunca yapılabilmesi için her aylık periyoda ilave edilmiştir. Ancak yinede yardımların büyük bir kısmı okulların açıldığı dönemde kırtasiye ve kıyafet alımı ihtiyaçları düşünülerek yapılmaktadır.

Tablo 3.25: Biga SYD Vakfı Eğitim Yardımları

Eğitim Yardımları					
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	Nakdi	900	788	107.100,00	-
2013	Nakdi	675	544	83.150,00	-22,36
2014	Nakdi	233	166	41.900,00	-49,61
2015	Nakdi	463	421	93.350,00	122,79
2016	Nakdi	279	235	65.300,00	-30,05
2017	Nakdi	167	162	68.400,00	4,75
Toplam		2717	2316	459.200,00	-

Şartlı eğitim yardımlarında öğrencilerin okula devam durumu ve ailenin muhtaçlık durumu dikkate alınmaktadır. Genel olarak Biga Milli Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak yapılmaktadır. Yapılan yardımlar incelendiğinde teslimat miktarında ve yardım yapılan kişi sayılarında dalgalanma görülmektedir. 2012-2017 yılları arasında 2717 kişiye toplam 459.200,00 TL yardım yapılmıştır. Yapılan yardımlar kişi başı 170 TL gibi bir tutara tekabül etmektedir. Yardımın en çok verildiği yıl 2012 olurken en az eğitim yardımı yapılan yıl 2014 olmuştur. Son yıllarda yardım verilen kişi sayısı azalmakla birlikte yardımın niteliği artmıştır. 2012 yılında kişi başı yapılan yardım miktarı ortalama 119 TL iken 2017 yılında kişi başı yapılan yardım miktarı ortalama 409 TL'dir.

3.6.2.1.6. Engelli Yardımları

Engelli yardımları 2022 maaşları haricinde engelli vatandaşlara yapılan protez, engelli araç ve gereçlerini kapsamaktadır. Bu yardım türü özel amaçlı yardım türleri içerisinde verilecektir.

3.6.2.1.7. Özel Amaçlı Yardımlar

Biga SYD Vakfı tarafından yapılan özel amaçlı yardımlar incelendiğinde bir düzenden bahsetmek mümkün değildir. Düzensizliğin en büyük sebebi yapılan bir yardımın farklı yıllarda farklı türlerde değerlendirilmeye uygun olmasıdır.

Tablo 3.26: Biga SYD Vakfı Diğer Özel Amaçlı Yardımlar

Diğer Özel Amaçlı Yardımlar				
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	35	35	131.650,00
	Ayni	27	27	14.772,00
2013	Nakdi	62	62	85.950,00
	Ayni	0	0	0,00
2014	Nakdi	34	34	57.000,00
	Ayni	0	0	0,00
2015	Nakdi	12	12	7.550,50
	Ayni	0	0	0,00
2016	Nakdi	1	1	1.000,00
	Ayni	0	0	0,00
2017	Nakdi	2	2	6.000,00
	Ayni	0	0	0,00
Toplam		173	173	303.922,50

İlk yıllarda yardımların çok gözükme sebebi engellilere yönelik yapılan etkinliklerin Yabancı yardımları kapsamında alınması iken sonraki yıllarda yapılan eğitime yönelik yardımların eğitim kaleminden, ulaşıma ait yardımların aile yardımlarından, sağlık ile ilgili bazı yardımların sağlık yardımı kaleminden yapılmasıdır. Özel amaçlı yardımlar son yıllarda daha çok protez, engelli araç ve gereçleri gibi yardımlar için kullanılmaktadır. Değişik uygulamalara en büyük etken Vakıf çalışanlarının başvuruyu nasıl yorumladığıdır. Bazen bir başvuru için birden fazla kategoride değerlendirebilme imkanı olmaktadır. Başvuru esnasında ilgili personel hangi türün daha uygun olduğuna kanaat ederse yardım o kategoriden işlem görür. Farklı kategoride alınan yardım başvurusunun, karara ve

yardımın miktarına etkisi bulunmamaktadır. Biga SYD Vakfı tarafından 2012-2017 yılları arasında 173 kişiye toplam 303.922,50TL tutarında yardım yapılmıştır.

3.6.2.1.8. Yabancı Yardımları

Yabancı yardımlarını aile yardımları şeklinde değerlendirmek doğru olacaktır. İki yardım arasındaki tek fark kimlik numaralarının belirleyiciliğidir. Yardımın yapılması noktasında amaç ve değerlendirme aynı olmakla birlikte TC Kimliğine sahip olmayan ancak 99 ile başlayan geçici kimlik kartları ile yapılan başvurular yabancı yardımları türünde değerlendirilir.

Tablo 3.27: Biga SYD Vakfı Yabancı Yardımları

Yabancı Yardımları				
Yıl	Teslimat Türü	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Toplam
2012	Nakdi	0	0	0,00
	Ayni	0	0	
2013	Nakdi	19	11.600,00	17.063,50
	Ayni	33	5.463,50	
2014	Nakdi	31	19.082,01	27.818,01
	Ayni	26	8.736,00	
2015	Nakdi	55	16.218,00	16.218,00
	Ayni	0	0	
2016	Nakdi	111	33.200,00	33.200,00
	Ayni	0	0	
2017	Nakdi	156	57.300,00	57.300,00
	Ayni	0	0	
Toplam		431	-	151.599,51

Yabancı yardımları 2012 yılı itibari ile Suriyeli göçmen ve sığınmacıların Biga'ya gelmeye başlaması ile önem kazanmış bir yardım türüdür. Öncesinde vakfa yabancı başvuruları olmakla birlikte böyle bir ayrım yapmayı gerektirecek seviyede olmamıştır. 99 ile başlayan yabancı kimlik numaralı kişilere yapılabilecek yardımlar ile ilgili Bakanlık nezdinde düzenleme yapılana kadar uygulamalarda birlik olmadığı gibi ödeme ve teslimat noktalarında pek çok zorluk yaşanmıştır. Yeni bir kod ile 2013 yılında uygulanmaya başlanan yardım türünde faaliyetlerin daha net olarak takip olanağı sağlanmıştır. Yabancı hanelerin sisteme kayıtları esnasında ve hane yaklaşımında sıkıntıların olması, verilerin net olmaması sebebi ile yardımların hane bazlı değerlendirilmesi daha uygundur.

Tablo 3.28: Biga SYD Vakfı Yabancı Hane Kayıtları

Biga SYD Vakfı Yabancı Hane Kayıtları					
2012	2013	2014	2015	2016	2017
9	11	2	14	89	70

Biga SYD Vakfı de 2012 yılı itibari ile yabancı haneler için açılan dosya sayıları yanda verilmiştir.Bu gösteriyor ki Biga sürekli olarak yabancı göçü alan bir yerleşim yeridir. Bu hanelerin tamamı bu gün burada ikamet etmektedir. Gelip bir süre kalıp başka bir bölgeye geçen haneler de mevcuttur. Biga SYD Vakfında an itibari ile (11.04.2018) 195 hane kayıtlıdır. Kayıtlı hanelerde toplam 1.276 yabancı uyruklu kişi bulunmaktadır.

Tablo 3.29: Biga SYD Vakfı Yabancı Yardımları 2

	Yabancı Yardımı	
Yıl	Teslimat Tutarı (TL)	Yüzdelik Artış
2012	0,00	-
2013	17.063,50	-
2014	27.818,01	63,03
2015	16.218,00	-41,70
2016	33.200,00	104,71
2017	57.300,00	72,59

Tablo 3.29'da gösterilen yardımlar özellikle Suriyeli ailelere yapılan aile destekleri şeklindedir. Yardımların teslimat tutarlarına bakıldığında 2015 yılı itibari ile teslimat tutarında büyük bir düşüş görülmektedir. Bu durumun sebebi bu dönemde verilmeye başlanan yabancılara yönelik Sosyal Uyum Yardımı (SUY) programının başlatılmasıdır. Bu programın başlaması ile vakıf kaynağı kullanılarak yabancılara yönelik yapılan yardımlar asgari seviyede tutulmuştur. Yabancılara yönelik 2012-2017 yılları arasında toplam 151.599,51TL tutarında yardım yapılmıştır. Bu yardımlar için Nisan 2015 de 26.532,00 TL ve Mart 2017 de 50.000,00 TL Genel Müdürlük'den ek kaynak alınmıştır.

3.6.2.1.9. Giyim Yardımları

Stoklarla veya nakit olarak yapılan giyim yardımları daha çok ülke çapında hizmet veren bazı giyim firmaların sosyal sorumluluk kapsamında yapmış olduğu bağışlardan yapılmıştır.

Tablo 3.30: Biga SYD Vakfı Giyim Yardımları

Giyim Yardımları			
Yıl	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	0	0,00
	Ayni	9	1.800,00
2013	Nakdi	0	0,00
	Ayni	1035	333,00
2014	Nakdi	0	0,00
	Ayni	62	62,00
2015	Nakdi	356	106.460,06
	Ayni	0	0,00
2016	Nakdi	69	16.290,00
	Ayni	0	0,00
2017	Nakdi	0	0,00
	Ayni	723	13.168,37
Toplam		2254	138.113,43

Giyim yardımları önceleri tek seferlik yardım kırınımı ile yapılırken sonrasında giyim yardımı olarak yapılmıştır. Yandaki tabloda yeniden düzenleme yapılarak giyim için yapılan işlemler ilgili başlık altına toplanmaya çalışılmıştır. 2012-2017 yılları arasında toplam 138.113,43TL tutarında yardım yapılmıştır.

3.6.3.Proje Destek Programları

Biga SYD Vakfı tarafından, "çalışabilir durumda bulunan fakir ve muhtaç vatandaşların kendi işlerini kurarak geçimlerini sağlaması, yoksul vatandaşların sürdürülebilir gelire kavuşturularak doğrudan sosyal yardımların hedef kitlesi olmaktan çıkarılması, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz veya bu risk altında olan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanması" amacı ile proje destek programları yapılmaktadır.

Tablo 3.31: Biga SYD Vakfı 2012-2017 Projeler

2012 yılı projeleri		
Koyunculuk Projesi	45.000,00 TL	3
Diğer İş Kurma Projeleri	13.012,00 TL	1
Diğer Gelir Getirici Proje	150.000,00 TL	10
Diğer Hayvancılık Projeleri	117.612,00 TL	11
TOPLAM	325.624,00 TL	25 kişi
2013 yılı projeleri		
Sosyal Konut Projesi Abonelik Giderleri	388.394,83 TL	320
Sosyal Konut Projesi	4.860.000,00 TL	180
Sosyal Konut Projesi	4.914.000,00 TL	140
TOPLAM	10.162.394,83 TL	640 kişi
2014 yılı projeleri		
Koyunculuk Projesi	34.020,00 TL	1
Koyunculuk Projesi	53.071,20 TL	1
Süt Sığırcılığı Projesi	22.220,00 TL	4
TOPLAM	109.311,20 TL	6 kişi
2015 yılı projeleri		
yok		
2016 yılı projeleri		
yok		
2017 yılı projeleri		
Yaşlılara Yönelik Proje	132.400,00 TL	50 kişi

Tablo 3.31 de görüldüğü üzere 2012-2017 yılları arasında Biga SYD Vakfı tarafından yapılan projelerde yıllara göre bir istikrar yoktur. Bunun en büyük sebebi Gelir Getirici Projeler için 2015 yılı itibari ile Genel Müdürlük kaynak aktarımını durdurmuştur. Bu duruma projelerin amaçlandığı gibi geri ödemelerinin olmaması ve yeni projeler için düşünülmüş olan kaynak döngüsünün mevcut projelerden alınamamasıdır. Bu da demek oluyor ki Gelir Getirici Projeler amacına ulaşamamış bir bakıma başarısız olunmuş bir uygulamadır. Ancak vakıflar belli çerçevelerde bünyelerinde yeni projeler hazırlayıp Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünden bütçe talep edebilmektedir.

Biga SYD Vakfı 2012-2013-2014 yıllarında yapmış olduğu gelir getirici projeler ile toplamda 671 kişiyi proje fayda sahibi yapmıştır. Gelir getirici projeler vatandaşın kendi kendine yetecek geliri sağlayabilmesi, ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, vakıftan sürekli yardım alan pasif durumdan üretici aktif duruma geçebilmesi, topluma katılabilmesi, kendini yeterli hissetmesi için uygulamaya alınmıştır. Uygulama, kişinin gelir sağlayıp

vakıftan aldığı proje bedelini taksitler halinde geri ödemesi şeklindedir. Eğer kişi yapılan projeye devam etmezse alınan makine ve teçhizatları ya da aldığı hayvanları satarsa projenin tamamını geri ödemek zorundadır.

Hayvancılık projeleri fayda sahiplerine grup bazlı olarak yapılır, büyükbaş (iki adet gebe düve) ve küçükbaş (21 adet koyun ya da keçi) olabilir. Bireysel projelerde vatandaş kendi proje fikriyle gelir, daha önce yaptığı bir işle ilgili ya da eğitimini aldığı, kursuna gittiği işi yapmak istemektedir. Yardım nakdi olarak yapılmaz. İstediği projeye uygunluğu araştırıldıktan sonra ona gerekli malzeme alımı yapılır. İşine göre dükkan ya da işin yapılacağı yer tesis kiralanır. Bireysel projelerde tavan sınır 15.000 TL'dir. Grup bazlı projeler gibi geri ödemeye tabidir.

2014 Yılı sonuna kadar yapılan projelere bakılacak olursa damızlık inek edindirme, koyun yetiştiriciliği gibi grup bazlı projeler, yaprak mantarı üretimi, oto döşemeciği, iş yeri açma, maket oyuncak yapımı, radyo tamirciği vb. bireysel projeler gibi pek çok proje uygulanmıştır.

2013 yılında ülke genelinde ilklerden olan Sosyal Konut Projesi uygulamaya konmuştur. Biga ilçe merkezinde TOKİ tarafından sağlıksız, alt yapı sorunu bulunan evlerde hatta çadırlarda yaşayan fakir ve muhtaç aileler için 140 adet (2+1) ve 180 (1+1) toplamda 320 adet sosyal konutun, noter huzurunda yapılan çekilişle hak sahiplerine dağıtma işlemi ve sosyal konutların abonelik işlemleri Biga SYD Vakfı tarafından yapılmıştır. Konutlar TOKİ tarafından inşa edilmiş olmakla birlikte, doğalgaz, elektrik, su abonelik işlemleri için Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından karşılanan projenin Vakıf hesabındaki toplam maliyeti 10.162.394,83 TL'dir.

2014 yılı başında yeni konutlarına taşınmaya başlayan hak sahiplerinden ilk 6 ay herhangi bir ödeme talep edilmemiştir. Eylül 2014 itibariyle geri dönüşümlerin ilk taksitleri Biga SYD Vakfı Proje hesabına yatırılmaya başlamıştır. 140 adet (2+1) konutların taksitleri 130 TL, 180 adet (1+1)konutları için ise 100 TL'dir. Tüm konutlar için abonelik bedellerinin geri ödemeleri 12 ay içinde tüm proje bedeli geri ödenmek suretiyle aylık 101,15 TL'dir.

2015 ve 2016 yıllarında herhangi bir proje faaliyete geçmemiştir. 2017-2018 yıllarında ise Yaşlılara Evde Bakım Hizmeti projesi faaliyete geçmiştir. Projenin amacı yakınında kimsesi olmayan 50 yaşlı ve engelli vatandaşın evlerinin temizlenmesi ve gerekli durumlarda öz bakımının yapılmasıdır. Bu proje için 5 sözleşmeli personel alımı yapılmış ve bu sayede de 5 aileye iş imkanı sunulmuş, istihdama destek olunmuştur.

2012-2017 yılları arasında yapılan projelerin hepsi Genel Müdürlük kaynaklı olup bu projeler için toplamda **10.729.730,03 TL**'lik bir bütçe oluşturulmuştur.

Tabloda yer alan projeler haricinde uygulanan Sosyal Market Projesi, İlçe Merkezinde 04.12.2010 tarihinde Biga SYD Vakfı tarafından başlatılmış bir proje olup Bigalı hayırsever vatandaş, esnaf ve firmalar tarafından yapılan giysi ve diğer ev eşyalarının bağışı yapılmaktadır. Dönem dönem ülke çapında faaliyet gösteren büyük firmalardan da ayni bağış alınmıştır. "İhtiyacın yoksa al getir, ihtiyacın varsa al götür'' slogan kapsamında ihtiyaç sahiplerine yardımcı olunmuş, proje 2016 Şubat ayında Biga Belediyesine devredilmiştir. Projenin Vakfa maliyeti olmamıştır.

3.6.4. Yapılan Yardımlar Toplamı

Biga SYD Vakfı vakfı tarafından 2012-2017 yılları arasında yapılan yardımların kaç kişiye, kaç haneye, ve yapılan yardımın teslimat tutarları tablo 3.32. de verilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi yardımlar niteliğine göre kişisel olabileceği gibi sağlık, özel amaçlı yardım, eğitim vb. haneyi kapsayan yardımlar da olabilir gıda, kömür ve aile yardımları gibi. Tabloda görülen kişi ve hane sayıları bu durum dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.32:Biga SYD Vakfı 2012-2017 Yardımları

Vakıf Öz Kaynaklarından Yapılan Yardımlar					Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar				TOPLAM		
Yıl	Tesli-mat Türü	Kişi Sayı-sı	Hane Sayı-sı	Teslimat Tutarı (TL)	Tesli-mat Türü	Kişi Sayı-sı	Hane Sayısı	Teslimat Tutarı (TL)	Kişi Sayı-sı	Ha-ne Sa-yısı	Teslimat Tutarı (TL)
2012	Nakdi	3238	1654	701.324,30	Nakdi	2729	2198	4.135.294,08	8114	4915	5.150.726,96
	Ayni	2147	1063	314.108,58	Ayni	0	0	0			
2013	Nakdi	3210	1413	661.959,63	Nakdi	3072	2425	5.532.696,66	9647	5149	7.746.001,73
	Ayni	3365	1311	1.551.345,44	Ayni	0	0	0			
2014	Nakdi	2912	1049	836.744,25	Nakdi	3222	2472	6.365.327,09	10114	4955	7.857.938,94
	Ayni	3980	1434	655.867,60	Ayni	0	0	0			
2015	Nakdi	2924	1244	739.819,18	Nakdi	3333	2478	6.938.048,73	9521	4862	8.147.597,61
	Ayni	3264	1140	469.729,70	Ayni	0	0	0			
2016	Nakdi	2711	1056	765.503,00	Nakdi	3149	2386	7.294.350,79	10903	4893	8.890.714,99
	Ayni	5043	1451	830.861,20	Ayni	0	0	0			
2017	Nakdi	3287	1273	1.236.260,83	Nakdi	3027	2248	6.891.531,95	10023	4762	8.747.418,29
	Ayni	3709	1241	619.625,51	Ayni	0	0	0			
TOPLAM									58322	29536	46.540.398,52

2012-2017 yılları arasında yapılan yardımlardan yararlanan kişi ve hane sayılarına bakıldığında belli bir düzen olmadığı görülür. Ancak teslimat tutarındaki değişime bakıldığında sürekli bir artış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kişi ve hane sayılarındaki değişim yardımların niteliği ile açıklanabilir, yani yapılan yardımların tutarı değişmektedir. 2013 yılında teslimat tutarında görülen 50 artış döneme denk gelen 2022 ve EVEK yardımları ile açıklanabilir.

Tablo 3.33: Biga SYD Vakfı 2012-2017 Yardımları 2

	TOPLAM					
Yıl	**Kişi Sayısı**	**Yüzdelik Artış**	**Hane Sayısı**	**Yüzdelik Artış**	**Teslimat Tutarı (TL)**	**Yüzdelik Artış**
2012	8114	-	4915	-	5.150.726,96	-
2013	9647	18,89	5149	4,76	7.746.001,73	50,39
2014	10114	4,84	4955	-3,77	7.857.938,94	1,45
2015	9521	-5,86	4862	-1,88	8.147.597,61	3,69
2016	10903	14,52	4893	0,64	8.890.714,99	9,12
2017	10023	-8,07	4762	-2,68	8.747.418,29	-1,61
Toplam	58322	-	29536	-	46.540.398,52	-

Vakıf periyodik payları bölgenin konumu, nüfusu vb durumlar değerlendirilerek belirlenir ve enflasyon oranında Genel Müdürlük'ün uygun bulduğu dönemlerde arttırılır. Bu artış yıllar arasında belli bir miktar değişime sebep olsa da esas yüzdelik değişimler merkezi ödemeli olarak kabul edilen yardımların durumu ile ilgilidir. Nasıl ki 2013 yılında vakıflar tarafından yeni uygulanmaya başlanan yardımlar vakfın teslimat tutarında önemli bir artış yaratmışsa 2016 yılı ve sonrasında veri aktarımı ile gelen 2022 yardımlarının kontrolleri esnasında geçerliliğini kaybetmiş yardımların tespiti sonucu teslimat tutarında düşüş görülmüştür.

2012-2017 yılları arasında Vakıf Öz Kaynağı ile yapılan yardımlar toplamı 9.383.149,22 TL iken, Merkezi Ödemeli olarak yapılan yardımlar toplamı 37.157.249,30 TL'dir. Merkezi ödemeli yardımların tutarı Vakıf Öz Kaynağı ile yapılan yardımların neredeyse 4 katıdır. Biga SYD Vakfı aracılığı ile Biga'ya yapılan sosyal yardımların toplamı ise 46.540.398,52 TL tutarındadır.

3.6.5. Genel Sağlık Sigortası

18 yaş üzerinde olan bir Türk vatandaşının herhangi bir sağlık güvencesi yoksa ve Biga İlçesinde ikamet ediyorsa Biga SYD Vakfına nüfus cüzdanı ile müracaatta

bulunabilir. Gelir testi sonucunda Genel Sağlık Sigortasından kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler yararlanabilir.

Uygulama 2012 yılında başlamıştır. 2017 yılı sonuna kadar Biga SYD Vakfı tarafından 10.760 haneye Genel Sağlık Sigortası işlemi yapılmıştır. Bu başvuruların 7.265 tanesi "G0" olarak yani eski adı ile "Yeşilkart" olarak onaylanmıştır. Bu kişilerin sağlık primleri Devlet tarafından ödenmektedir. "G0" harici kişilerin işlem sonrası kendi katılım paylarını ödemesi kararı alınmış ve kişiler bankalara sağlık primlerini kendileri yatırarak sağlık hizmetinden yararlandırılmıştır.

Tablo 3.34: Biga SYD Vakfı 2012-2017 Genel Sağlık Sigortası işlemleri

Biga SYD Vakfı Genel Sağlık Sigortası işlemleri		
Yıl	Yapılan işlem sayısı	Yüzdelik Artış
2012	3204	-
2013	2925	-8,71
2014	2122	-27,45
2015	1481	-30,21
2016	722	-51,25
2017	306	-57,62

Biga SYD Vakfı tarafından her yıl yapılan Genel Sağlık Sigortası işlemini gösteren 40 numaralı tabloya bakıldığında işlem sayısının her yıl düştüğü görülmektedir. 2012 yılındaki işlem sayısı 3204 iken 2017 yılında işlem sayısı 9/10 değerinde azalarak 306 da kalmıştır. Bu durum uygulamanın ilk yıllarında yoğun bir başvuru olmasından kaynaklıdır. Sonraki dönemlerde tekrar amaçlı ve bir şekilde sosyal güvenceden çıkmış veya Genel Sağlık Sigortası kapsamına yeni giren kişilerin başvuruları alınmıştır.

SONUÇ

Sivil toplumun, devlet yönetiminin dışında bireylerin gönüllü olarak oluşturduğu birliktelikler olduğu görüşlerinin yanında, devlet ile iç içe olduğunu hatta bizzat devletin kendisinin yönlendirdiği kurumlar olduğunu öne süren görüşlerin de olduğu görülmektedir.

STK'ların faaliyetlerinden yola çıkarak söylenebilir ki, Sivil Toplum, devlet yönlendirmeli olsun veya olmasın, toplumsal yapıyı etkileyen, hareket ettiren, dönüştüren ve ona ivme katan bir faktördür. STK'ların toplumsal alandaki belki de en geniş faaliyet alanı sosyal yardımlardır. Bir çok alanda pek çok farklı STK kurulmuş ve benzer değerlerde toplumun belli bir kesiminin veya tümünün sosyal refahını yükseltmeyi amaçlayan yardım ve dayanışma faaliyetleri yürütmüştür.

STK'ların devlete frenleyici unsur olma özelliği SYD Vakıfları için geçerli olmamaktadır aksine devletle ilişkilerinde devlete öncelikli yaklaşımı vardır. SYD Vakıflarının, hükümet tarafından başlatılan ve düzenlenen finansmanı devlet tarafından karşılanan sivil toplum kuruluşları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Türk toplumlarında yüzyıllar boyu ister dini ister sosyal ister geleneksel anlamda varlık göstermiş olan vakıfların çok önemli bir yeri vardır. Türkiye'de yoksullukla mücadele alanında devletten aldıkları güçlü finansman kaynağı, faaliyet alanlarının ve çeşitliliğinin çok geniş olması, işlemlerde bir çok kuruma nazaran bürokrasiden arınmış olması, yardım hizmetinin verilmesi noktasında yerelde en etkili yapıya sahip olmaları sebebi ile etkinliği ve kapsamı giderek artan SYD Vakıflarının önemi ise her geçen gün daha da artmaktadır.

SYD Vakıflarının öneminin her geçen gün artması gerçeğinin yanında yapısı, sosyal yardım faaliyetleri ve statüsü ile ilgili tartışmalar da aynı oranda artış göstermektedir. SYD Vakıfları'nın hukuki statüsü farklı kurumlar, kuruluşlar ve halk tarafından farklı farklı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmelere göre; SYD Vakıfları özel hukuk hükümlerine tabi kamu tüzel kişiliğine sahiptir, kamu kaynakları kullanır, kamu denetiminde faaliyet gösterir vb. gerekçelerle bu vakıflara kamusal nitelik atfedilmiştir.

SYD Vakıfları mevzuat olarak özel hukuk tüzel kişiliği olmasına rağmen, uygulama noktasında büyük ölçüde kamu bütçesinden ayrılan kaynaklarla kurulmuş olmaları ve her il ve ilçede yürütülen hizmetlerin; esasen ve fiilen Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün birimleri şeklinde sürdürüldüğü, bu teşkilatlanma yapısı ile uygulamada ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat ve finans yapısından farksız olduğu ortadadır.

SYD Vakıfları kuruluşundan itibaren evirilerek; ülke genelinde ve tüm toplumu etkisi altına alarak, esas vakıf gayesinin yanında, ev yapma, 2022 sayılı Kanun kapsamında yaşlılara ve engellilere maaş, eşi vefat eden kadınlara yardım, öksüz yetim

maaşı, muhtaç asker ailelerine maaş, şartlı sağlık yardımı ve şartlı eğitim yardımı, şehit ailelerine ve gazilere yapılacak yardımlar, genel sağlık sigortası kapsamında gelir testi gibi yardımların ve İŞKUR temsilciliği gibi kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülmesi gereken bir çok kamu görevini icra etmektedir. SYD Vakıfları; bir bakıma devletin, Anayasanın 2. maddesinde değişmez görevi sayılan "Sosyal Devlet" ilkesinin gereğini de yerine getirmiş olmaktadır.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve SYD Vakıfları tarafından yürütülen yardım politikaları özellikle Biga SYD Vakfı örneği üzerinde yapılan incelemede hala oturmamış bir sistem olduğu görülmektedir. Uygulamada yapılması gereken çok önemli değişiklikler olduğu açıktır. Çalışabilecek olan kesimi, bölgeyi, mevcut iş sahalarını, her şekilde desteklenmesi gereken bireylerin tespitinin yapılması, sorunu tanımak açısından SYD Vakıfları ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü için sahada yapılması gereken ilk çalışa olmalıdır. Önce problem tanınmalı, sonra çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Yapılan sosyal yardımlara sınırlama getirilmelidir. Yaşlı, engelli, hiç bir şekilde çalışma potansiyeli olmayan bireylerden oluşan haneler sosyal devlet anlayışı ile asgari bir seviyede bakılmak zorundadır. Asgari seviyede kaynağın gerçekten ihtiyaç sahibi hanelere aktarılabilesi çok özenli bir çalışma gerektirmektedir.

Öncelikli olarak ele alınması gereken konu muhtaçlık kriteridir. Muhtaçlık kriterinde hane yaklaşımı esas alınmış ve kişi başı gelirin asgari ücretin üçte biri olduğu belirtilmiştir. 2018 yılı ilk altı aylık dönem için tespit edilen sınır olan 483,50 TL üzerinden değerlendirmeye alınan bir başvuruda hanede tek yaşayan kişinin bu rakamın üzerinde gelirinin olması yardım almasına engeldir. Hanedeki birey sayısının beş olması durumunda hanenin ortak geliri 5x483,50=2417,50 TL hanenin muhtaçlık sınırı olmaktadır. Her iki hanenin de kirada olması, fatura ödemeleri, yakacak ihtiyacı gibi sabit giderler arasında çok fark olmayacağı düşünülürse tek başına yaşan bireyler bu konuda mağdur edilmektedir. Yapılması gereken bir hane için sabit kabul edilebilecek giderler göz önünde bulundurularak, tek başına yaşayan bireyler için ayrı, iki kişi yaşayan bireyler için ayrı, üç ve üzeri yaşayan bireyler için ayrı muhtaçlık sınırı belirlemek gibi yeni sistemler geliştirilmelidir.

Özellikle bazı aylıkların yardım miktarı belirlenirken yine hanede kaç kişinin yaşamakta olduğuna dikkat edilmelidir. Örneğin bir hanede tek başına yaşayan ve 65 yaş aylığı alan bir kişi aylık 500TL yardım alıyorken, diğer hanede eşlerden her birinin 500 TL aylık alması ve toplamda yapılan yardımın 1000 TL olması adaletsiz gelir dağılımı olarak değerlendirilebilir. Belirlenen ödemelerde kişilerin köy veya kasabada yaşaması, kirada oturması gibi kriterler doğrultusunda da kademeli maaş belirleme durumları gözetilmesi

zorunlu giderler bakımından daha adilane olacaktır. Benzer şekilde EVEK maaşı alan yaşlı bir bayan ile çocuklu bir bayan arasında da fark gözetilmelidir. Özellikle eşi vefat eden ve herhangi bir geliri olmadan çocukları ile mağdur olan bayanların desteklenmesi, söz konusu kişilerin zorunlu olarak hoş olmayan durumlara sürüklenmesinin engellenmesi noktasında çok büyük önem arz etmektedir.

Eğitim yardımları daha etkin ve nitelikli hale getirilmelidir. Şartlı eğitim yardımları için yapılan ödeme çok düşük olduğundan, eğitime teşvik ve süreklilik için yeterli bir destek olmaktan çok uzaktır. Özellikle yörenin iş kollarına yönelik eğitim programları desteklenerek ileride oluşabilecek potansiyel yardım başvuruları önlenebilir ve üreten bir nesil yetiştirilebilir.

Barınma yardımları daha bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmelidir. TOKİ yönetmelikleri güncellenmeli, gerçekten ihtiyaç sahibi olan bireylere hibe yolu ile barınma yardımı yapılmalı. 27 sene geri ödeme ile öngörülen, TOKİ sosyal konut dağıtımının SYD Vakıfları için çözümü imkansız pek çok sorun yarattığı bir gerçektir. Biga SYD Vakfında çok belirgin olarak görülmekte olan bu sorun gösteriyor ki, bu kadar büyük bir sorumluluğun bu kadar az personeli olan ve konut alanında özel eğitimi olamayan vakıflara verilmesi uygulamada çok büyük zorlukları beraberinde getirmektedir. Konutların tapularının ödeme bitene kadar fayda sahiplerine verilmemesi, olası her tartışma, problem ve geçimsizlikte SYD Vakıflarının olaya dahil edilmesini getirdiğinden vakıfların bu sorumluluktan kurtarılması gerekmektedir.

Yapılan konutların balkonunun bile olmaması ve çok küçük olması fayda sahipleri açısından önemli bir sorundur. Bir çok problemli, dezavantajlı, engelli ve sorunlu vatandaşın bu konutlarda bir araya getirilmesinin de psikolojik ve sosyal olumsuzlukları olduğu görülmektedir. Toplu konut anlayışından uzaklaşarak yerleşim alanında dağınık olarak yapılan konutların fayda sahiplerine verilmesi daha sağlıklı olacaktır.

Gelir Getirici Projelerin çalışabilir bireylerin olduğu hanelere uygulanması ve sürdürebilirliğin sağlanması çok daha etkili olacaktır. Kişiler düzenli yardımlara alıştırılmamalı aksine bir an önce üreten kesime dahil edilmelidir. Projelerin ülke çapındaki başarısızlığının önünde yanlış ve yetersiz eğitimde fayda sahibi seçilmesinin büyük etkisi olmuştur. Proje uygulanacak kişiler öncelikle projenin konusuna uygun olarak seçilecek uzmanlar tarafından eğitimden geçirilmelidir ve yeterliliğini kanıtlamayan kişiler projeye dahil edilmemelidir. Proje başladıktan sonra da denetimler projenin konusuna göre uzman kişiler tarafından yapılarak fayda sahiplerine yönlendirmelerde bulunarak muhtemel aksaklıkları önceden tespit edebilir ve erken müdahale edebilir.

Proje konusuna bağlı olarak işyerinin veya malın devri ancak başarısını kanıtlayan proje fayda sahiplerine yapılmalıdır. Projelerde diğer kurumlar ile ortaklaşa çalışmalar yürütülmesi etkili olacaktır. Örneğin hayvancılık projelerinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinin denetime katılması büyük fark yaratacaktır. Yapılacak böyle bir çalışma ile projelerde sürdürülebilirlik olacak ve geri dönüşler sayesinde yeni projelerde kullanılmak üzere sürekli bir fon kaynağı sağlanacaktır.

Fayda sahipleri işbaşı eğitim programlarına kaydedilerek de teşvik edilebilir. Programları reddeden yada geçerli bir sebebi olmadan bırakan bireylerin yardım almaları engellenerek gerçekten yardıma ihtiyacı olan aileler tespit edilebilir.

Biga SYD Vakfında da gözlenen ve diğer SYD Vakıflarında da pek işlerliği olmadığı gözlenen İŞKUR bağlantısı daha aktif hale getirilmelidir. Özellikle yerelde İŞKUR aracılığı ile vasıfsız işçi alımının çok az olması bu durumu büyük oranda olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluğu gidermek adına öncelikle bölgedeki iş imkanlarının iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Sonrasında bu alanlarda çalışma olanağı olacak bireyler tespit edilerek ve bu kişilere iş imkanları doğrultusunda eğitim programları düzenlenmelidir. Eğitim programı süresince kişiler ekonomik olarak desteklenebilir.

İŞKUR bağlantısı ile işe yerleştirilecek olan SYD Vakıflarına kayıtlı yardım fayda sahiplerinin iş yerlerince işe alınması hükümet politikaları ile desteklenebilir. Örneğin belli bir sayının üzerinde işçi çalıştıran iş yerlerine engelli ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğu gibi bir zorunluluk getirilebilir. İş yerleri; belirli bir süre vergi indirimi, SGK primlerinde indirim, işçi masraflarında kamu desteği gibi kolaylıklar getirilerek, teşvik edilebilir.

Yardım kararının alınması noktasında yetkili olan Mütevelli Heyeti'ne baktığımızda bu kişilerin SYD Vakıf mevzuatına hakim olmadığı görülmektedir. Yardımlar noktasında her ne kadar denetimler olsa da bölgeden bölgeye bir çok keyfi veya hatalı uygulamanın da olduğu bir gerçektir. Mütevelli Heyetinde yer alan muhtarların ve siyasi bir kesimin temsilcisi olan kişilerin başvuranın siyasi ve ideolojik düşüncesine göre karar alma tutumunda olmaları pek çok bölgede adil yardım dağılımını olumsuz etkilediğinden Mütevelli Heyeti tasfiye edilmeli ve karar organı yeniden oluşturulmalıdır.

Bölgedeki en büyük mülkü amirin vakıfın başkanı olması bir çok uygulamanın hızlı bir şekilde yapılmasına olanak vermekte olduğundan Vakıf Başkanı uygulamada vazgeçilmez bir unsurdur ancak Vakıf Başkanları mevzuat konusunda Bakanlık tarafından daha fazla bilgilendirilmeli ve sosyal yardımlar alanına yönlendirilmelidir.

Vakıf çalışanları her ne kadar üniversite mezunu eğitimli kişiler olsalar da çalıştıkları sektör ile ilgili bir eğitimleri olmadığı görülmektedir. Kişiler arası iletişim, empati, sosyoloji, psikoloji, analiz gibi bir çok alanda yetersiz kalmaktadırlar. Sözleşmenin imzalanmasından sonra işleyiş ile ilgili özel bir eğitim almamakta kurum içerisinde mevcut olan personelden eğitim görmektedirler. Var olan hatalı uygulamalar böylece yeni personel tarafından da devam ettirilmektedir.

Yaklaşık 10000 personel potansiyeli olan SYD Vakıflarında çalışmak üzere eğitim alan bir kesim oluşturulması hükümet politikasına alınmalıdır. Mevcut personelin titizlikle eğitilmesi, yeterlilik gösteremeyen personelin bir an önce görevden alınması sosyal yardım politikalarının önemi açısından bir gerekliliktir. Bakanlığın personel alımı sürecini tekrardan belirlemesi gerekmektedir zira belirlenmiş olan genel şartların yanına eklenen özel şartlar ile belirli bir kişinin alımına yönelik hazırlanan ilanlar ile personel alımları yapıldığı bir gerçektir.

SYD Vakıflarının mevzuatı, kurumsal ve personel yapısı tekrardan ele alınmalı, düzenlenmeli ve sosyal yardımlar tek çatı altında toplanmalıdır. Böylece vatandaşların bütün ihtiyaçları vakıf çalışanları tarafından tek seferde tespit edilerek eksiklilikleri giderilebilirken diğer taraftan da pek çok kurumdan farklı türde yardım alan ve bu durumu suistimal eden kişilere de fırsat verilmemiş olur.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü SYD Vakıflarını taşra teşkilatı olarak tanımalı ve daha fazla iletişim halinde olmalı, belirli periyotlarda farklı bölgelerde sosyal yardımlar, işleyiş, sistem, yapı vb. konularda sorun tespiti ve çözüm önerilerine yönelik toplantılar düzenlenmelidir. Tespit edilen konular belirli bir havuzda toplanabilir ve merkezden müdahale ile genel bir çözüm elde edilebilir. Birlikte çalışma sayesinde uygulamanın sorunları daha kolay tespit edilebilir, amaca yönelik hızlı ve sağlıklı geri dönüşler alınabilir.

SYD Vakıflarının açılımında yer alan dayanışma olgusu daha fazla ön plana çıkarılmalıdır. Pek çok SYD Vakfının mevzuatta yer alan bağış gelirine sahip olduğu söylenemez. SYD Vakıflarının bağış aldığı toplum tarafından bilinmemektedir. Kamu spotları ile vatandaşlara yardım ve dayanışma ruhu aşılanabilir, yardım yapmak isteyen ama kime vereceğini bilemeyen pek çok birey SYD Vakıflarına bağış yapacaktır.

Yardım alacak kişilerden genç ve çalışabilir olanlara karşılıksız yardım uygulamasından uzaklaşılmalıdır. Çalışamayacak, evden ayrılmasına engel küçük çocuğu, yaşlı ve engelli aile bireyi bulunmayan, kendisi yaşlı ve engelli olup da çalışamayacak olan bireyler haricinde kalan fayda sahipleri yardım karşılığı Kamu Hizmetlerine yönlendirilebilir, böylece hem işgücü kullanılmış olur hem de sırf istemediği

için çalışmayan kişilere haksız yere yardım yapılmamış olur ve sosyal yardım fonunun daha yerinde kullanılması sağlanabilir.

1986 yılından itibaren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, ekonomik anlamda muhtaçlık durumunda olan insanlara çok geniş bir yelpazede sosyal yardımlar yapmakta, temel sosyal hizmet ve yardım kuruluşlarından biri olarak sosyal politikaların uygulanmasında önemli görevler almaktadır. Ancak yapılan faaliyetler değerlendirildiğinde Fonun taşra teşkilatı gibi görev yapan SYD Vakıflarının statüsü uygulama ile örtüşmeyen bir düzenlemeye sahiptir.

Anayasal bir zorunluluk olan sosyal yardım faaliyetlerinin, kamu kaynağı kullanılarak, bütün düzenlemeleri kanun ile yapılarak zaman içerisinde çok büyük gelişme göstermiş bir yapılanmada SYD vakıflarının özerk bir yapıda faaliyet göstermesi uygulamaya zarar vermektedir. Hukuksal olarak kendi içerisinde bir sıkıntı oluşmasa da uygulama noktasında bu vakıfların pek çok işleminde sıkıntıya düştükleri bir gerçektir. SYD Vakıflarına kamu statüsü atfetmek kanun koyucu açısından zor bir durum olmamakla birlikte bu tür bir düzenleme yardım faaliyetlerinin birliği açısından ve vatandaşın yardım talebi ile ilgili sosyal devlet ilkesinin gereği olarak kamu ile muhatap olması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Abay, Ali Rıza (2004). Sivil Toplum ve Demokrasi Bağlamında Sivil Dayanışma ve Sivil Toplum Örgütleri, 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, (24-26 Kasım 2004), 271-281, Eskişehir.

Akatay, Ayten; YELKİKALAN, Nazan (2007). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve İnsan Kaynakları, Ekin Yayınları, Ankara.

Akay, Hasan (2012). Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetim Anlayışındaki Değişime Etkileri, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

Akıncı, Selçuk (2014). Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuramcıları, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı 11.

Akyıldız, Hüseyin; KORKMAZ, Adem (2010). İş ve Sosyal Sigortalar Hukuku, Alter Yayıncılık, Ankara.

Alkan, Ö. Mehmet (1998). 1856-1945 istanbul'da Sivil Toplum Kurumları, (der. YÜCEKÖK,A. N.; Turan, İ.; ALKAN, M.Ö.), Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar, 79-147.

Anderson, C. (2009). The Future of a Radical Price. USA: Hypreion.

Anheier, H. K., & CARLSON, L. (2011). Civil Society: What It Is, And How to Measure It. LSE: http://www2.lse.ac.uk/home.aspx (Erişim Tarihi: 16.01.2018).

Arıöz Bozkuş, A. (2009). Genel Esaslarıyla Türk Hukuku'nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara. http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/data/54291821369dc32358ee29af/ahsen_arioz_bozkus.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Arslan, O. (2001). Kurumsal ve Tarihsel Aşamalarıyla Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği, Bayrak Yayınları, İstanbul.

Aslan, Mehmet, KAYA, Gazenfer (2004). 1980 sonrası Türkiye'de Siyasal Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları, C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, c.5, s.1.

Aslan, Seyfettin (2010). Sivil Toplum ve Demokrasi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Dergisi, c.15, s.2.

Atar, Yavuz (1997). Demokratik Sistemde Sivil Toplumun Fonksiyonu ve Sivil Toplum-Devlet Düalizmi, Yeni Türkiye Dergisi Sivil Toplum Özel Sayısı, S. 18, s. 98-105, Ankara.

Balkır, Z. Gönül (2010). Sosyal Fayda Zemininde Sivil Toplum Örgütlerinin Gelişimi, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Yayın No:334, Kocaeli.

Ballar, Suat (1987) Yeni Vakıflar Hukuku, Seçkin Yayınevi, İstanbul.

Ballar, Suat (2008) Yeni Vakıflar Hukuku , (4.Bası), Seçkin Yayınevi, İstanbul.

Başaran, İsmail (2007). Sivil Toplum Kuruluşları Yerel Demokrasinin Neresinde?, Yerel Siyaset, Sayı 19.

Başpınar, Tahsin Taner (2016). Sivil Toplum Kuruluşlarının Üye- Örgüt- Çevre Eklemlenme Sorunları Ve Çözümlerine İlişkin İzmir İşadamları Dernekleri Üzerinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Isparta.

Boratav, Korkut(2005), 1980'li Yıllarda Türkiye'de Sosyal Sınıflar ve Bölüşüm, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Borgmann, Karsten, (2004). The Glue of Civil Society, a Comparative Approach to Art Museum Philanthropy at the Turn of the Twentieth Century, içinde Adam 275 Thomas (ed.), Philanthropy, Patronage and Civil Society, Experiences From Germany, Great Britain, and North America, Indiana University Press,Bloomington USA.

Canbolat, Talat (1993) “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun Uygulaması,” Çimento İşveren, Cilt: 7, Sayı: : 5-14.

Candan, Ekrem, (2012). Türkiye'de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Reform Önerisi, Proje Koordinatörleri: Atilla Yayla, Bican Şahin, Özlem Çağlar Yılmaz Liberal Düşünce Topluluğu Derneği.

Cicioğlu, Filiz (2011). Sivil Toplum-Dış Politika İlişkisi Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Türkiye’nin Avrupa Birliği Politikasına Yaklaşımı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara.

Courtney, Roger (2002). Strategic Management for Voluntary Nonprofit Organizations, Routledge Taylor & Francis Group: London.

Çaha, Ömer (1994). Osmanlı’da Sivil Toplum, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, c.49, s.3-4, Ankara.

Çaha, Ömer (1995). Cumhuriyet Türkiye'sinin İlk Yıllarında Sivil Toplum, İslami Araştırmalar, c.8 s.2, Bahar Dönemi.

Çaha, Ömer (1997). 1980 Sonrasında Türkiye'de Sivil Toplum Anlayışları, Yeni Türkiye, s.18.

Çaha, Ömer (2000). Aşkın Devletten Sivil Topluma, Gendaş Kültür Yayınları, İstanbul.

Çaha, Ömer (2006). Bir Kez Daha Sivil Toplum, http://www.siviltoplum.com.tr (Erişim tarihi:15.10.2017).

Çaha, Ömer(1999). Sivil Toplum Aydınlar ve Demokrasi, İz Yayıncılık, İstanbul.

Çengelci, Ethem (1993), "Sosyal Refahın Gerçekleştirilmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi", H.Ü.S.H.Y.O. Dergisi, C.11, S.1-2-3, s.10.

Çepel, Zuhal Ünalp. AB Sivil Toplum Diyaloğu ve Türkiye: Demokratikleşme Bağlamında Sorunlar ve Beklentiler, http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=411:ab-sivil-toplum&catid=54:sivil-toplum-bilinci&Itemid=132 (Erişim tarihi:15.09.2017).

Çizakça, Murat, (2006). Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları, içinde Rana Zincir ve Filiz Bikmen, (ed.), Türkiye'de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet , TÜSEV Yayınları No 38, İstanbul.

Çoğurcu, Cemalettin; Güneş, Samet; Yeşilırmak, Umut İsmail; Biçer, Ersin; Kurnaz, Şebnem Avşar; Ortakaya, Ahmet Fatih; Dr. Kunduracı, Nevzat Fırat (2009). Sosyal Yardım Alanında Yürütülen Çalışmalara İlişkin Değerlendirme Raporu, Ankara.

Çulhaoğlu, Metin (2001). Devlet, Sivil Toplum ve Demokratikleşme,Sivil Toplum: Devletin Büyümesi, YGS Yayınları, s. 19-65, İstanbul.

Demiral, Mehmet; TUTAR, Erdinç (2007). Türkiye'de Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Sürecinde STK'ların Önemi, IV. Uluslararası STK'lar Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Ekim, 331-347, Çanakkale.

Demirel, Nuri (2009). Kuramsal ve Tarihsel Aşamaları ile Sivil Toplum ve Türkiye, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul.

Dinçer, Meral (1996). Çevre Gönüllü Kuruluşları, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, Ankara.

Doğan, İlyas (2002). Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum, Alfa Yayınları, İstanbul.

Duman, Faruk (2014) Vakıflar Genel Müdürlüğü İç Denetim Başkanlığı Danışmanlık Raporu, Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Ehrenberg, John (1999). Civil Society: The Critical History of an Idea, NY University Press, NewYork.

Engin, Mehmet Ali (2014). Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Ercan, Hülya (2002). Türkiye'de Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 26, S. 1, s. 69-79, Sivas.

Eroğlu, Müzeyyen (2010). John Locke'un Devlet Teorisi, Akademik Bakış Dergisi, Sayı 21, Temmuz-Ağustos-Eylül.

Gerek, Nüvit (2002) Sosyal Güvenlik Hukuku (2. Baskı), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1178, Eskişehir.

Giddens, Anthony (2000), Sosyoloji, Çev.Hüseyin Özel ve Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.

Gönel, Aydın (1998). Önde Gelen STK'lar Araştırma Raporu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Görün, Mustafa; Elagöz, İsmail (2007). Kentsel Yoksulluk: Sivil Toplum ve Yerel Yönetim İşbirliği, IV. Uluslararası STK'lar Kongresi Bildiriler Kitabı, s147-156, Çanakkale.

Gray, Rob; Bebbington, Jan ve Collison, David (2006). NGOs, Civil Society and Accountability: Making the People Accountable to Capital, Accounting, Auditing & Accountability Journal Vol. 19 No.3.

Güder, Nafiz (2004). Sivil Toplumcunun El Kitabı, Sivil Toplum Geliştirme Programı, Yerel Sivil Girişimler Projesi, Ankara.

Güneş, İsmail (2004). Sivil Toplum Kuruluşları, Son Baskı Sanal Dergi, Yıl:1, S. 5.

Gwartney, James D. ve L.Stroup, Richard (2006). Temel Ekonomi, Çev.Yıldıray Arsan, 4.Baskı, Liberte Yayınları, Ankara.

Hajnal, Peter I. (2001). International Information: Documents, Publications and Electronic Information of International Govermental Organizations, (2. Basım) Libraries Unlimited, United States of America.

Haspolatlı, Ersin (2014) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir İnceleme. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi .

Hatemi, Hüseyin (1983). Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Derneklerin Gelişimi, içinde: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 1. Cilt, İletişimYayınları, s198-204, İstanbul.

Hazama, Yasushi (1999). Civil Society in Turkey, Ömer Faruk Gençkaya, Ruşen Keleş ve Yasushi Hazama içinde: Aspects of Democratization in Turkey, Tokyo: Institute of Developing Economies, 53-97.

İçduygu, Ahmet (2007). The Anatomy of Civil Society in Turkey: Locating It in the EU Context, E. Fuat Keyman içinde: Remaking Turkey: Globalization, Alternative Modernities, and Democracy, Oxford: Lexington Books, 179-200.

İkizoğlu, Musa (2002), "Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi: Ankara Mamak İlçesinde Amprik Bir Araştırma", Toplum ve Sosyal Hizmet, C.13, S. 1, s. 86-115.

İnsel, Ahmet (2004). Sivil Toplum, STK'lar ve Gönüllük, Sivil Toplum ve Konferans Yazıları, No 5.

Kabasakal, Mehmet (2008). "Sivil Toplum ve Demokrasi", İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Denetçi Yeterlilik Tezi, Ankara.

Kapani, Munci (1993). Kamu Hürriyetleri, Yetkin Yayınları, Ankara.

Keane, J., & (çev.), L. K. (1993). Despotizm ve Demokrasi Sivil Toplum ile Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi. Sivil Toplum ve Devlet. içinde İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Keyman, E. Fuat ve İçduygu, Ahmet (2005). Citizenship in a Global World, European Questions and Turkish Experiences, London, Routledge.

Kırılmaz, Muhammet (2009). Güvenliğin Sağlanmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi Ve Rolü, T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Ve Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kocalar, N. (2006). Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Koç, Oktay; Tuncer, E., Canan, (2005). Küreselleşme Sürecinde Yoksulluk Ve Sivil Toplum Kuruluşları, II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Küresel Eşitlik, Çanakkale18 Mart Üniversitesi. Çanakkale.

Kongerr, E. (1991). Sivil Toplum ve Kültürü, Türkiye Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Köse, Sakine (2013). Sürdürülebilirlik Perspektifi İçinde Sosyal Devlet Yaklaşımı, Stk'ların Sosyal İnovasyon Rolü Ve Yoksullukla Mücadelede Son Modeli, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Küçük, Eşref (2005). Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukukî Durumu, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Özel Hukuk (Roma Özel Hukuku) Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.

Küçüközyiğit, Uğur (2004). Küreselleşmeyle Yükselen Stk'lar; İnternetin Katkısı Ve Greenpeace Örneği, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İletişim Bilimleri Bilim Dalı,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Lewis, David (2003). Theorızıng The Organızatıon and Management of Non-Governmental Development Organızatıons Towards a Composite Approach, Public Management Review, Vol.5 İss.3

Mardin, Şerif (2006). Türkiye'de Toplum ve Siyaset, İletişim Yayınları, İstanbul.

Mardin, Şerif (2007). Türk Modernleşmesi Makaleler 4, İletişim Yay., İstanbul.

Mostasharı, Ali (2005). An Introduction to Non-GovernmentalOrganizations (NGO) Management, Iranian Studies Group, http://web.mit.edu/isg/NGOManagement.pdf (Erişim tarihi: 16.04.2018).

Naughton, J. (2012). Contested Space: The Internet and Global Civil Society. CRIES: http://www.cries.org/FDC/Adjuntos/Ch6_yearbook.pdf (Erişim tarihi: 16.09.2017).

Oğuz, Ali (1999). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Türk İdare Dergisi, Sayı: 384: 76-80.

Onbaşı, Funda (2005). Sivil Toplum, LM Yayınları, İstanbul.

Öner, M. Atilla. Kavram Kargaşası: Üçüncü Sektör?=Sivil Toplum, http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/3/3.sektor-genis.pdf (Erişim tarihi: 16.04.2018).

Öner, Şerif (2000). Belediye Yönetim Kararlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği (Gaziantep-Kahramanmaraş-Bingöl Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, İzmir.

Önsoy, Gökhan (2009). Sivil Toplum Kuruluşlarının Kalkınmaya Etkisi: Teorik Çerçeve - Ampirik Bulgular, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

Ören, Kenan (2010). Sosyal Politika, Pelikan Yayıncılık, Ankara.

Özaydın, Mehmet M.(2003). Vakıfların Sosyal Politika İşlevleri ve Günümüzde Artan Önemi, Kamu- , Cilt: 7, Sayı:2, Ss2-32.

Özbilgin, Mustafa Yücel; HatipoğlU, M. Doğan (1987). Mülki İdare Amirlerinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına İlişkin İcraatlarının Değerlendirilmesi ve Denetlenmesi, (İnceleme Raporu), Türk İdare Dergisi, Sayı: 376: 98-101.

Özdemir, Esen (2009). Bir Sivil Toplum Kuruluşu Örgütlenme Modeli:Amargi Kadın Kooperatifi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Özdemir, Süleyman; Başel, Halis; Şenocak, Hasan (2009). Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Siyaset Konferansları, 56. Kitap, s151-234, İstanbul.

Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, s. 26-87.

Özkan, Cemali (2000). Tüm Yönleriyle Dernekler ve Vakıflar: Vergilendirilmesi, Muhasebesi, Hukuku ve Mevzuatı. Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Öztürk, N. (2003). Yoksulluk ve Sivil Toplum Kuruluşları. D. F. Derneği içinde, Yoksulluk, Deniz Feneri Derneği, İstanbul.

Palabıyık, Adem (2010). Sivil Toplum Kavramına Farklı Yaklaşımlar: Klasik, Modern, Güncel ve Postmodern Söylemler, VII. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Bildiriler Kitabı, 3-5 Aralık 2010.

Pembeçiçek, Fuat (1999) Türk Hukuku'nda Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşletme İşleten Vakıflar, Adalet Yayınevi, Ankara.

Popper, K. R., & Tunçay (çev.), M. (2010). Açık Toplum ve Düşmanları: Hegel, Marx ve Sonrası, Liberte Yayınları, Ankara.

Saran, Mehmet Ulvi (1990). Vakıf Statüsünün İşlev ve Gerekleri Açısından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara.

Sarıbay, Ali Yasar (2000). Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji, Alfa Yayınları, İstanbul.

Sezer, Tijen D. (2008). Dernek Kurma Özgürlüğünün İçeriği ve Gelişim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, c.10, s.1, İzmir.

Sınger, Amy (2002). Constructıng Ottoman Benefıcence: An Imperıal Soup Kıtchen in Jerusalem, State Unıversıty of New York Press:Albany.

Sözer, Ali Nazım (1997). Sosyal Devlet Uygulamaları. İzmir: Cemiyet Yayınları, No: 8.

Sözer, Ercan (2010). Askeri Darbeler ve Toplumsal Etkileri: 1960, 1971 ve 1980 Darbeleri, Atılım Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Elektronik Bülten, Sayı 18, Yıl 5, Ay Nisan.

Sülüş, Tamer (2009). Sivil Toplum Örgütlenmelerinde Halkla ilişkiler, Tekirdağ.

Şahin, Levent; Öztürk, Mustafa (2008). Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum ve Türkiye'de Durum, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 54.

Talu, Nuray (2008). Sendikaların Doğuşu: Türkiye ve Batı Avrupa Ülkeleri Karşılaştırması, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

Tanör, Bülent (2004). Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeler, 11.Baskı, YKY, İstanbul.

Tekeli, İlhan (2006). Katılımcı Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşları, 2.Baskı, Sosyal Demokrasi Derneği Yayınları, Ankara.

Toprak, Zafer (1983). 1909 Cemiyetler Kanunu, içinde: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 1. Cilt, s205-208, İletişim Yayınları, İstanbul.

Toprak, Zafer (1985). 1909 Cemiyetler Kanunu, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, s205-208.

Tosun, Gülgün E. (2001). Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi, Alfa Yayıncılık, İstanbul.

Tosun, Gülgün E. (2001). Türkiye'de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi Bağlamında Demokrasinin Pekişmesinin Önündeki Engellere İlişkin Kuramsal ve Pratik Bir Yaklaşım, Ege Akademik Bakış, c.1, s.1, Temmuz.

Tosun, Mustafa (2013). Sivil Toplum Kuruluşları Ve Yerel Siyaset, Sivil Toplum Kuruluşları Yöneticileri Üzerine Bir Değerlendirme: Uşak Alan Araştırması, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Uçarcı, Refik Ali (2003). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu ve Vakıflar, Türk İdare Dergisi, Sayı: 438:48-52.

Uğur, Aydın (1997). Yeni Demokrasinin Yeni Aktörleri: STK'lar, Ulaş T. (Der.), Merhaba Sivil Toplum, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, İstanbul.

Uğur, Suat (2011). Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Uluç, A. Vahap (2013). Türkiye'de Sivil Toplum ve Demokrasi, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, c.14, s.1.

Usta, Sefa (2006). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları: Sivil Toplum, Demokrasi ve Güven, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Volker, Heins (2008). Nongovernmental Organizations in International Society, Palgrave Macmıllan, New York.

Wright, Emily Chamlee (2008). Signaling Effects of Commercial and Civil Society in Post-Katrina Reconstruction, International Journal of Social Economics, Vol. 35 No.8.

Wyatt, Marilyn (2007). STK Yönetişim Rehberi, Yayın No. TÜSİAD-T/2007-10-443,TÜSEV-44, İstanbul.

Yazgan, Turan (1995) Sosyal Güvenlik Açısından Zekat, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. No:167, Ankara.

Yıldırım, Aziz (2010). Türkiye'de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Yardım ve Dayanışma Dergisi, Yıl:1, Sayı:1:9-16.

Yıldırım, İbrahim (2004). Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yıldız, Özkan (2007). Küresel Sivil Toplumun Paradoksları, Sosyoloji Dergisi Ülgen Öskay'a Armağan Özel Sayı.

Yıldız, Özkan (2007). Sivil Toplum Örgütleri, 'Özerklik' : Kavramsal Bir Açılım" Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c.6, s.1.

Yılmaz, Aytekin (1997). Sivil Toplum, Demokrasi ve Türkiye, Yeni Türkiye Dergisi, S.18, s.86-98.

Yurtseven, Müslüm (2015). Bilgi Toplumu Olma Yolunda Kütüphane Ve Sivil Toplum Kuruluşu Etkileşimi: Türk Kütüphaneciler Derneği Örneği (TKD), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yücekök, Ahmet N. (1987). Siyasetin Toplumsal Tabanı(Siyaset Sosyolojisi), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Yücekök, Ahmet N. (1998). Türkiye'de Sivil Toplum Örgütleri Gelişiminin Toplumsal Asama ve Süreci", (der. Yücekök,A. N.; Turan, İ.; Alkan, M.Ö.), Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar, s. 13-45.

Zabcı, Filiz (2003), Sosyal Riski Azaltma Projesi: Yoksulluğu Azaltmak mı, Zengini Yoksuldan Korumak mı?, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58-1, s.215 239.

İnternet Kaynaklar

"Partnership and collaboration with civil society" (1999). UNAIDS and nongovernmental organizations, Geneva, Switzerland, United Nations Programme on HIV/AIDS, http: //www.unaids.org (Erişim Tarihi: 16.05.2018).

2022 Yaşlı ve Engelli Yardımları Modülü , http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/2022-yasli-ve-engelli-yardimlari-modulu/ (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik, 2013, http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/65-yasini-doldurmus-muhtac-gucsuz-ve-kimsesiz-turk-vatandaslari-ile-ozurlu-ve-muhtac-turk-vatandaslarina-aylik-baglanmasi-hakkinda-yonetmelik (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik (2013) http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=6520yaC59F (Erişim Tarihi: 25.04.2018).

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli Ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik (2013) http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=6520yaC59F (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Ağaköy'ün Sesi, https://www.agakoy.com/biga/biga-hakkinda.html, (Erişim Tarihi: 20.04.2018).

ASPB , Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Alo 183 yardım hattı, http://alo144.aile.gov.tr/mevzuat-bilgi-portali/sosyal-konut-projesi (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Görevler, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/gorevler (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Tarihçe, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/tarihce (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-fonu (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASP , Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile Yardımları, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı, https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/muhtac-asker-ailelerine-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi (Erişim Tarihi: 22.03.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Sağlık Yardımları, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/saglik-yardimlari (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile Yardımları, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eğitim Yardımları, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/egitim-yardimlari (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Engelli Yardımları, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/engellilere-yonelik-yardimlar (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Özel Amaçlı Yardımlar, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/ozel-amacli-yardimlar (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Proje Destekleri, http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/proje-destek-programlarimiz/proje-destekleri (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Başvuru Usul ve Esasları, (2006), Ankara.

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu,1986, http://www.aile.gov.tr/mevzuat/3294-sayili-sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-kanunu (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kullanıcı Kılavuzları, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/egitim-2/kullanici-klavuzu/ (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün Teşkilat Ve Görevlerine İlişkin Yönerge (2014). http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/data/547dbc54369dc548c0a5d827/SYGM20YÖNERGE2003.07.2014.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2022 Yaşlı ve Engelli Yardımları Modülü, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/2022-yasli-ve-engelli-yardimlari-modulu/(Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstihdam Teşvik İşlemleri Kullanıcı Kılavuzları, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/BUTUNLESIK-EGT-IstihdamTesvikIslemleriKullaniciKilavuzu.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstihdama Yönelik Yardımlar http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/BUTUNLESIK-EGT-IstihdamTesvikIslemleriKullaniciKilavuzu.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kömür Yardımları (2013). http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge__2013_6.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Psiko-Sosyal Ve Mali Kayıp Yaşayan Tüberküloz Ve SSPE Hastalarına Yönelik Düzenli Nakdi Yardım Programına İlişkin Uygulama Kılavuzu (2018). http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/Kronik-HastalıklarTüberküloz-SSPE-Kılavuz-mühürlü.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardım İnceleme Formu, Genelge (2013). http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2013_12.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım İnceleme Formu, Genelge (2013). http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2013_12.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Genelgeler, http://sgb.aile.gov.tr/mevzuat/genelgeler (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Vakıf Yardımlar Modülü, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/yardimlar-modulu/ (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Vakıflar Yönetmeliği, http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/vakiflar-yonetmeligi (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Yakacak Yardımları, Genelge (2013). http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/yakacak_yardimlari__genelge_2013_23-24_.pdf, (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Biga Belediyesi, http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575, (Erişim Tarihi: 20.04.2018).

Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Sistemi, 2022 yaşlı ve engelli aylıkları modülü kullanıcı kılavuzu, 2013, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/dokumanlar/2022engelliveyasliyardimlarimodl.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Eşi Vefat Eden Kadınlara Nakit Sosyal Yardım Modülü http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/esi-vefat-eden-kadinlara-nakit-sosyal-yardim-modulu/ (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Nakit Yardım Programı, Genelge, (2012) http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2012_06.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Fon Yönetmeliği (1986). http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/data/547dbb1f369dc548c0a5d825/Sosyal20Yardımlaşma20ve20Dayanışmayı20Teşvik20Fonu20Kurulunun20Çalışma20ve2020Usul20Esasları20Hakkında20Yönetmelik.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Genel Sağlık Sigortası Gelir Tespitine İlişkin Usul ve Esaslar (2012). http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/genelge_07.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2011, http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/genel-saglik-sigortasi-kapsaminda-gelir-tespiti-tescil-ve-izleme-surecine-iliskin-usul-ve-esaslar-hakkinda-yonetmelik (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Haspolatlı, Ersin (2014) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir İnceleme, http://insamer.com/wp-content/uploads/2014/03/SOS.-YARD.-VE-DAY.-VAKIFLARI-C4B0NCELEME.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı Kullanıcı Kılavuzu (2013) http://butunlesikportal.aile.gov.tr/wp-content/uploads/dokumanlar/26-MuhtacAskerAilesiYardimIslemleri.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Muhtaç Asker Ailesi Yardım Programı, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/1128-2/ (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Sosyal Güvenlik Kurumu, Genel Sağlık Sigortası Tescil ve Gelir Testi Süreci, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/gss_tescil_sureci (Erişim Tarihi: 25.04.2018).

STEP, Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası, Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi, Türkiye Ülke Raporu II, http://www.step.org.tr/images/UserFiles/File/step2011_web20SON.pdf (Erişim Tarihi: 02.05.2018).

SYD Vakıf Personeli Norm Kadro Standartları, İş Tanımları, Nitelikleri Ve Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar (2012). http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/syd_vakiflari_personelinin

_norm_standartlari_is_tanimlari_nitelikleri_ozluk_haklari_ve_calisma_sartlarina_iliskin, (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

ŞESY (ŞNT) Modülü, http://butunlesikportal.aile.gov.tr/moduller-2/sesy-snt-modulu/ (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Talas, Mustafa (2011). Sivil Toplum Kuruluşları Ve Türkiye Perspektifi, http://tubar.com.tr/TUBAR20DOSYA/talas_mustafa20387-401.pdf (Erişim tarihi: 16.04.2018).

T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, https://www.vgm.gov.tr/vakıf-işlemleri/vakıf-nasıl-kurulur/vakıf-kurmak (Erişim Tarihi: 02.05.2018).

TBMM Tutanak Dergisi, (1989) https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c031/tbmm18031007.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2018).

Türkiye Cumhuriyeti Biga Kaymakamlığı, http://www.biga.gov.tr/tarih-ve-cografyasi, (Erişim Tarihi: 20.04.2018).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr, (Erişim Tarihi: 20.04.2018).

Yeğen, Mesut; Keyman, Emin Fuat; Çalışkan, Mehmet Ali (2009). Uğraş Ulaş Tol Türkiye'de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, Proje No: 107K219, Ankara. http://tr.yada.org.tr/pdf/d74fb3e0cab68964840d915cbb98432f.pdf, (Erişim tarihi: 16.04.2018).

Yılmaz, Volkan; Yakut- Çakar, Burcu (2008). Türkiye'de merkezi devlet üzerinden yürütülen sosyal yardımlar üzerine bilgi notu, Boğaziçi üniversitesi sosyal politika forumu. http://www.spf.boun.edu.tr/docs/calisma20notu_SYDGM-11.08.08.pdf Erişim Tarihi (Erişim Tarihi: 22.04.2018)

Diğer Kaynaklar

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, R.G. 18059/27.05.1983 .

3152 Sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun, R.G. 18765/23.02.1985.

3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, R.G. 19134/14.06.1986.

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, R.G. 24607/08.12.2001.

5253 Sayılı Dernekler Kanunu, R.G. 25649/23.11.2004.

5263 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, R.G. 25665/09.12.2004.

5272 Sayılı Belediye Kanunu, R.G. 25874/13.07.2005.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, R.G. 26200/ 16.06.2006.

5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, R.G. 26800/27.02.2008.

AB Uyum Süreci ve STK'lar (2004). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu XIV, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Düzenli Merkezi Yardımlara İlişkin Uygulama Kılavuzu (2016). ASPB , Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Düzenli Merkezi Yardımlara İlişkin Uygulama Kılavuzu (2016) ASPB, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Fon Kurulu Kararı, Barınma Yardımları (2017). ASPB , Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği, Vakıf Resmi Senedi, R.G. 19167/17.07.1986.

Temel Hak Ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. 13.03.2014.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük, R.G. 13586/21.08.1970.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, R.G. 17863/09.11.1982 (Mükerrer).

TÜSEV (2006). Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Değişim Süreci, İstanbul.

Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları (1998). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Vakıflar Yönetmeliği, R.G. 27010/27.09.2008.

Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programına İlişkin Uygulama Kılavuzu (2016). ASPB, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü , Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

KişiselBilgiler

Soyadı,Adı	:ŞAHİN NERMİN
Uyruğu	:TC
DoğumTarihiveYeri	:08.07.1985/Biga
Telefon	:05374673822
Faks	:02863164810
E-mail	:nermingumus17@gmail.com

Eğitim

Derece	***EğitimBirimi***	***MezuniyetTarihi***
Lisans	Ege Üniversitesi/ İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım	2008
Lise	Biga Atatürk Anadolu Lisesi	2003

İşDeneyimi

Yıl	***Yer***	***Görev***
2016-	Biga SYD Vakfı	Vakıf Müdürü
2012-2016	Biga SYD Vakfı	Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi

YabancıDil

İngilizce

Yayınlar

……

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ